

Mandal kommune

Økonomiplan 2019-2022

Budsjett 2019

Vedtatt budsjett og økonomiplan, bystyremøte 13.des.2018, sak 107/18

Bystyrets budsjettvedtak 13. des.2018 – Fellesforslaget fra Sp, Krf, Mdg, Sv og Ap vedtatt med 18 mot 17 stemmer – m/tillegg av verbaltilføyelser fra fellesforslaget fra H, Frp og V som fikk flertall.

Innledning

SP, MDG, SV, KRF og AP blitt enige om å fremme felles forslag til budsjett for 2019 og økonomiplan for 2019-2022. Det har vært en god og ryddig prosess. Fjorårets vedtatte budsjett inneholdt en klar prioritering av helse- og omsorg, oppvekst, kultur, frivillighet og klima og miljø.

Rådmannens budsjettforslag følger opp de nevnte partienes satsinger fra forrige økonomiplan. Det betyr blant annet følgende:

- Realisering av nye undervisningslokaler og utbedring av hallkapasiteten ved Vassmyra ungdomsskole. Dette gjøres for at skolen skal kunne ta imot den økte elevmassen som kommer fra høsten 2020. Alternativet hadde vært store kostnader til midlertidige tiltak.
- Økning av midler i støtte til lag og foreninger fra 200 000,- til 500 000,- årlig.
- Styrking av trafikksikkerhetstiltak ved skoler fra 300 000,- til 500 000,- årlig.

I vårt budsjettforslag følger vi rådmannens prioriteringer når det gjelder å tilbakeføre strukturendringskuttene innen helse og omsorg. Det er viktig at de prosessene som nå pågår innen helse og omsorg, og som er en oppfølging av bystyrets bestilling, har et realistisk budsjett å jobbe ut i fra.

Vi har derimot en forventning til at rådmannen effektiviserer innen innkjøp/innkjøp av tjenester. Derfor viderefører vi kravet om innsparing på 2,3 millioner.

Eiendomsskatt på næring, verk og bruk blir ikke innført i 2019. Den legges inn i økonomiplanen fra 2020. Det er viktig at nye Lindesnes i 2020 fatter et budsjettvedtak som ivaretar kommunens behov for inntekter, samtidig med at det skjermer utsatte næringer i kommunen på en best mulig måte.

For å få et budsjettforslag med en tydeligere sosial profil, og som er mer i tråd med våre valgløfter og verdier, har vi gjort følgende endringer:

- Fra 01.05.2019 vil barnetrygden ikke regnes som inntekt ved utmåling av økonomisk stønad etter lov om sosiale tjenester. Barnetrygden er en universell ytelse og endringene sikrer lik behandling av alle foreldre. Ny ordning gjøres gjeldende fra 01.05.2019 for å gi rådmannen tid til omlegging av dagens praksis.
- Vi legger inn 300 000,- i reduksjon av brukerbetalinger for SFO. Dette gjøres for å redusere kostnadene for bruk av SFO når det er skolefri. Dette vil konkretiseres mer når vi legger frem verbalforslagene våre.
- Vi styrker støtten til biblioteket med ytterligere 500 000,-. Dette gjøres for å realisere vedtatt bibliotekplan, og med det øke kvaliteten på tilbudet til befolkningen.
- Vi setter av midler til engangstiltak og planlegging, som utredning av behovet for rehabilitering av Tidemandgården, kvalitetsvurdering av veier for tømmertransport, og planleggingsmidler til museum for mandalskunstnerne.
- Vi setter av midler for å sikre en bredere prosess i arbeidet med å velge hummervernområde.

I våre verbalforslag kommer vi med hva bystyret vil at rådmannen prioriterer i 2019. Vi har i disse også tatt for oss hva bystyret mener rådmannen må ta med seg i arbeidet med å forme nye Lindesnes. Våre verbalforslag er:

HELSE OG OMSORG:

Tiltak for mottakere av økonomisk sosialhjelp:

Bystyret ber rådmannen utrede hvordan ordningen med Ljosheim Service best kan samordnes med lignende tiltak i Marnardal og Lindesnes kommuner. Dette for å sikre at man kan ha en kvalitativ og samordnet praksis som kan sikre at spesielt de under 30 år og som er mottakere av økonomisk sosialhjelp, kan tilnærme seg arbeid på tross av andre hindringer i livet.

Dette er et viktig ledd i samfunnets arbeidslinje med målsetting om at det tilrettelegges for at alle skal gis muligheter til arbeidsdeltakelse.

Demensomsorg:

Bystyret ber rådmannen prioritere arbeidet med å styrke laget rundt demente, som f.eks hukommelsesteamet, i arbeidet med nye Lindesnes. Dette må vies ekstra oppmerksomhet i arbeidet med utarbeidelse av plan og strategi for fremtidens omsorgstilbud.

STAB

Heltid og Lean/medarbeiderdreven innovasjon:

Bystyret ber om at rådmannen, i arbeidet med nye Lindesnes, følger opp heltidsprosjektet. Dette er et helt nødvendig tiltak for å sikre både kompetent arbeidskraft og gode tjenester. Videre ber bystyret at rådmannen følger opp prosessene som er satt i gang med LEAN/medarbeider dreven innovasjon, for å sikre at nye Lindesnes blir en foregangskommune i arbeidet med å involvere arbeidstakerne i utviklingen av kommunens tjenestetilbud. Rådmannen orienterer driftsstyret jevnlig på hvordan arbeidet går.

Sykefravær:

Fra og med 2020 skal det være en stilling som har et overordnet ansvar for å jobbe med reduksjon av sykefravær. Med kun 0,25 % nedgang i sykefraværet vil denne være selvfinansierende. Stillingen må tillegges klare oppgaver med tanke på å sikre at den nyttes til å følge opp at alle ledere med personalansvar har god kompetanse på å følge opp medarbeidere. Stillingens oppgaver må være veiledning innen området og kompetanseheving av ledere. Stillingen kan sees i sammenheng med bemanningssituasjonen i den nye kommunen og opprettes så fort som mulig og senest 01.01.2020.

Fairtrade:

Bystyret ber rådmannen i Mandal kommune - en Fairtrade-kommune – om at det gjennom Frukt og grønt ordningen i ungdomsskolen kjøpes inn Fairtrade frukt, som f.eks bananer, og der hvor det er mulig, prioritere innkjøp av «kortreist» frukt og grønt.

Næringsutvikling:

Bystyret ber rådmannen ta et næringsmessig og markedsorientert initiativ for å tiltrekke kjøpekraft til Mandal og (nye) Lindesnes gjennom flere besøkende og turister. Fokus bes lagt på utvidede skuldersesonger og helårsorientering, og med aktiv involvering i aktiviteter i nært samarbeid med Lindesnes og Marnardal kommuner, og med aktiv involvering av organisasjoner som Lindesnesregionen Næringshage, Turistkontoret for Lindesnesregionen, MHSF, Mandal Industri og Næring og andre relevante organisasjoner og personer.

BYUTVIKLING

Styrke levevilkår for bier og humler:

Bystyret ber rådmannen om at Mandal kommune legger vekt på å plante pollen- og nektarrike planter som blomstrer vår, sommer og høst. Ved planting på kommunens eiendommer skal det i størst mulig grad tas hensyn til behovet for å sikre bienes/humlenes overlevelsesmuligheter gjennom hele sesongen ved å plante vekster som styrker disse insektenes næringsgrunnlag. Kommunens grøntområder bes skjøttes med tanke på insektene.

Bakgrunn: Bier og humler (samt andre pollinerende insekter som sommerfugler, biller og blomsterfluer) er nødvendige for at blomstrende planter skal kunne formere seg. Særlig biene har stor økologisk og økonomisk innvirkning på grunn av sin viktige rolle i pollinering av planter, og artene er i dag under stort press

Klimaambisiøs byggherre:

Bystyret ber rådmannen sikre at kommunens regelverk for gjennomføring av kommunens byggeprosjekter skal være klimaambisiøse og oppføres med utstrakt bruk av tre. Samt at kommunen bes søke om klimasatsmidler til prosjektering og bygging så langt det er mulig innen de frister som foreligger.

I den forbindelse vil vi henvise til at Miljødirektoratet oppfordrer flere kommuner til å gå sammen og søke støtte til større prosjekter. Samarbeid kan gi større resultater for mindre innsats. Miljødirektoratet nevner blant annet:

- Samarbeid om en stilling som kan innarbeide hensyn til klima i alle arealplan-prosesser i en region.
- Felles kompetanseheving og kravspesifisering i innkjøp.
- Etablering av rammeavtaler for klimavennlige løsninger.
- Nettverk for felles revisjon av klima- og energiplan.

Rådmannens bes også om å ta dette videre i arbeidet med nye Lindesnes.

Klimaregnskap:

Bystyret ber rådmannen legge frem hvordan Mandal kommune kan lage klimaregnskap etter modell av Songdalen kommune, samt vurdere hvordan nye Lindesnes kan utvikle et klimaregnskap som knyttes opp mot det årlige arbeidet med budsjett og handlingsprogram. Forslag til ulike løsninger legges frem for Mandal bystyre.

Trafikksikkerhet.

Bystyret ber rådmannen om å fremlegge en prioritert oversikt over trafikkfarlige skoleveistrekninger som er identifisert i kommunens Trafikksikkerhetsplan, vedtatt av bystyret eller på annen måte. Oversikten bes kravinneholdt eierforhold, muligheter og problemer inkl. de som er knyttet til vedtatte, men ikke gjennomførte rekkefølgekrav.

Tiltak knyttet til Kvisla og Budokka.

Bystyret ber rådmannen om å iverksette de nødvendige og helhetlige skritt for å definere rammene for å ferdigstille prosjektet "Varig løsning på gjengroing av Kvisla" og utvikling av en plan for Budokka-området som folkehelse og rekreasjonsområde når løpende kontrakter utløper.

Tidemandgården:

Tidemandgården er et viktig kulturhistorisk bygg og et sted med økende aktivitet. Samtidig er det et bygg med betydelig behov for oppussing og rehabilitering. Det bør derfor settes i gang en utredning for hvordan bygget og uteområdet kan settes i stand for mer aktivitet.

Mandal kirke

Bystyret bevilger kr. 4 mill. til renovering av Mandal kirke i 2019. Bystyret henstiller til Mandal kirkelige fellesråd som ansvarlig byggherre å sikre profesjonell drift av byggeprosjektet og ha god kostnadskontroll. Endringer i planer og økonomi som kan få betydning for arbeidets framdrift, varsles Mandal kommune så snart som mulig. Mandal bystyre utløser ikke midlene før status og fremdriftsplan er lagt frem for bystyret.

Industrihistorisk museum:

Bystyret har satt av midler til planlegging av Industrihistorisk museum. Dette fordrer at fylkeskommunen stiller med minst likelydende beløp til planleggingen. Bystyret vil derfor si ifra om at aktuell bygning ikke selges/går ut av kommunalt eierskap før plan er ferdig og videre avklaringer er gjort.

OPPVEKST

Styrking av det miljøterapeutiske arbeidet i barnehager og skoler:

For å sikre en god hverdag for alle barn i kommunen bes rådmannen se på muligheten for å ansette personer med annen sosialfaglig/miljøterapeutisk bakgrunn i skoler og barnehager Saken følges opp med konkrete forslag til tiltak i forbindelse med Kvalitetsmelding høsten 2019.

SFO:

Reduksjon i betaling for SFO skal gjelde betaling for skoleferier og fridager som kommer på toppen av månedsbetaling SFO. For å sikre riktig bemanning må det finnes andre løsninger enn den som eksisterer i dag. Forslag til vedtektsendring må legges frem innen januar 2019.

Plastforurensing:

Bystyret ber rådmannen i Mandal kommune tydelig demonstrere at kommunen tar plastforurensingen på største alvor. Barnehager og skoler i Mandal kommune skal minst en dag i året sette fokus på utfordringene ved plastforurensingsproblemet i naturen og gjøre praktisk feltarbeid ute relatert til dette. Det kan i den forbindelse være aktuelt med strandrydding og liknende.

Sanserom Skriverhaven:

Det utredes muligheter for opprettelse av et sanserom på Furulunden skole, avdeling Skriverhaven. Dette for å sikre elevgruppen ved avdelingen en best mulig skolehverdag.

Kvalifiseringsenheten:

For å opprettholde undervisningskvalitet og kompetanse på Kvalifiseringsenheten, bes rådmannen komme tilbake til bystyret med sak for bevilgning over integreringsfondet for resten av skoleåret 18/19 og 19/20 innen januar 2019.

Videre må det fremlegges en helhetlig strategi for hvordan skolen skal driftes i nye Lindesnes, for å sikre en forutsigbar drift for elever og ansatte.

Endringer i vårt budsjettforslag etter vårt fremlagte forslag i driftsstyret 27.11.18:

JUSTERINGER DRIFTSBUDSJETT	2019	2020	2021	2022
Etter tall fra økonomirapport av 31.10.18 har vi lagt inn at inntektene etter dagens sats og struktur er 47,75 millioner kroner, mot 47,5 millioner som ligger inne.	250	250	250	250
Reduksjon støtte til museum for Mandalskunstner, slik at det da settes av 150 000 kroner, mot 250 000 kroner i forrige forslag.	-100			
Støtte til tiltak i skjærgården. Forutsetter likelydende statlig støtte.	-150	-150	-150	-150
Støtte til industrihistorisk museum.	-200			
INVESTERINGER	2019	2020	2021	2022
Midler til industrihistorisk museum på Malmø, forutsetter likelydende fylkeskommunalt bidrag		1 mill.	1mill.	

I tillegg fikk følgende verbalforslag fra blå/grønt fellesforslag (Frp, H, V) flertall:

- Alle nye kommunale biler skal være nullutslippsbiler så langt som mulig.
- Bystyret ber rådmannen finne midler til å ferdigstille Bygdeboka for Halse
- Prosjektet «Ut i Mandal» har vært kjørt som en prøve ordning i 2018 i godt samarbeid med restaurant næringen. Bystyret ser den meget positive effekten dette har sosialt for mange eldre som ellers tilbringer mye tid alene. Som et ledd i å gjøre livet bedre for eldre i Mandal ber Bystyret derfor rådmannen å prioritere en videreføring og eventuelt en videre utvikling av dette opplegget for eldre i samarbeid med restaurantnæringen i Mandal.
- Bystyret er klar over at det kommunale skatte og avgifts trykket er stort for mange familier. Samtidig ser man at flere og flere institusjoner i samfunnet i dag tilbyr sine kunder månedlige innbetalinger. Dette gjøres for å unngå store periodiske utgifter få ganger i året. Bystyret ber derfor rådmannen om å innføre en ordning gjeldende senest fra andre halvår 2019 der innbyggerne selv kan velge om de vil fortsette med betaling som i dag eller gå over til en ny ordning med månedlig betaling av kommunale skatter og avgifter

Fellesforslag fra Ap, Sp, Krf, Mdg og Sv (vedtatt med 18 mot 17 stemmer):

1. Bystyret vedtar forslag til økonomiplan 2019-2022 basert på de forutsetningene som fremgår av rådmannens budsjettforslag med tillegg av justeringer som vist i tabell, samt budsjettavtalen på Stortinget. Budsjettavtalen innebærer en positiv effekt på netto driftsresultat med årlig 0,9 mill. kr for Mandal kommune.

Justeringer fra SP, MDG, SV, KRF og AP	2019	2020	2021	2022
Eiendomsskatt, 3 promille, årlig inntekt økt 0,750 mill. kr utsatt næring et	-4 350	750	750	750
Ta ut barnetrygd i inntektsgrunnlaget for sosialhjelp, fra 1.5.2019	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Økning i bibliotekplan	-500	-500	-500	-500
Utredning av behov for rehabilitering av Tidemandgården	-200			
Kvalitetsvurdering for veier, tømmertransport	-300			
Reduksjon, brukerbetalinger SFO	-300	-300	-300	-300
Midler planlegging kunstmuseum Mandalskunstnere inkl.justering	-150			
Støtte til industrihistorisk museum (tillegg 8.des).	-200			
Innsparing innkjøp/kjøp av tjenester	2 300	2 300	2 300	2 300
Reduksjon, FDV midler Frøysland 2019	1 000			
Reduksjon, støtte til Tour des Fjords 2019	650			
Støtte til tiltak i skjærgården. Forutsetter likelydende statlig støtte (tillegg	-150	-150	-150	-150
Idrettsrådet, støtte til drift	-40	-40	-40	-40
Prosjekt hummervernområdet, bruk av ekstern kompetanse til arbeidsgruppa. for brede innvolving i valg av område.	-50			
Sum justeringer fra rådmannens budsjettforslag	-4 290	60	60	60

2. Bystyret vedtar rådmannens forslag til endring av kommunale avgifter og betalingssatser som ligger til grunn for budsjettforslaget 2019. Betalingssatser som følger av selvkostbestemmelser eller sentrale føringer fastsettes etter punktene b til h under. Leier som er regulert iht. økning i konsumprisindeksen eller egne husleieavtaler faller utenfor denne regulering. Øvrige satser justeres innenfor rammen av punkt a.:

- a. Gebyr- og leiesatser mv. økes tilsvarende deflator i statsbudsjettet med 2,8 pst slik denne fremkommer av forslag til statsbudsjett av 8. oktober.

- b. Vann- og avløpsgebyrer for budsjettåret 2019:

Vanngebyr for budsjettåret 2019 - foreslås økt 3 pst

Gebyr/år	2017	2018	2019	Inkl mva
Abonnement gebyr pr år	1 100,00	1 205,00	1 205,00	1 506,25
Forbruksgebyr kr/m ³	5,50	6,30	6,80	8,50

Avløpsgebyr for budsjettåret 2019 foreslås uendret

Gebyr/år	2017	2018	2019	inkl mva
Abonnement gebyr pr år	2 200,00	2 084,00	2 084,00	2 605,00
Forbruksgebyr kr/m ³	10,70	7,10	7,10	8,88

Fra og med budsjettåret 2018 ble det innført eget gebyr for manglende avlesning av vannmåler på 700 kr

*) gebyret skal dekke ekstra kostnader som påløper som en følge av at abonnenten unnlater å lese av sin vannmåler, og godskrives selvkostområdene vann/avløp.

- c. Gebyrer under teknisk forvaltning for budsjettåret 2019:

I budsjettvedtaket for 2018 BS-sak 118/17 ble det besluttet at gebyrer for bygge- og eierseksjonssaker, kart og oppmåling skal beregnes etter selvkostprinsippet. Gebyrene fra 2018 oppjusteres med lønnsandelen i kommunal deflator, anslått til 3,25 pst i statsbudsjettet.

- d. Feiegebyr 2019:

Feier- og tilsynsavgiften for budsjettåret 2019 foreslås økt 2,4 pst

Feier- og tilsynsavgiften	2017	2018	2019	inkl mva
Gebyr pr røykløp pr år	325,00	333,00	341,00	426,25

e. Renovasjon (Maren AS):

Renovasjonsgebyrene for 2019 foreslås uendret, slam øker med 9 pst

Gebyr/år	2017	2018	2019	Inkl mva
Standard renovasjon m/papirsekk	2 316,00	2 260,00	2 260,00	2 825,00
Standard renovasjon m/papirdunk	2 451,00	2 391,00	2 391,00	2 988,75
Minimum fellesløsninger/delt sandard dunk	1 745,00	1 703,00	1 703,00	2 128,75
Hytterrenovasjon	1 323,00	1 290,00	1 290,00	1 612,50
Slamgebyr ordinær slamavskiller	667,00	667,00	727,00	908,75

f. Oppholdsbetaling barnehager justeres i samsvar med forslag til statsbudsjett 2019 og nye maksimalsatser fra 1.1. og 1.8. Fra 1.8. samordnes også kostpenger og satsene for 4 og 3 dagers opphold med kommunene i «nye Lindesnes»

Barnehage - nasjonalt fastsatt maksimalpris øker 80 kr (2,8 pst) 1.1.2019, og ytterligere 50 kr fra 1.8.2019

	2017	2018	01.01.2019	01.08.2019
5 dager pr uke	2 730,00	2 910,00	2 990,00	3 040,00
4 dager pr uke (samordning nye Lindesnes 1.8.19 utgjør 90% av hel plass)	2 398,00	2 556,00	2 626,00	2 736,00
3 dager pr uke (samordning nye Lindesnes 1.8.19 utgjør 70% av hel plass)	1 812,00	1 931,00	1 984,00	2 128,00
kostpenger:				
5 dager pr uke		300,00	300,00	350,00
4 dager pr uke		240,00	240,00	280,00
3 dager pr uke		180,00	180,00	210,00

Fra 1.8.2019 gjøres følgende tilpasninger for å samordne betalingssettene i den ny kommunen: **1. Nasjonal makspris** fra statsbudsjettet videreføres. **2. Kostpenger** fastsettes lokalt. **3. Søskenmoderasjon** fastsettes i forskrift. 30% moderasjon for 2. barn og 50% for 3. barn videreføres. **4. Inntektsgrense for moderasjonsordninger** fastsettes i statsbudsjettet. Ingen skal betale mer enn 6 % av familiens samlede inntekter. Ordningen omfatter gratis kjernetid (20 timer pr. uke) for 3, 4 og 5 åringer. Fra og med 1. august 2019 omfattes også 2-åringer av gratis kjernetid. Ordningen er søknadsbasert og foresatte må søke om redusert betaling på eget skjema. **5. Det betales for 11 måneder** i året. Juli er betalingsfri. **6. Ved sammenhengene sykefravær** i mer enn 1 måned, kan det søkes om betalingsfritak. Legeerklæring må vedlegges.

g. Skolefritidsordning 2019:

SFO inklusive kostpenger, satsene økes med 2,8% (deflator) fra fra 1.1.19

SFO - antall dager	2017	01.01.2018	01.08.2018	2019
5 dager pr uke	2 821,00	2 894,00	2 450,00	2 519,00
4 dager pr uke	2 576,00	2 643,00	2 200,00	2 262,00
3 dager pr uke	2 005,00	2 057,00	1 800,00	1 850,00
Ferie- og fridager (undervisningsfrie dager), pr dag			270,00	270,00
Kjøp av ekstradager barn med SFO-tilbud **) pr dag			200,00	200,00
Ved henting for sent (etter ordinær stengetid) pr dag			100,00	100,00

Det betales for 11 måneder i året, med lik fordeling på alle månedene. Betalingen inkluderer ett måltid pr dag, på undervisningsfrie dager vil barna få to måltider. * *) Under forutsetning at det ikke utløser ekstra bemanning, vil det for barn som allerede har SFO-plass være mulig å kjøpe ekstra dager på ordinære skoledager. Det gis søskenmoderasjon på 15% ved to eller flere barn. Avslaget beregnes på det/de yngste barnet/barna

Fellesforslagets presiseringer til rådmannens forslag SFO 2019, jfr. reduksjon 300.000 kr i inntekt knyttet til ferie- og fridager. Se innledning i fellesforslaget. Forutsetter vedtektsendring i løpet av januar 2019. Satsene for ferie- og fridager 2019 nedjusteres i den forbindelse.

h. Betalingssetser helse og omsorg fastsettes innenfor forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester og vedlagt gebyrregulativ for 2019

3. Bystyret vedtar rådmannens forslag til årsbudsjettets inntektsramme, disponeringer og samlet beløp til fordeling drift på 866,549 mill. kr:

Forskriftsskjema 1A - Driftsbudsjettet

	(Hele 1000 kr)	B2019	Budsjett 2018*	Regnskap 2017
1.1	Skatt på inntekt og formue	395 572	383 033	384 424
1.2	Rammetilskudd	486 372	468 609	449 164
1.3	E-skatt, viderefører 3,0 % bolig og fritidseiendom 2019	47 750	47 000	38 874
1.4	Andre direkte og indirekte skatter (konesjonsavgift)		0	53
1.5	Momskompensasjon fra drift (overføres områdene 2019)	0	17 660	23 532
1.6	Andre statlige tilskudd (Rentekomp,andel integreringstilskudd)	5 919	6 106	6 555
1	Sum frie disponible inntekter	935 613	922 408	902 602
2.1	Renteinntekter og utbytte	19 830	19 100	22 367
2.2	Gevinst finansielle instrumenter OM	0		31
2.3	Renteutgifter og andre finansutg	26 500	24 004	27 080
2.4	Utlån MHS	1 000	1 000	1 507
2.5	Avdrag på lån	50 500	47 500	48 600
2.6	Motpost kapitalkostnader selvkost (VA)	11 520	10 945	10 761
2	Netto finansresultat, negativt (-)	-46 650	-42 459	-44 026
3.1	Dekning av tidligere års underskudd			0
3.2	Til ubundne avsetninger	22 414	19 537	14 421
3.3	Til bundne avsetninger		0	73
3.4	Bruk av tidligere års overskudd		0	-13 081
3.5	Bruk av ubundne avsetninger		0	0
3.6	Bruk av bundne avsetninger		0	0
3	Netto avsetninger	22 414	19 537	1 413
4	Overført til investeringsbudsjett/-regnskap		0	0
5	Til fordeling drift	866 549	860 412	857 163
6	Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	866 549	860 412	845 301
7	Merforbruk(-)/mindreforbruk (+)		0	11 862

*) Opprinnelig vedtatt budsjett 2018

4. Bystyret vedtar fellesforslagetets fordeling av netto driftsrammer til virksomhetsområdene for 2019 med 866,549 mill.kr:

Forskriftsskjema 1B - Til fordeling drift (fra skjema 1A)

	(Hele 1000 kr)	B2019	B2018 *	R2017
1	Byutvikling	82 511	85 616	86 404
2	Oppvekst	305 185	301 887	297 045
3	Helse- og omsorg	394 187	388 816	385 991
4	Stab	87 628	84 291	83 965
5	Fellesområde, pensjon og lønnsreserver	-2 963	-199	-8 104
	Sum fordelt	866 549	860 412	845 301

*) Opprinnelig vedtatt budsjett 2018

5. Bystyret vedtar forslag til investeringsbudsjett 2019 på samlet 254,316 mill. kr, herav 174,316 mill. kr til investeringer i varige driftsmidler.
Bystyret godkjenner forslag til finansiering, herunder låneopptak på 122,443 mill.kr til investeringer og 60 mill. kr til videre utlån (Husbankens startlån).

Budsjettskjema 2A - Investeringsbudsjettet

	(hele 1000 kr)	B2019	B2018 *)	R2017
1	Investeringer i driftsmidler	174 316	113 527	72 628
2	Utlån (startlån) og forskutteringer	60 000	45 000	44 055
3	Kjøp av aksjer og andeler (herunder EK-innskudd KLP)	3 400	3 000	7 078
4	Avdrag på lån	16 600	25 500	23 724
5	Avsetninger og dekning av tidligere års udekket		0	14 637
6	Årets finansieringsbehov	254 316	187 027	162 122
7	<i>Finansiert slik:</i>			
8	Bruk av lånemidler (herav startlån B 60 mill. kr)	182 443	132 574	88 796
9	Inntekter fra salg av anleggsmidler	4 000	9 025	8 552
10	Tilskudd til investeringer	7 000	7 602	16 011
11	Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	31 600	23 500	20 069
12	Andre inntekter			1 864
13	Momskompensasjon investeringer	25 873	11 326	6 827
14	Sum eksternt finansiering	250 916	184 027	142 118
15	Overført fra driftsbudsjettet		0	0
16	Bruk av avsetninger	3 400	3 000	20 004
17	Sum finansiering	254 316	187 027	162 122
18	Udekket/udisponert(-)	0	0	0

*) Justert budsjett 2018 pr utgangen av sept - u/overføringer prosjektmidler fra 2017

6. Bystyret vedtar forslag til investeringer i driftsmidler for 2019 på 174,316 mill.kr. Endringer til rådmannens forslag er særskilt merket med BE (budsjettendringer). Investeringene fordeler seg på følgende prosjekter/formål:

Tall i hele kr 1000		2019-2022	2019	2020	2021	2022
ØKONOMIPLAN INVESTERING 2019-2022		Brutto	Brutto	Brutto	Brutto	Brutto
BYUTVIKLING						
	Lekeplasser, løpende bevilgning, videreføring vedtatt økonomiplan 2018-2021	800	200	200	200	200
	Ny-asfaltering, videreført vedtatt økonomiplan 2018-2021	2 000	500	500	500	500
	Rassikring utover vedlikehold, videreført vedtatt økonomiplan 2018-2021	1 200	300	300	300	300
	ENØK tiltak - årlig bevilgning	2 000	500	500	500	500
	Kjøp av utleiebolig, løpende bevilgning (beregnet 20% tilskudd HB) -årlig ramme fra 19	20 000	5 000	5 000	5 000	5 000
	Passivhus Skinsnes 6 resterende boliger på ordinær anbuds konkurranse (15 mill.)	0	0			
BE	HMS-tiltak Idrettsparken - reetablere gjerde (endret fremdrift, hoveddel til 2019)	1 000	600	400		
BE	Ballockke Skinsnesheia, tillegg grunnet grunnulatforbud -(endret fremdrift fra 2020 til 2019)	2 000	2 000	0		
BE	Planleggingsmidler Budokka skilek mv, tillegg 2019	50	50			
BE	Nytt lydanlegg Buen kino, tillegg 2020	1 700		1 700		
BE	Midler til kulturhistorisk museum, forutsetter fylkeskommunale midler	2 000		1 000	1 000	
	Investeringstiltak for å redusere spredning av gummigranulat	1 361	1 081	280		
	Samlepost utskifting og erstatning av bil-/maskin og utstyrsparken til Bydrift	600	600			
	Ombygging av foaje Buen, foreløpig anslag	2 000	2 000			
	Omlegging til fornybare oppvarmingsystemer (5 bygg, offentlige pålegg fra 1.1.20)	4 300	2 800	1 500		
	Vannplan,(jfr Momentum selvkostmodell)	32 500	12 500	5 000	8 000	7 000
	Avløpsplan,(jfr. Momentum selvkostmodell)	23 200	5 800	5 800	5 800	5 800
	Utbyggingsavtale (anleggsbidragsmetoden) infrastruktur Strømsvika (nto 0)	20 000	10 000	10 000		
	Utbyggingsavtale infrastruktur Krossen (nto 0)	12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
	Utbyggingsavtale, infrastruktur Skinsnes (netto 0,)	8 000	2 000	2 000	2 000	2 000
	Utb.avtale Nedre Malmø "Slippen" (promenade og lekeareal), tillegg bud19; 2 mill kr	2 000	2 000			
	Infrastrukturtiltak/rekkefølgekrav Hotelltomt på Malmø, tillegg bud19; 10 mill. kr	10 000	10 000			
BYUTVIKLING		148 711	60 931	37 180	26 300	24 300
OPPVEKST						
	Vassmyra skole ut- og ombygging 2019-2020 (forprosjekt er inkludert i totalramme)	129 500	61 125	68 375		
	Frøysland idrettshall, BS 44/17, oppjustert med 8 mill. kr til rekkefølgekrav og klimasatskrav	33 000	33 000			
	IKT skolene	6 000	1 500	1 500	1 500	1 500
	Oppvekst - mindre straksiltak	4 000	1 000	1 000	1 000	1 000
OPPVEKST		172 500	96 625	70 875	2 500	2 500
HELSE OG OMSORG						
	Utbedringstiltak infrastruktur heldøgns omsorgstjenester	4 800	1 200	1 200	1 200	1 200
	Velferdsteknologi og digitalisering helse og omsorg	1 560	1 560	0	0	0
	Helsebygg planlegging sykehjem/heldøgns omsorgsboliger, utbygging 20-21 brutto	500 000	10 000	50 000	220 000	220 000
HELSE OG OMSORG		506 360	12 760	51 200	221 200	221 200
STAB						
	Utbedring Mandal kirke, investeringstilskudd	4 000	4 000			
STAB		4 000	4 000	0	0	0
SUM INVESTERINGER DRIFTSMIDLER		831 571	174 316	159 255	250 000	248 000
Herav finansiert med lån		629 603	122 443	116 240	198 960	191 960

7. Rådmannen gis fullmakt til å fordele budsjettpostene under Fellesområdet, herunder lønnsreservepost og reserve utgifter kommunesammenslåingsprosess (regionsentertilskudd) samt ufordelte innsparingskrav knyttet til innkjøpsavtaler og tjenestekjøp.
8. Skatt for 2019 på formue og inntekt fastsettes til de maksimalsatser som vedtas av Stortinget.
9. Eiendomsskatten for 2019:
- Eiendomsskatten fastsettes til 3 ‰ i medhold av eiendomsskatteloven § 2 og § 3 bokstav g) «faste eiendomar i heile kommunen, unnateke verk og bruk og annan næringseiendom». Innføring av eiendomsskatt for næring utsettes til 2020.
 - For boligeiendommer benyttes formuesgrunnlaget som alternativ til taksering i medhold av eiendomsskatteloven § 8 C-1.
 - Bunnfradrag for bolig og fritidseiendom benyttes ikke ved beregning av eiendomsskatt for 2019.
 - Ved taksering og utskrivning av eiendomsskatt benytter kommunen tidligere vedtatte skattevedtekter med nødvendige tilføyelser 2019 for taksering av næringseiendom.
 - Eiendomsskatten skrives ut i 2 terminer, jfr. Eiendomsskatteloven § 25, 1. ledd.

- f. Bystyret fastsetter generelt fritak for eiendomsskatt for eiendommer som kan unntas med hjemmel i § 7 a) «Eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagna ein kommune, eit fylke eller staten». Herunder skoler, menighetshus, klubbhus til lag og foreninger, grendehus, barnehager og lignende.

Oppsummering av budsjett og økonomiplan (oppdateres ikke)

Innledning

Dette dokumentet inneholder rådmannens forslag til budsjett 2019 for Mandal kommune samt forslag til økonomiplan for perioden 2019-2022. Dokumentet utgjør også kommunens handlingsprogram til kommuneplanen.

I økonomiplandokumentet presenteres tallmaterialet i budsjettet, føringer og premisser for budsjettforslaget samt nye tiltak, innsparinger, utfordringer og mål for Mandal kommune.

Oppsummeringen er ment som en kortfattet sammenstilling av hovedpunktene i budsjettforslaget. Vi vil her prøve å beskrive hovedpoengene på en forenklet måte og med et redusert detaljnivå.

Om budsjett, økonomiplan og styring av Mandal kommune

Kommunene skal hvert år vedta en økonomiplan for de neste fire årene og et budsjett for neste kalenderår. Årsbudsjettet er en bindende plan for kommunens inntekter i budsjettåret og anvendelsen av disse. Budsjettet skal være fullstendig, realistisk og ha balanse mellom inntekter og utgifter. Bystyret vedtar budsjettet på møtet i desember.

Budsjettet for Mandal kommune består av en driftsdel og en investeringsdel. Investeringsprosjektene blir vedtatt samlet for hele kommunen, mens driftsbudsjettet blir vedtatt inndelt etter fire virksomhetsområder. Innenfor disse områdene kan rådmannen omdisponere midlene gjennom året, mens bystyret må behandle eventuelle endringer mellom områdene eller endringer i samlede inntekter og utgifter. Inndelingen i virksomhetsområder samsvarer med måten Mandal kommune er organisert, der rådmannens ledergruppe består av rådmann og 3 kommunalsjefer med hvert sitt ansvarsområde. Disse områdene er:

- Byutvikling
- Helse og omsorg
- Oppvekst
- Stab

Under disse områdene ligger det enheter, som er ledet av en enhetsleder. Hver av disse enhetene styrer etter tildelt budsjettramme og rapporterer internt til rådmannen i henhold til denne. I økonomiplandokumentet er hvert enkelt virksomhetsområde og enhetene nærmere beskrevet.

Mandal kommune har et styringssystem der det er definert fem fokusområder. Innenfor hvert område blir det satt mål, og utarbeidet planer og tiltak for å nå disse målene. Videre rapporteres det på i hvilken grad målene blir nådd. Disse fokusområdene er:

- Samfunn
- Økonomi
- Medarbeidere
- Brukere
- Kvalitet

Gjennom året rapporterer rådmannen til bystyret om status på de ulike fokusområdene. Særlig sentralt er dette i forhold til økonomi der man plikter å rapportere til bystyret dersom midlene i budsjettet ikke er tilstrekkelige. Gjennom året blir det gjort justeringer av budsjettet for å sikre at dette er realistisk i tilfeller der interne kutt eller omprioriteringer ikke er mulig.

I kommunens årsrapport blir det gjort grundig rede for kommunens resultater innenfor fokusområdene. Denne utarbeides om våren når regnskapet er avlagt.

Utviklingen i Mandal

Mandal kommune har historisk sett hatt lave behovskorrigerede inntekter og betegnes derfor som en minsteinntektskommune. Dette er en fellesbetegnelse på kommuner som har skatteinntekter under 90 pst av landsgjennomsnittet.

Mandal kommune innførte eiendomsskatt fra 2014 for boliger og fritidseiendom for å sikre økonomisk bærekraft for sine drifts- og investeringsaktiviteter.

Befolkningsveksten har senere år vært under landsgjennomsnittet og siste året (pr. 1.7.) har også Mandal hatt befolkningsnedgang. Dette gir svak inntektsutvikling og ny ubalanse i økonomien. Mandal har over tid skåret svært godt på Kommunebarometeret, til tross for stramme økonomiske rammer.

Aktivitetutviklingen innenfor næringsliv, arbeids- og boligmarked vil sannsynligvis øke som følge av ringvirkninger fra store utbygginger som E39, fengsel, hotell og øvrige kommunale investeringer i Mandal.

Hovedtall i rådmannens forslag til budsjett (oppdateres ikke)

Tabellen under viser hovedtallene i rådmannens forslag til driftsbudsjett. Sentrale inntekter øker fra 922,4 mill. kr til 940,6 mill. kr og samlet 18,2 mill. kr sammenlignet med opprinnelig vedtatt budsjett for 2018. Hensyntatt overføring av momskompensasjoninntekt på 17,9 mill. kr til områdene får vi en korrigert inntektsvekst på 36,1 mill. kr. Realveksten beregnes ved å trekke ut kommunal lønns- og prisvekst (deflator) beregnet til 23,9 mill. kr. Noe som gir en realvekst på 12,2 mill. kr.

I rådmannens budsjettforslag inngår eiendomsskatt fra næring, slik dette er forutsatt i vedtatt økonomiplan 2018-2021. Dette betyr at 5,1 mill. kr av inntektsveksten kommer fra eiendomsskatt og resterende 7,1 mill. kr fra frie inntekter i forslag til statsbudsjett. I statsbudsjettet 2019 kompenseres Mandal for endringer i befolkningen, oppgavekorreksjoner og sentrale satsingsområder. Eiendomsskattesatsen foreslås videreført med 3 ‰.

Driftsbudsjett Mandal kommune (alle tall i hele 1000 kr)		Budsjett	Budsjett	Endring	Herav deflator	Realvekst,
		2019	2018*)	2018-2019	statsbudsjett -	oppgave-
					lønnsvekst	korreksjoner og
					rammer	prisvekst
						samarbeider/
						avtaler
	<i>herav eiendomsskatteinntekter 3,0 ‰ også for næring</i>	52 100	47 000	5 100		
Sum sentrale inntekter (momskomp. 17,9 mill. kr til områdene)		940 615	922 408	18 207	23 900	-5 693
	Byutvikling	82 571	85 616	-3 044	1 585	-4 629
	Oppvekst	305 537	301 887	3 650	4 421	-771
	Helse- og omsorg	393 087	388 816	4 271	8 857	-4 586
	Stab	87 628	84 291	3 337	1 107	2 230
	Felles pensjon og lønnsreserver	-663	-199	-464	-3 000	2 536
Sum netto driftsutg (justert for uttrekk momskomp)		868 161	860 412	7 749	12 969	-5 220
	Renteinntekter og utbytte	-19 830	-19 100	-730		
	Renteutgifter og andre finansutg	27 500	25 004	2 496		
	Avdrag på lån	50 500	47 500	3 000		
	Motpost kapitalkostn. selvkost (VA)	-11 520	-10 945	-575		
Sum finans		46 650	42 459	4 191		
Netto driftsresultat		25 804	19 537	6 267		

*) Opprinnelig vedatt budsjett 2018, BS 118/17

Som tidligere nevnt fordeles budsjettet ut på fire virksomhetsområder og et fellesområde. Fellesområdet består i hovedsak av pensjons- og lønnsreserveposter. Av tabellen vises endringene i driftsbudsjettet fra 2018 til 2019 og hvor mye som er knyttet til lønnsvekst på områdene. Ettersom momskompensasjon er overført fra sentrale inntekter vil dette gi en netto reduksjon i områderammene etter lønnsvekst.

Under vises en spesifisering av endringene per virksomhetsområde fra 2018 til 2019. En nærmere detaljering og beskrivelse finnes i virksomhetsområdenes 4 siste kapitler av dokumentet.

Byutvikling, spesifikasjon netto rammeendring	18/19
Overført momskompensasjon områder og enheter fra 2019	-9 050
Tilskudd og omkostninger Tour des Fjords 2019	650
Trekk engangstiltak bygg og anlegg budsjett 2018	-2 875
Ekstraordinært vedlikehold bygg Andorsengården og sykehusbygg 2019	6 140
Lærlingplan	160
Idrettshall Frøysland, FDV-kostnader første år	1 900
Kompensasjon prisvekst Bydrift 2018 til 2019	826
Trafikksikkerhetstiltak ved skoler, styrking fra 300' til 500' 2019	200
BS 118/17, Støtte lag og foreninger, inne 200'B18 øker til 500' fra B19	300
Trekk endring leieutgifter og inntekter (Amfi/tannklinikken)	-2 880
Sum endringer utover lønnsvekst	-4 629
Oppvekst, spesifikasjon netto rammeendring	18/19
Overført momskompensasjon områder og enheter fra 2019	-3 400
Statsbud 2019 RNB 2018 Sum barnehagekorreksjoner	0
Statsbud 2019, frie midler begrunnet i tidlig innsats grunnskolen	652
Lønns- og prisvekst til private barnehager	2 500
BS 118/17 fjerning lokal kontantstøtte fra høst 2018, helårseffekt 2019	-250
Trekk utgifter overført til DDV, skole/barnehagefaglig system	-318
Besparelse SFO, (bemanningsnorm og vedtekter) fra 300' til 335'	-35
Lærlingplan, nettoeffekt opptrappingsplan 2018-2019 (vekst 1 stk)	80
Sum endringer utover lønnsvekst	-771
Helse og omsorg, spesifikasjon netto rammeendring	18/19
Overført momskompensasjon områder og enheter fra 2019	-3 900
Statsbudsjettet2019, Opptrappingsplan re-/habilitering og rusfeltet	906
Statsbud2019, betalingsplikt utskrivningsklare pasienter psykiatri og TSB	650
Statsbud2019, økt "taket" 50' utover lønnsvekst toppfinansieringsordningen	900
Økte stillingsressurser helse og omsorg (jfr. Demografiutgiftsvekst)	1 250
Strukturendringer pleie&omsorg og bv, BS 118/17	-11 179
Tilbakeføring effektiviseringer/strukturendringer BS sak 118/17 økonomiplan 18-21	5 379
Etablering frisklivssentral, brutto utgift øker fase 2 bud 2019	356
Lærlingplan, netto vekst	240
LRMS, vekst andel Mandal (fra vedtatt budsjett 2018)	812
Sum endringer utover lønnsvekst	-4 586
Stab, spesifikasjon netto rammeendring	18/19
Overført momskompensasjon områder og enheter fra 2019	-1 550
Bidrag Villaksesenter Laudal, engangsbevilgning 2019	500
Bortfall engangstiltak fra budsjett 2018 Digitaliseringsprosjekter KS	-312
Statsbud 2019, endring særskilte fordelinger i rammetilskuddet (frivilligsentraler)	10
Endringer valg, folkevalgte	1 050
Prisvekst eksterne samarbeider og avtaleforpliktelser	2 532
Sum endringer utover lønnsvekst	2 230

Hovedtall og nøkkeltall i økonomiplanperioden *) for oppdaterte tall, se side 23

Videre i økonomiplanperioden har rådmannen forutsatt en videreføring av nivået for frie inntekter. For perioden 2017-2019 er Mandal tildelt ekstra rammetilskudd som følge av vedtak om sammenslåing med Lindesnes og Marnardal. Tilskuddet utgjør i overkant av 5 mill. kr i 2019, men videreføres ikke etter sammenslåingstidspunktet 1.1.2020.

For å oppfylle kravet om balanse mellom utgifter og inntekter har rådmannen vært svært restriktiv i forhold til å anbefale nye driftstiltak fra 2019. Helse- og omsorg har gjennom året iverksatt en rekke tiltak for å dreie ressursinnsatsen fra institusjonsplasser til hjemmebaserte tjenester. Det ligger nå an til budsjettbalanse for Helse og omsorg inneværende år. Det har vært nødvendig å tilbakeføre en stor del av innsparingskravene fra vedtatt økonomiplan 2018-2021. Ytterligere reduksjoner i tjenestene må nå planlegges sammen med Marnardal og Lindesnes.

(Hele 1000 kr) 2019-kr for perioden 2019-2022	2018 *)	2019	2020	2021	2022
Frie inntekter, skatt og rammetilskudd	851 642	882 596	877 213	877 400	877 442
Eiendomsskatt 3 %, omfatter næring fra 19	47 000	52 100	52 100	52 100	52 100
Andre statlige tilskudd sentralt område	23 766	5 919	5 856	5 793	5 728
Sum frie disponible inntekter	922 408	940 615	935 169	935 293	935 270
<i>Fordelt på rammer (netto driftsutgifter):</i>					
Byutvikling	85 616	82 571	76 701	74 541	74 541
Oppvekst	301 887	305 537	305 697	305 697	305 697
Helse- og omsorg	388 816	393 087	394 844	394 844	394 844
Stab	84 291	87 628	85 272	85 853	85 313
Fellesområde, pensjon og lønnsreserver	-199	-663	40 730	38 094	37 442
Sum fordelt	860 412	868 161	903 245	899 030	897 838
Netto finansresultat	42 459	46 650	55 655	61 261	58 951
Netto driftsresultat, positivt (+), negativt (-)	19 537	25 804	-23 731	-24 998	-21 519
Bruk (-)/avsetning (+) til disposisjonsfond	19 537	25 804	-23 731	-24 998	-21 519
Akkumulert bruk/avsetning disposisjonsfond netto driftsresultater		25 804	2 073	-22 924	-44 443
Regnskapsmessig mer(-)/mindreforbruk(+)	0	0	0	0	0

*) Opprinnelig budsjett 2018

Netto driftsresultat i pst av brutto driftsinntekter	1,56	1,98	-1,83	-1,93	-1,66
Netto driftsresultat <u>uten premieavvik</u> i pst av brutto driftsinntekter	-0,19	0,12	-0,49	-0,56	-0,58

Teknisk beregningsutvalg (TBU) har i sine anbefalinger for kommunenes netto driftsresultat uttalt at dette over tid må utgjøre 1,75 pst for å kunne opprettholde realkapitalen.

Korrigert for premieavvik vil netto driftsresultater ligge i området 0,1 pst til minus 0,6 pst. Variasjonene under Fellesområdet skyldes periodiseringseffekten for såkalte premieavvik. Premieavvik er en teknisk størrelse som pensjonsleverandørene beregner. Årlige premieavvik skal utgifts- eller inntektsføres over neste 7 år etter dagens regnskapsforskrift. Mandal kommune ventes å ha 83 mill.kr i oppsamlede premieavvik ved utgangen av 2019, som skal utgiftsføres kommende år. Premieavvik kan også vedtas utgiftsført eller inntektsført i påfølgende år. Det skal fremmes en anbefaling om regnskapsprinsipp for fellesnemnda og bystyret angående premieavvik første halvdel av 2019.

Forventet vekst i netto finansutgifter i perioden 2019-2022 skyldes både stigende rentekurve og nye investeringer i skolebygg og idrettshaller. Renter og avdrag fra investeringer i helsebygg vil først komme til utgift fra og med 2023.

Økonomiplanen balanseres årlig mot disposisjonsfondet. Vi får et samlet underskudd på 44 mill. kr for økonomiplanperioden 2019-2022. Dette betyr at økonomiplanens drifts- og investeringsaktiviteter ikke kan videreføres uten at inntektene økes.

Investeringer

Tabellen under viser hovedtrekkene i rådmannens forslag til investeringer i økonomiplan 2019-2022. Beskrivelser og prosjektoversikt er innarbeidet i avsnitt 3.6 Investeringer.

(Hele 1000 kr)	2019-2022	2018*)	2019	2020	2021	2022
Investeringer, sum	827 821	113 527	171 866	158 955	249 000	248 000
<i>Herav til prosjekter område:</i>						
Byutvikling (boliger, infrastruktur, maskin/utstyr)	144 961	77 297	58 481	36 880	25 300	24 300
Oppvekst (Stor idrettshall Frøysland, utb. Vassmyra, IKT mv)	172 500	27 530	96 625	70 875	2 500	2 500
Helse og omsorg (velferdsteknologi, helsebygg/heldøgnsomsorgstilbud)	506 360	4 700	12 760	51 200	221 200	221 200
Stab/Felles (investeringstilskudd Mandal kirke)	4 000	4 000	4 000	0	0	0
Lånefinansiering investeringer	625 933	87 574	120 473	115 540	197 960	191 960

*) Justert budsjett 2018 pr. sept eksklusive overførte bevilgninger fra 2017

Økonomiplanen har disse større prosjektene:

- Utbyggingsavtaler etter anleggsbidragsmetoden (netto 0)
- Utbyggingsavtale, rekkefølgekrav nedre Malmø («Slippen» og Hotelltomt)
- Vann- og avløpsinvesteringer
- Stor idrettshall Frøysland skole
- Helsebygg for heldøgns pleie- og omsorgstilbud
- Utbygging og ombygging Vassmyra ungdomsskole

Rådmannen har innarbeidet utbygging og ombygging av Vassmyra skole, i samsvar med flertallsvedtaket ved forrige budsjettbehandling.

Rådmannens forslag til investeringsbudsjett 2019-2022 betyr at kommunens lånegjeld og finansutgifter vil få en antatt utvikling som vist i tabellen under:

(alle tall i hele 1000 kr)	R2017	B2018*)	B2019	B2020	B2021	B2022
<i>Renteforutsetninger i perioden (flytende budsjettrente 19-22)</i>	2,77	2,11	2,04	2,49	2,92	2,84
Estimat lånegjeld pr 31.12.	1 183 225	1 242 799	1 356 172	1 443 212	1 613 572	1 766 932
Herav utlån og ubrukte midler Startlån	237 563	268 063	312 463	341 863	371 263	400 663
Herav VA-sektoren (grunnlag kap.kostnader)	172 431	178 504	188 213	190 765	196 611	201 479
Sum gjeld som belaster driftsbudsjettet	773 231	796 232	855 496	910 584	1 045 698	1 164 790
Estimat netto renter og avdrag av gjeld, driftsbudsjett	71 590	67 504	73 000	81 500	87 200	85 000
Motpost kapitalkostnader vann- og avløp	-10 761	-10 945	-11 520	-11 995	-12 089	-12 199
Netto rente- og avdragsbelastning drift	60 829	56 559	61 480	69 505	75 111	72 801
<i>Gjeldsgrad lånegjeld uten formidlingslån pr 31.12.</i>	77	78	80	85	96	105

*) Delvis justert budsjett 2018 pr sept 2018

Netto renter og avdrag følger stort sett samme utvikling som netto lånegjeld (gul linje). Kommunelovens bestemmelser om minimumsavdrag skal beregnes etter lineær metode, dvs. like årlige avdrag over investeringens levetid. Ettersom en stor del av lånegjelden kan knyttes til utbygginger i moderne tid, vil avdragene kunne øke selv om lånegjelden flater ut. Renter og avdrag fra nytt helsebygg vil først belaste driftsregnskapet året etter ferdigstillelsen, antatt 2023. Under byggeperioden belastes byggelånsrenter investeringsregnskapet. Byggelånet for helsebygg inngår i «Estimat lånegjeld pr 31.12.» og «Sum gjeld» (gul linje). Renter og avdrag fra denne investeringen er beregnet til 17 mill. kr fra antatt ferdigstillelse 2023.

Det hefter betydelig risiko ved en høy og økende lånegjeld, men rådmannen vil påpeke nødvendigheten av å investere i en fremtidsrettet infrastruktur innenfor helse og omsorg. Det er viktig å komme i gang, slik at utbyggingen utløser investeringstilskudd og blir ferdig i tide til å møte et økende behov for heldøgns pleie- og omsorgstilbud. SSB sin befolkningsprognose for Mandal angir en befolkningsvekst på 52 pst for aldergruppen 80-89 år ved utgangen av 10 årsperioden 2018-2028.

Innholdsfortegnelse

1	RÅDMANNENS FORORD	19
2	OM KOMMUNEN OG DOKUMENTET	21
3	ØKONOMISKE OVERSIKTER RÅDMANNENS FORSLAG	23
4	ØKONOMISKE FORUTSETNINGER OG PRIORITERINGER	28
4.1	HOVEDTREKKENE I STATSBUDDSJETTET FOR 2019.....	28
4.2	STATSBUDSJETTETS KONSEKVENSER FOR MANDAL KOMMUNE.....	29
4.3	UTGIFTER	32
4.4	FINANSPOSTER OG NETTO FINANSRESULTAT	34
4.5	NETTO DRIFTSRESULTATER I ØKONOMIPLANPERIODEN	35
4.6	INVESTERINGER.....	36
4.7	ØVRIGE INVESTERINGSPOSTER OG FINANSIERING.....	40
4.8	NØKKELTALL 2019-2022	42
5	ØKONOMI	44
5.1	MÅLEKORT ØKONOMI	44
5.2	KOSTRAANALYSE ØKONOMI.....	45
6	SAMFUNN	51
6.1	MÅLEKORT SAMFUNN.....	51
6.2	BARNE- OG UNGDOMSRÅDET.....	52
6.3	BEFOLKNINGSUTVIKLING	52
6.4	FOLKEHELSE	55
6.5	INTEGRERING	57
6.6	SAMARBEID MED FRIVILLIG SEKTOR	58
6.7	KLIMA, MILJØ, SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP.....	59
7	MEDARBEIDERE	61
7.1	MÅLEKORT MEDARBEIDERE	61
7.2	NÆRVÆR.....	61
7.3	TILTAK ØKT NÆRVÆR.....	61
7.4	KOSTNADER VED HØYT SYKEFRAVÆR	63
7.5	HELTID OG LIKESTILT ARBEIDSLIV	63
7.6	HMS-ARBEID OG SAMARBEID MED TILLITSVALGTE	64
7.7	10- FAKTOR MEDARBEIDERUNDERSØKELSE.....	64
7.8	LÆRLINGER.....	65
8	BRUKERE	66
8.1	MÅLEKORT BRUKERE.....	66
8.2	BRUKERUNDERSØKELSER.....	66
8.3	BRUKERDIALOG OG BYSTYRETS DIALOGSEMINAR.....	67
8.4	BRUKERPERSPEKTIVET I NYE LINDESNES.....	67
9	KVALITET	68
9.1	MÅLEKORT KVALITET	68
9.2	KOMMUNEBAROMETERET	68
9.3	INTERNKONTROLL.....	69
9.4	KVALITETS- OG UTVIKLINGSARBEID	69
10	BYUTVIKLING	70
11	HELSE OG OMSORG	77
12	OPPVEKST	84
13	STAB	90

1 Rådmannens forord

Fra 1.1.2020 vil Mandal som egen kommune være historie. Budsjettokumentet som inneholder årsbudsjett 2019 og økonomiplan 2019 – 2022 er det aller siste som bli lagt fram for behandling i Mandal bystyre. Budsjettforslaget for 2019 – 2022 vil danne grunnlag og føringer for den nye kommunen, Lindesnes. Rådmannen er opptatt av å ivareta Mandals innbyggere, samtidig som vi skal være ansvarlige og bidra til at den nye kommunen skal lykkes. Valgene som gjøres i dagens tre kommuner, vil påvirke både tjenesteproduksjon og økonomi i nye Lindesnes.

Bystyret behandlet 20. september sak om «Foreløpig status økonomiplan 2019 – 2022». Saken ble fremmet som statusrapport og forventningsavklaring i forkant av budsjettbehandlingen for 2019, og var bygget opp rundt et av punktene i fellesnemndas vedtak i sak 10/2018 som lyder:

Fellesnemnda legger til grunn at nye Lindesnes på sikt ikke bør ha et høyere kostnadsnivå enn gjennomsnittet i kommunegruppe 13, og henstiller derfor kommunestyrene/bystyret om å ta hensyn til dette i budsjettarbeidet i 2019. Videre bør allerede vedtatte investeringstiltak vurderes og sees i sammenheng med samordning av tjenestetilbudet i ny kommune.

Bystyret tok fellesnemndas henstilling til orientering. Investeringene i økonomiplanen vil samlet sett øke netto lånegjeld vesentlig. Rådmannen har funnet det riktig å informere om risikoen knyttet til stigende renter og avdragsbelastning. På den annen side kan mangelfull utvikling og fornying av bygningsmasse og annen infrastruktur påvirke både tjenestetilbud og økonomi på en negativ måte. Politiske signaler er lyttet til, og investeringen til utbygging av Vassmyra skole er derfor videreført i forslaget til budsjett 2019, økonomiplan 2019 – 2022.

Strategien ved utarbeidelse av budsjett 2019, økonomiplan 2019 – 2022 har vært å unngå at driftsnivået øker inn mot kommunesammenslåing, samtidig som det ikke legges opp til ytterligere kutt i tjenestene. Er det aktuelt med redusert tjenestenivå, er det et arbeid som må gjøres i samarbeid med de to andre kommunene.

Økonomiplanleggingen for den nye kommunen vil starte tidlig i 2019.

Arbeidet mot en ny kommune har nå høy prioritet i administrasjonen, samtidig som dagens kommune skal driftes videre ut 2019. Kommunesammenslåingen innebærer langt flere endringer på en gang enn hva organisasjonen tidligere har opplevd, og rådmannen er bekymret for arbeidsbelastningen på de ansatte. Dette er endringer som også skaper muligheter, muligheter det vil være nødvendig å gripe skal vi lykkes med å nå ambisiøse målsettinger i intensjonsavtalen. Samtidig er det tvingende nødvendig å prioritere hvilke arbeidsoppgaver som skal utføres i 2019.

I rådmannens budsjettforslag er det lagt opp til et samlet netto driftsresultat for økonomiplanperioden på minus 44 mill. kr. Underskuddet er midlertidig finansiert ved bruk av oppsparte midler. Vedtatt økonomiplan 2018-2021 hadde en underdekning på 16 mill. kr. Rådmannen har funnet det nødvendig å tilbakeføre innsparingskrav med samlet 39 mill. kr fra forrige budsjettvedtak. Det er iverksatt flere tiltak for å dreie ressursinnsatsen fra institusjonsbaserte til hjemmebaserte pleie- og omsorgstjenester gjennom 2018. Det er beregnet en realistisk innsparing på 5,8 mill. kr årlig og samlet 23,2 mill. kr for hele økonomiplanperioden. Det vil være vanskelig å øke innsparingskravet innenfor pleie- og omsorgstjenestene før et helsebygg står klart.

Rådmannen har lagt til grunn eiendomsskatt for all eiendom med 3 promille. Næringseiendom er taksert og innarbeidet i budsjettet fra 2019 med 5,1 mill. kr. Dette er i samsvar med vedtatt økonomiplan 2018-2021. Den nye kommunen vil har et minst like stort behov for eiendomsskatt som dagens tre kommuner har i dag. KS (Kommunenes sentralforbund) sitt beregningsverktøy for kommuner som skal slå seg sammen, gir i overkant av tre mill. kr mindre frie inntekter fra skatt og rammetilskudd første året av sammenslåingen. Intensjonsavtalen gir begrenset adgang til større kortsiktige gevinster.

3-plassen på årets utgave av Kommunebarometeret er historiens beste plassering for Mandal kommune. En plassering vi med stolthet kan dele med folkevalgte, ledere og medarbeidere. Denne plasseringen gir både inspirasjon og glede i arbeidet med å bygge en ny og enda bedre kommune i årene som kommer.

Mandal, 17.10.2018

Irene Lunde

Rådmann

2 Om kommunen og dokumentet

Kommunelovens bestemmelser om økonomiplan og årsbudsjett

Bystyret skal en gang i året vedta en rullerende økonomiplan som ligger til grunn ved kommunens budsjettarbeid og øvrig planleggingsarbeid. Innen utgangen av året skal bystyret vedta budsjettet for kommende kalenderår.

Rådmannen legger med dette fram forslag til økonomiplan 2019-2022 og budsjett 2019. I henhold til økonomireglementet for Mandal kommune er både økonomiplan og årsbudsjett samme dokument. Første år i økonomiplanen samsvarer med årsbudsjettet.

Årsbudsjettet er en bindende plan for kommunens inntekter og hvordan disse skal brukes. I rådmannens forslag til vedtak blir årsbudsjettets rammer og netto bevilgninger til virksomhetsområdene fremstilt i saksframlegget som egne vedtakspunkt. Det samme gjelder årsbudsjettets rammer for investeringsprosjekter med tilhørende finansiering, samt endringer av kommunale betalingssatser og avgifter. Dette for å tilfredsstille budsjettforskriftens krav til innhold og inndeling.

Organisering av arbeidet med budsjett og økonomiplan

Arbeidet med budsjett og økonomiplan er forsøkt lagt opp så bredt som mulig. Det er avholdt en todagers budsjettsamling i juni for rådmannens ledergruppe, enhetsledere, tillitsvalgte og ressurspersoner økonomi og stab. Prosessen har vært videreført i ledergruppa. Det er en samlet administrasjon som står bak rådmannens forslag til økonomiplan.

Føringer for arbeidet med budsjett og økonomiplan

Kommunene har et omfattende sett av statlige føringer og pålegg å ta hensyn til både i kommuneplansammenheng og ved utarbeidelse av budsjett og økonomiplan. Av lokale føringer er «Regionplan Agder 2020» særlig relevant. Denne legger føringer på viktige områder for landsdelen og har fem hovedsatsingsområder:

- *Klima: Høye mål – lave utslipp*
- *Det gode livet: Agder for alle*
- *Utdanning: Verdiskaping bygd på kunnskap*
- *Kommunikasjon: De viktige veivalgene*
- *Kultur: Opplevelser for livet*

Satsingene er nærmere konkretisert i ulike regionale planer. Nærmere informasjon er tilgjengelig på www.regionplanagder.no.

I all kommunal planlegging vil regionplanen være en viktig føring. Sammen med andre regionale og nasjonale føringer ligger planverket til grunn når det utarbeides kommuneplan. I planleggingen prøver man i størst mulig grad å få til en «rød tråd» fra overordnet planverk og helt ned i enhetenes virksomhetsplaner.

Om Mandal kommune

Mandal kommunes visjon slår fast at Mandal skal være «*Det soleklare valg*». Visjonen er forankret i kommuneplanen og skal skape optimisme, tilhørighet og identitetsfølelse samtidig som det uttrykker at Mandal kommune har alt som skal til for at barn, unge, voksne og gamle trives og opplever kommunen som et godt sted å bo.

Mandal kommune er organisert etter en modell bestående av et rådmannsnivå og et enhetsnivå. Rådmannsnivået består av rådmann og fire kommunalsjefer der hver kommunalsjef har ansvar for et av virksomhetsområdene:

- Byutvikling
- Helse og omsorg
- Oppvekst
- Stab

Styringssystem

Kommuneplanen er det overordnede styringsdokumentet som utgjør en strategisk plan for utviklingen av Mandal. Bystyret vedtok høsten 2015 ny kommuneplan for perioden 2015-2027.

Figuren illustrerer de strategiske prosessene knyttet til kommuneplanen. Kommunens overordnede planer og strategidokumenter vedtas av kommunestyret.

Planen er delt i en samfunnsdel og en arealdel der særlig samfunnsdelen er styrende for arbeidet med budsjett, økonomiplan og temaplaner innenfor de ulike virksomhetsområdene i kommunen. I kommuneplanens samfunnsdel er det pekt ut 13 fokusområder innenfor følgende ulike tema.

Gjennom økonomiplandokumentet, ulike temaplaner og gjennom virksomhetsområdenes kvalitets- og utviklingsmeldinger vil disse fokusområdene bli omsatt til mål og tiltak.

Kommuneplanen følger et fireårig løp med revisjon i hver valgperiode, mens det årlig utarbeides et handlingsprogram som sier noe om hvordan man skal jobbe den kommende perioden for å oppfylle mål og møte utfordringene skissert i kommuneplanen. I Mandal utgjør kommunens økonomiplandokument også handlingsprogrammet. Dette dokumentet danner grunnlag for enhetenes virksomhetsplaner.

Kvalitets- og utviklingsmeldinger

En del av kommunens styringssystem er kvalitets- og utviklingsmeldingene som utarbeides av virksomhetsområdene Byutvikling, Helse og omsorg og Oppvekst. I meldingene beskrives sentrale mål og utfordringer i større detalj enn hva som er mulig i økonomiplan og årsrapport.

For å kunne prioritere arbeidet mot en ny kommune fra 2020 utarbeides ikke kvalitets- og utviklingsmeldinger for Byutvikling og Helse og omsorg i 2019.

Styringsprinsipper

I Mandal kommune bygger virksomhetsstyringen på prinsippene i mål- og resultatstyring, dialogstyring og balansert målstyring. Dette innebærer at man i Mandal kommune setter mål for hva virksomheten skal oppnå, måler resultater og sammenligner dem med målene. Dette brukes til styring, kontroll og læring for å utvikle og forbedre virksomheten.

Det er definert fem fokusområder som det skal leveres resultater innenfor:

- Samfunn
- Økonomi
- Medarbeidere
- Brukere
- Kvalitet

Disse fokusområdene går igjen i alle styringsdokumenter i Mandal kommune. Under hvert fokusområde vil det bli definert mål og utarbeidet indikatorer som beskriver grad av måloppnåelse. Målene vil bli satt opp i målekort som oppsummerer mål og indikatorer på en oversiktlig måte. I tilknytning til målekortene for kommunens enheter vil det bli utarbeidet tiltak for å nå målene. Fokusområdene beskrives nærmere i egne kapitler.

Mål- og resultatstyring er viktig på alle nivå i kommunen. I styringssystemet defineres det mål både på kommunenivå, områdenivå og enhetsnivå. Alle kommunens enheter skal utarbeide en virksomhetsplan. Denne skal bestå av mål for virksomheten og angi tiltak for hvordan man skal komme dit.

Løpende rapportering

Løpende rapportering gjennom året består i hovedsak av tertialrapporter og to-månedersrapporter. Rapportene inneholder økonomiske nøkkeltall og innebærer en kontroll av om budsjettet overholdes. Dersom enhetene ikke ligger an til å komme i balanse i løpet av budsjettåret vil rådmannen fremme sak om budsjettendringer.

Fokus i den løpende rapporteringen varierer noe fra rapport til rapport. Ved enkelte av rapporteringene vil det foreligge særlige oversikter over utviklingen i investeringsregnskapet, gjennomførte brukerundersøkelser i enheten eller annen sentral styringsinformasjon. Rådmannen har utarbeidet et eget årshjul til bruk i styringen av kommunen. Gjennom årshjulet oppsummeres de mest sentrale aktivitetene knyttet til kommunens styringssystem.

3 Økonomiske oversikter rådmannens forslag

**) forslaget er oppdatert med endringer i budsjettvedtaket BS-sak 107/18*

Skattesatser for 2019

- Skattesatsen for 2019 på formue og inntekt, samt selskapsskatt fastsettes til de maksimalsatser som vedtas av Stortinget
- Eiendomsskatten fastsettes til 3,0 ‰ for skatteobjekter iht. eiendomsskatteloven § 3 bokstav g) «*faste eiendomar i heile kommunen, unnateke verk og bruk og annan næringseiendom*»
- Rådmannen har i 2018 tilrettelagt for utskrivning av eiendomsskatt på næringseiendom fra 2019 ved at det er gjennomført taksering.

Avgifter og betalingssatser

For 2019 fastsettes følgende endringer av kommunale avgifter og betalingssatser:

Det er lagt til grunn en generell økning for kommunal lønns- og prisvekst på 2,8 pst, slik denne fremgår av forslag til statsbudsjett. Enkelte betalingssatser og gebyrer er underlagt selvkostbestemmelser eller sentrale føringer som avviker fra dette. Rådmannens forslag til endring av betalingssatser for 2019 er følgende:

- Forbruksgebyr vann (150 m³ forbruk) øker 8 pst
- Abonnementsgebyr vann uendret
- Forbruksgebyr avløp (150 m³ forbruk) uendret
- Abonnementsgebyr avløp uendret
- Feie- og tilsynsavgift (Brann Sør IKS) øker 2,4 pst
- Maren AS: Renovasjonsavgift uendret
- Maren AS: Slamtømming private øker 9 pst
- Reguleringsplaner justeres i samsvar med selvkostprinsippet
- Bygge- og eierseksjonssaker justeres i samsvar med selvkostprinsippet
- Kart og oppmåling justeres i samsvar med selvkostprinsippet
- Husleie i kommunale boliger justeres i tråd med leieavtaler
- Foreldrebetaling i barnehager økt maksimalpris 80 kr (130 kr fra 1.8.19) mnd./fulltids plass
 - Tilpasning til nye Lindesnes fra 1.8. satsene for 3 og 4 dager, kost og søskenmoderasjon justeres
- Foreldrebetaling i skolefritidsordningen øker 2,8 pst (deflator)
- Foreldrebetaling i musikk- og kulturskolen øker 2,8 pst (deflator)
- Egenandeler og prisregulativ helse- og omsorgstjenester
 - Egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester i og utenfor institusjon fastsettes innenfor egen forskrift til Helse- og omsorgstjenesteloven.
 - Nytt prisregulativ fra 1.1.2019 (følger saken)

Beløp avrundes til nærmeste hele krone.

Økonomiplan 2019-2022, netto driftsrammer etter budsjettvedtaket sak 107/18

(Hele 1000 kr) 2019-kr for perioden 2019-2022

	2018*	2019	2020	2021	2022
Inntekter					
Skatt på inntekt og formue	383 033	395 572	395 572	395 572	395 572
Rammetilskudd (inkludert inntektsutjevning skatt)	468 609	486 372	482 901	483 088	483 130
Trekk private gr.skoler (vekst 20 elever a 95,6' kr fra 2020 og videre)	0	0	-1 912	-1 912	-1 912
Sum skatt og rammetilskudd	851 642	881 944	876 561	876 748	876 790
E-skatt 2,5 % 2017, 3 % fra 2018, næring fra 2019	47 000	47 750	52 850	52 850	52 850
Momskompensasjon fra drift	17 660	0	0	0	0
Andre statlige tilskudd (herav 3 mill. kr integreringstilskudd)	6 106	5 919	5 856	5 793	5 728
Sum sentrale inntekter	922 408	935 613	935 267	935 391	935 368
Utgifter virksomhetsområder					
Bydrift	59 514	57 652	53 032	50 872	50 872
Teknisk forvaltning	6 364	6 177	6 027	6 027	6 027
Kultur	19 737	18 683	18 333	18 333	18 333
BYUTVIKLING	85 616	82 511	77 391	75 231	75 231
Barnehager	124 305	126 746	126 746	126 746	126 746
Grunnskoler	148 514	149 985	149 985	149 985	149 985
Skole felles	21 455	20 090	20 250	20 250	20 250
PPT	4 677	5 217	5 217	5 217	5 217
Kvalifiseringsenhet	2 936	3 148	3 148	3 148	3 148
OPPVEKST	301 887	305 185	305 345	305 345	305 345
NAV	19 141	21 514	21 514	21 514	21 514
Helse og omsorg Felles	42 629	36 823	38 580	38 580	38 580
Mandal sykehjem	90 887	91 449	91 449	91 449	91 449
Miljøterapeutiske tjenester	62 277	65 184	65 184	65 184	65 184
Hjemmebaserte tjenester	119 061	123 208	123 208	123 208	123 208
Familiens hus	54 821	56 009	56 009	56 009	56 009
HELSE OG OMSORG	388 816	394 187	395 944	395 944	395 944
Tjenestetorget	10 053	10 141	10 141	10 141	10 141
IKT	12 884	13 324	13 324	13 324	13 324
Politiske styrings- og kontrollorg A1700/1710	6 121	7 235	6 185	6 745	6 185
Sentraladministrasjon	20 539	20 843	20 343	20 343	20 343
Ansvar 1600/1650, Tilskudd KFR, KF, IKS mv	34 693	36 085	35 279	35 300	35 320
STAB	84 291	87 628	85 272	85 853	85 313
Felles lønns- og pensjonsreserve mv (A8600)	-199	-2 963	38 430	35 794	35 142
FELLES A8600 (lønnsres/pensjon mv)	-199	-2 963	38 430	35 794	35 142
Sum netto utgifter	860 412	866 549	902 383	898 168	896 976
Brutto driftsresultat eksklusive avskrivninger, positivt(+)	61 996	69 064	32 884	37 223	38 392
Renteinntekter bankbeholdning og utlån	-6 000	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Utbytteinntekter (Maren, AE)	-13 100	-12 830	-11 850	-11 850	-11 850
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	25 004	27 500	32 500	36 200	33 000
Avdrag på lån	47 500	50 500	54 000	56 000	57 000
Motpost kapitalkostnader vann- og avløpssektoren	-10 945	-11 520	-11 995	-12 089	-12 199
Netto finansresultat (netto utgift)	42 459	46 650	55 655	61 261	58 951
Netto driftsresultat, positivt (+)	19 537	22 414	-22 771	-24 038	-20 559
Avsetning til disposisjonsfond, bruk disposisjonsfond (-)	19 537	22 414	-22 771	-24 038	-20 559
Nto avsetninger og overføringer til inv.regn, bruk (-)	19 537	22 414	-22 771	-24 038	-20 559
Regnskapsmessig resultat, positivt (+) negativt(-)	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat eksklusive premieavvik, positivt (+), negativt (-)	-2 348	-1 842	-5 441	-6 344	-6 517
*) Opprinnelig vedtatt budsjett 2018					
Netto driftsresultat i pst av brutto driftsinntekter	1,56	1,73	-1,75	-1,85	-1,58
Netto driftsresultat uten nto premieavvik i pst av brutto driftsinntekter	-0,19	-0,14	-0,42	-0,49	-0,50

Budsjettvedtaket 13.des. sak 107/18

Økonomiplan 2019-2022, brutto driftsrammer etter budsjettvedtaket sak 107/18

(Hele 1000 kr) 2019-kr for perioden 2019-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Inntekter					
Skatt på inntekt og formue	383 033	395 572	395 572	395 572	395 572
Rammetilskudd (inklusive inntektsutjevning skatt)	468 609	486 372	482 901	483 088	483 130
Trekk private gr.skoler (vekst 20 elever a 95,6' kr fra 2020)	0	0	-1 912	-1 912	-1 912
Sum skatt og rammetilskudd	851 642	881 944	876 561	876 748	876 790
E-skatt 2,5 % 2017, 3 % fra 2018, næring fra 2019	47 000	47 750	52 850	52 850	52 850
Momskompensasjon fra drift	17 660	0	0	0	0
Andre statlige tilskudd	6 106	5 919	5 856	5 793	5 728
Sum inntekter fra rammeområdene	330 160	362 299	362 299	362 299	362 299
Sum brutto inntekter	1 252 568	1 297 912	1 297 566	1 297 690	1 297 667
Utgifter					
Bydrift	129 845	138 608	133 988	131 828	131 828
Teknisk forvaltning	14 528	13 957	13 807	13 807	13 807
Kultur	38 665	38 645	38 295	38 295	38 295
BYUTVIKLING	183 039	191 209	186 089	183 929	183 929
Barnehager	132 917	140 422	140 422	140 422	140 422
Grunnskoler	174 360	180 015	180 015	180 015	180 015
Skole felles	23 214	21 861	22 021	22 021	22 021
PPT	4 683	6 000	6 000	6 000	6 000
Kvalifiseringsenhet	32 115	25 737	25 737	25 737	25 737
OPPVEKST	367 289	374 034	374 194	374 194	374 194
NAV	56 841	68 490	68 490	68 490	68 490
Helse og omsorg Felles	52 026	42 641	44 398	44 398	44 398
Mandal sykehjem	116 295	117 999	117 999	117 999	117 999
Miljøterapeutiske tjenester	77 294	79 392	79 392	79 392	79 392
Hjemmebaserte tjenester	120 446	129 502	129 502	129 502	129 502
Familiens hus	123 397	126 607	126 607	126 607	126 607
HELSE OG OMSORG	546 299	564 631	566 388	566 388	566 388
Tjenestetorget	14 281	14 893	14 893	14 893	14 893
IKT	12 908	13 824	13 824	13 824	13 824
Politiske styrings- og kontrollorg A1700/1710	6 145	7 357	6 307	6 867	6 307
Sentraladministrasjon	21 804	23 273	22 773	22 773	22 773
Ansvar 1600/1650, Tilskudd KFR, KF, IKS mv	37 378	40 271	39 465	39 486	39 506
STAB	92 517	99 618	97 262	97 843	97 303
Felles lønns- og pensjonsreserve mv (A8600)	1 427	-645	40 748	38 112	37 460
FELESFUNKSJONER A8600 (lønnsres/pensjon mv)	1 427	-645	40 748	38 112	37 460
Sum brutto utgifter	1 190 572	1 228 848	1 264 682	1 260 467	1 259 275
Brutto driftsresultat (ekskl. avskrivninger)	61 996	69 064	32 884	37 223	38 392
Renteinntekter	-6 000	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Utbytteinntekter	-13 100	-12 830	-11 850	-11 850	-11 850
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	25 004	27 500	32 500	36 200	33 000
Avdrag på lån	47 500	50 500	54 000	56 000	57 000
Motpost kapitalkost. vann- og avløp	-10 945	-11 520	-11 995	-12 089	-12 199
Netto finansresultat	42 459	46 650	55 655	61 261	58 951
Netto driftsresultat, positivt (+)	19 537	22 414	-22 771	-24 038	-20 559
Disponering av netto driftsresultat					
Nto avsetninger og overføringer til inv.regn, bruk (-)	19 537	22 414	-22 771	-24 038	-20 559
Regnskapsmessig resultat	0	0	0	0	0
*) Opprinnelig vedtatt budsjett 2018					
Netto driftsresultat eksklusive premieavvik, positivt (+)	-2 348	-1 842	-5 441	-6 344	-6 517
Netto driftsresultat i pst av brutto driftsinntekter	1,56	1,73	-1,75	-1,85	-1,58
Netto driftsresultat uten nto premieavvik i pst av brutto driftsinntekter	-0,19	-0,14	-0,42	-0,49	-0,50

Budsjettvedtaket 13.des. sak 107/18

Investeringer 2019-2022 etter budsjettvedtaket sak 107/18

(Hele 1000 kr)	2019-2022	B2018 *)	B2019	B2020	B2021	B2022
Investeringer						
Byutvikling	148 711	77 297	60 931	37 180	26 300	24 300
Oppvekst	172 500	27 530	96 625	70 875	2 500	2 500
Helse og omsorg	506 360	4 700	12 760	51 200	221 200	221 200
Stab/Felles	4 000	4 000	4 000	0	0	0
Sum investeringer i driftsmidler	831 571	113 527	174 316	159 255	250 000	248 000
Formidlingslån/EK-innskudd KLP/aksjekjøp						
Egenkapitalinnskudd KLP	13 600	3 000	3 400	3 400	3 400	3 400
Utlån Startlån Husbanken	195 000	45 000	60 000	45 000	45 000	45 000
Avdragsutgifter startlån	62 400	14 500	15 600	15 600	15 600	15 600
Ex.ord avdrag (Investeringstilskudd Helsehus, ref. infrastruktur/s	16 900	11 000	1 000	3 900	1 000	11 000
Sum formidlingslån og andre finansieringstrans.	287 900	73 500	80 000	67 900	65 000	75 000
Sum investeringer/finansieringsbehov	1 119 471	187 027	254 316	227 155	315 000	323 000
Finansiering						
Bruk av lån	629 603	87 574	122 443	116 240	198 960	191 960
Tilskudd fra fylke/stat (spillemidler, enøktstilskudd mv)	25 900	5 352	6 000	4 900	0	15 000
Refusjon fra utbyggere (inkl. anleggsbidrag Strømsviga)	44 000	9 000	16 000	16 000	6 000	6 000
Tilskudd boliger, heldøgn omsorgstilbud mv. (Husbank)	4 000	2 250	1 000	1 000	1 000	1 000
Salg eiendom, driftsmidler	4 000	9 025	4 000	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne fond	0	0	0	0	0	0
Momskompensasjon investeringer f.o.m. 2014	140 968	11 326	25 873	25 015	45 040	45 040
Sum finansiert investeringer	848 471	124 527	175 316	163 155	251 000	259 000
Bruk av lån (startlån Husbank)	195 000	45 000	60 000	45 000	45 000	45 000
Avdragsinntekter startlån	62 400	14 500	15 600	15 600	15 600	15 600
Bruk av generelt disposisjonsfond (aksjekjøp, EK-innskudd)	0					
Bruk av ubundet investeringsfond (EK innskudd KLP)	13 600	3 000	3 400	3 400	3 400	3 400
Avsetninger (-)/Bruk bundne investeringsfond (ref. utb)	0					
Sum finansiert formidlingslån/EK-innskudd og aksjer	271 000	62 500	79 000	64 000	64 000	64 000
Sum finansiering	1 119 471	187 027	254 316	227 155	315 000	323 000

Budsjettvedtaket 13.des. sak 107/18

*) Justert for endringer 2018 pr september (utover overførte bevilgninger fra 2017 til 2018)

Budsjettert balanse og kontantstrøm etter budsjettvedtaket 107/18

Balanse pr 31.12. (Hele 1000 kr)	R2017	B2018*)	B2019	B2020	B2021	B2022
Driftsmidler (eiendom, inventar, utstyr mv)*	1 592 378	1 685 554	1 829 997	1 964 237	2 169 197	2 372 157
Øvrig anleggsmidler, utlån, aksjer, pensjonsmidler	1 628 493	1 661 993	1 709 793	1 742 593	1 775 393	1 808 193
Omløpsmidler	400 801	417 338	436 352	410 182	382 744	358 785
Sum eiendeler (ekskl avskr.)	3 621 672	3 764 885	3 976 142	4 117 012	4 327 334	4 539 135
Egenkapital *)	1 090 070	1 173 710	1 269 624	1 322 753	1 361 715	1 420 157
Langsiktig lånegjeld	1 183 225	1 242 799	1 358 142	1 445 882	1 617 242	1 770 602
Annen langsiktig gjeld	1 196 349	1 196 349	1 196 349	1 196 349	1 196 349	1 196 349
Kortsiktig gjeld	152 027	152 027	152 027	152 027	152 027	152 027
Sum gjeld og egenkapital (u/avskrivninger)	3 621 672	3 764 885	3 976 142	4 117 012	4 327 334	4 539 135
*) Årlig kapitalslit/avskrivninger er ikke medregnet i tabellen						
Kontantstrøm	R2017	B2018	B2019	B2020	B2021	B2022
Brutto driftsresultat ekskl. avskrivninger	72 426	61 996	69 064	32 884	37 223	38 392
Netto finansinntekter drift	-4 601	5 041	3 850	-1 655	-5 261	-1 951
A Kontantstrøm fra drift	67 825	67 037	72 914	31 229	31 962	36 441
Investeringer fast eiendom, utstyr mv	-72 628	-113 527	-174 316	-159 255	-250 000	-248 000
Avgang anleggsmidler	10 385	9 025	4 000	0	0	0
Momskompensasjon investeringer (2014-)	6 827	11 326	25 873	25 015	45 040	45 040
B Kontantstrøm fra investeringer	-55 416	-93 176	-144 443	-134 240	-204 960	-202 960
Innlån (2018: Estimert)	68 759	132 574	182 443	161 240	243 960	236 960
Mottatte avdrag på utlån	20 113	14 500	15 600	15 600	15 600	15 600
Salg av aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0
Refusjoner og tilskudd investeringer	16 041	16 602	23 000	21 900	7 000	22 000
Utlån, kjøp av aksjer og andeler	-52 724	-48 000	-63 400	-48 400	-48 400	-48 400
Avdragsutgifter lån (drift/inv)	-72 324	-73 000	-67 100	-73 500	-72 600	-83 600
C Kontantstrøm fra finansiering	-20 135	42 676	90 543	76 840	145 560	142 560
Endring i arbeidskapital inkl. premieavvik	-7 726	16 537	19 014	-26 171	-27 438	-23 959
Kontroll:						
Netto driftsresultat	17 679	19 537	22 414	-22 771	-24 038	-20 559
Overføringer fra drift	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond og dispfond	-7 050	-3 000	-3 400	-3 400	-3 400	-3 400
Bruk av ubundne og bundne fond investeringer	-12 954	0	0	0	0	0
Avsetninger investeringsB/R (+)	14 637	0	0	0	0	0
Endring ubrukte lånemidler	-20 037	0	0	0	0	0
Udisponert (-)/udekket investeringsregnskap						
Endring arbeidskapital inkl. premieavvik	-7 726	16 537	19 014	-26 171	-27 438	-23 959
Differanse	0	0	0	0	0	0

4 Økonomiske forutsetninger og prioriteringer

4.1 Hovedtrekkene i statsbudsjettet for 2019

Norsk økonomi

- Tilbakeslaget som fulgte i kjølevannet av oljeprisfallet i 2014 er over, og økonomien er inne i en oppgangskonjunktur.
- Veksten er nå høyere enn sin langsiktige trend, og er ventet å gå videre opp neste år. I Nasjonalbudsjettet 2019 anslås fastlandsøkonomien å vokse med 2,3 prosent i år og 2,7 prosent neste år.
- Arbeidsmarkedet er i klar bedring, og arbeidsledigheten er kommet godt ned over hele landet. Sysselsettingen øker markert. Nå øker andelen av befolkningen i arbeidsdyktig alder som jobber. Økningen kommer etter at sysselsettingsandelen har falt i flere år. I Nasjonalbudsjettet for 2019 anslås arbeidsledigheten å avtatt fra 3,8 prosent i år til 3,7 prosent neste år.
- Statsbudsjettet for 2019 har en nøytral virkning på norsk økonomi. Bruken av oljeinntekter holdes uendret som andel av fastlandsøkonomien og anslås til 231,2 milliarder kroner i 2019, målt ved det strukturelle, oljekorrigerede budsjettunderskuddet. Det tilsvarer 2,7 prosent av den anslåtte kapitalen i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året.

Forslag til skatte- og avgiftsendringer med særskilt betydning for kommunene:

- Regjeringen foreslår å redusere den maksimale satsen for eiendomsskatt fra 7 til 5 promille.
- I tillegg blir det obligatorisk for kommunene å bruke formuesgrunnlaget som beregningsgrunnlag for bolig. Den obligatoriske reduksjonsfaktoren som skal begrense skattegrunnlaget, settes til 30 prosent av formuesgrunnlaget for både bolig og fritidseiendom.

Regjeringens satsinger

I statsbudsjettet for 2019 fortsetter Regjeringen satsingen på kunnskap, samferdsel, helse og et godt tjenestetilbud i kommunene. Det satses også på forsvar, justis og beredskap og et sterkere sosialt sikkerhetsnett. Her er utvalgte tiltak av betydning for Mandal:

Helse

- Regjeringen vil stimulere kommunene til å bygge flere og bedre heldøgns omsorgsplasser. I 2019 foreslås det å legge til rette for ytterligere 1 500 slike plasser og en samlet tilsagnsramme på 2,6 milliarder kroner. I forslaget heter det at tilskuddet skal splittes på to budsjettposter. En post brukes til netto tilvekst av omsorgsplasser og en post til rehabilitering og utskifting av eksisterende heldøgns omsorgsplasser.

Kommunene

- Realveksten i de frie inntektene anslås til 2,6 milliarder kroner. Hele veksten tilfaller kommunene.
- For kommunene begrunnes 200 millioner kroner med opptrappingsplanen for rusfeltet, 100 millioner kroner opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering og 200 millioner kroner er begrunnet med tidlig innsats i skolen.
- For fylkeskommunene begrunnes 100 millioner kroner innenfor rammen av frie inntekter særskilt fordelt til opprustning og fornying av fylkesveinettet.

Justis og beredskap

- Til sammen 380 millioner kroner i 2019 til byggeprosjektet med nytt fengsel i Agder og bemanning av dette.

Kystnæring

- Tilskudd til kommunale fiskerihavneanlegg, hvorav Gismerøya fiskerihavn, Mandal omfattes.

4.2 Statsbudsjettets konsekvenser for Mandal kommune

I frie inntekter inngår rammetilskudd, skatt og inntektsutjevning. Mandal kommunes andel av rammetilskuddet er beregnet på bakgrunn av Kommunenes Sentralforbund (KS) sin beregningsmodell. Det er lagt til grunn samme nivå for rammeoverføringer og skatteinntekter for hele økonomiplanperioden.

MANDAL 1002 (år 2019-prisnivå i perioden 2019-2022)	PROGNOSE				
	2018	2019	2020	2021	2022
1000 kr					
Innbyggertilskudd (likt beløp pr innb)	371 478	386 113	387 644	388 225	388 267
Utgiftsutjevningen	24 135	29 431	29 489	29 510	29 511
Overgangsordning - INGAR	-1 119	-832	-828	-828	-828
Saker særskilt ford (inkl. helsestasjon skolehelse og arbavg)	2 796	3 157	3 157	2 742	2 742
Overgangsordning - kommuner som skal slås sammen (skjønnet i 2017)	5 111	5 069			
Regionsentertilskudd	3 186	3 188	3 193	3 193	3 193
Veksttilskudd	-	-	-	-	-
Ordinært skjønnet inkl bortfall av dif.arb.avg.	2 300	2 200	2 200	2 200	2 200
Budsjettvedtak 2018 Stortinget - endringer ekskl skjønnet	292				
RNB 2018 - endringer i rammetilskudd	40				
Sum rammetilskudd uten inntektsuttj	408 218	428 326	424 855	425 042	425 084
Netto inntektsutjevning	57 782	58 697	58 697	58 697	58 697
Sum rammetilskudd	466 000	487 023	483 552	483 739	483 781
Rammetilskudd - endring i %	3,7	4,5	-0,7	0,0	0,0
Skatt på formue og inntekt	389 569	395 572	395 572	395 572	395 572
Skatteinntekter - endring i %	1,34	1,54	-	-	-
Sum skatt og rammetilskudd (avrundet)	855 600	882 600	879 100	879 300	879 400
Sum - endring i %	2,6	3,2	-0,4	0,0	0,0
Kostnadsindeks (utgiftsutjevningen)	1,0301	1,0357	1,0357	1,0357	1,0357

Innbyggertilskudd og utgiftsutjevning

Innbyggertilskudd blir først fordelt med et likt beløp per innbygger til alle kommuner. Dette beløpet er 24.710 kroner i 2019, totalt 386,1 mill. kr for 15 626 innbyggere. Deretter blir tilskuddet justert for hver enkelt kommune etter følgende faktorer:

- omfordeling gjennom utgiftutjevningen basert på kostnadsnøkklene for kommunene
- omfordeling av skatteinntekter gjennom inntektsutjevningen
- omfordeling gjennom korreksjonsordningen for elever i statlige og private skoler
- omfordeling gjennom inntektsgarantiordningen for systemendringer, oppgaveendringer, innlemming av øremerkede tilskudd, befolkningsnedgang og endringer i kriteriedata.
- omfordelinger på grunn av inndelingstilskuddet

Utgiftsutjevningen er omfordeling av innbyggertilskuddet for å kompensere for ulikheter mellom kommunene mht. kostnadsstruktur, demografisk sammensetning osv. For hver kommune beregnes utgiftutjevningen med utgangspunkt i et sett kriteriedata. For Mandal kommune er kostnadsindeksen 1,0357 for 2019, omlag 3,6 pst høyere enn landsgjennomsnittet. Innbyggertilskuddet, inkludert utgiftutjevningen er basert på befolkningstall pr. 1. juli året før budsjettåret. Dette betyr at rammetilskuddet til kommunene ikke lenger oppdateres gjennom året. Imidlertid blir inntektsutjevningssdelen av rammetilskuddet beregnet på nytt i forhold til nye befolkningstall 1.1. i budsjettåret.

For årstallene 2020-2022 i økonomiplanperioden er imidlertid prognosen mer usikker som følge av en rekke ukjente størrelser, herunder innbyggertall, endringer i alderssammensetning og innbyggernes bruk av kontantstøtteordningen etc. sammenholdt mot landet forøvrig. I økonomiplanen er det tatt høyde for reduksjon i utgiftutjevningen som følge av forventning om flere elever i private skoler. Dette er illustrert på egen linje under skatt og rammetilskudd i økonomiplanen for perioden 2020-2022. Det er tatt høyde for en fortsatt vekst i private skoler (Oasen) med 20 elever fra og med 2020 etter en sats på 95.600 kr pr elev. Mandal kommune vil som følge av dette motta reduserte rammeoverføringer.

Regionsentilskudd og overgangsordning for kommuner som slår seg sammen

Innenfor rammetilskuddet har Mandal kommune mottatt to nye tilskudd som følge av positivt vedtak om kommunesammenslåing fra 2020. Fra overgangsordningen vil Mandal motta 5,1 mill. kr for 2019.

Regionsentilskuddet går til kommuner der det er fattet vedtak om sammenslåing og som etter sammenslåing får mer enn 8000 innbyggere. Regionsentilskuddet for Mandal utgjør år 3,188 mill. kr. Beløpet vil videreføres gjennom rammetilskuddet til den nye kommunen fra 2020. Midlene er ikke øremerket, men bør brukes til felles tiltak for den nye sammenslåtte kommunen i overgangsperioden. På utgiftssiden har rådmannen avsatt et tilsvarende beløp til ulike tiltak og prosjekter knyttet til ny kommune for 2019.

Inntektsutjevning og skatt

Inntektsutjevningen skal utjevne forskjeller i kommunenes skatteinntekter. Fra og med 2011 har utjevningsgraden vært 60 pst. I 2019 får derfor kommuner med skatteinntekter over landsgjennomsnittet et trekk på 60 pst. av differansen mellom egen skatteinntekt og landsgjennomsnittet, mens kommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet får kompensert 60 pst. av differansen mellom egen skatteinntekt og landsgjennomsnittet. For å skjerme kommuner med lave skatteinntekter, får kommuner med skatteinntekter under 90 pst. av landsgjennomsnittet en tilleggskompensasjon på 35 pst. av differansen mellom egen skatteinntekt og 90 pst. av landsgjennomsnittet. Finansieringen av tilleggskompensasjonen skjer ved at hver kommune trekkes med et likt beløp per innbygger.

Skatteandelens målsatte nivå skal utgjøre 40 pst av kommunenes samlede inntekter.

Mandal kommunes skatteinngang har senere år ligget i område 80-82 pst av landsgjennomsnittet. Basert på ovennevnte forutsetninger, anslås Mandal kommunes skatteinngang å være i dette området for hele økonomiplanperioden. KS sin beregningsmodell er lagt til grunn for denne prognosen.

Naturressursskatt fra kraftverk inngår også i inntektsutjevningen mellom kommuner. Omfordelingsordningen medfører at nivået på nasjonal skatteinngang er svært viktig for kommunens samlede skatteinntekter (skatt og inntektsutjevning). Så lenge Mandal kommune har lavere skatteinngang enn landsgjennomsnittet, medfører dette en netto kompensasjon gjennom inntektsutjevningen til kommunen.

Inntektsgarantiordningen (INGAR)

Inntektsgarantitilskuddet tar utgangspunkt i endringen i det totale rammetilskuddet på nasjonalt nivå, målt i kr per innbygger, og er utformet slik at ingen kommuner skal ha en beregnet vekst i rammetilskuddet fra et år til det neste som er lavere enn 400 kr under beregnet vekst på landsbasis i kr per innbygger (før finansiering av selve overgangsordningen). Ordningen finansieres ved et likt trekk per innbygger i alle landets kommuner. Endringer som omfattes av inntektsgarantitilskuddet er systemendringer, oppgaveendringer, innlemming av øremerkede tilskudd, befolkningsnedgang og endringer i kriteriedata.

Endringer i skatteinntektene eller inntektsutjevningen omfattes ikke av inntektsgarantitilskuddet. Mandal kommune får et trekk i rammetilskuddet på 53 kr pr innbygger og totalt 0,832 mill. kr i 2019 som følge av inntektsgarantiordningen.

Veksttilskudd

Veksttilskudd tildeles kommuner som har hatt en gjennomsnittlig befolkningsvekst siste 3 år høyere enn 1,4 pst. Det er videre en forutsetning at skatteinntektene ikke har vært høyere enn 140 pst av landsgjennomsnittet siste 3 år. Veksttilskuddets andel av kommunerammen utgjør 232 mill. kr for 2019. For 2019 er satsen 58 792 kr per innbygger utover grensen på 1,4 pst. Mandal har hatt en gjennomsnittlig innbyggervækst på 0,48 pst siste 3 år og mottar følgelig ikke veksttilskudd.

Skjønnsmidler

Det er fylkesmannen som innstiller til Kommunal- og moderniseringsdepartementet mht. fordeling av skjønnsmidlene. For 2019 er Mandal kommune tildelt 2,2 mill. kr, 0,1 mill. kr lavere enn 2016 og 2017. Dette har sammenheng med at en større del av skjønnsrammen holdes tilbake til særskilte forhold for senere fordeling, som ødeleggelse ved ekstremvær, branner og lignende. I tillegg til nevnte skjønnsmidler, holder fylkesmannen tilbake midler til prosjektstøtte mv.

Sum frie inntekter *) inkludert budsjettavtalen mellom Krf og regjeringspartiene

(alle tall i hele 1000 kr) 2019-kr for perioden 2019-2022	2018*	2019	2020	2021	2022
Inntekter					
Skatt på inntekt og formue	383 033	395 572	395 572	395 572	395 572
Rammetilskudd	468 609	486 372	482 901	483 088	483 130
Trekk private gr.skoler (vekst 20 pr/elev 95 600 kr)	0	0	-1 912	-1 912	-1 912
Sum skatt og rammetilskudd	851 642	881 944	876 561	876 748	876 790

Samlede frie inntekter utgjør etter dette 882,6 mill. kr for 2019. Rådmannen har lagt til grunn KS prognosemodell for årene 2020-2022. Fra 2020 antas et beløp på 877,2 mill. kr i frie inntekter som Mandal sin andel i nye Lindesnes kommune. For 2018 vises opprinnelig vedtatt budsjett. Prognosemodellen viser oppdatert anslag 8. okt.

Eiendomsskatt *) justert i samsvar med vedtak, herunder utsettelse e-skatt for næringseiendom til 2020

(alle tall i hele 1000 kr)	2018	2019	2020	2021	2022
% eiendomsskatt	3,0‰	3,0‰	3,0‰	3,0‰	3,0‰
E-Skatt formuesverdier fra skatteetaten	32 806	32 806	32 806	32 806	32 806
E-skatt på fritidseiendom/våningshus mv taksert	14 194	14 194	14 194	14 194	14 194
E-skatt oppjustert i vedtatt budsjett		750	750	750	750
Skatt på verk og bruk, annen næringseiendom - utsatt til 2020	0	0	5 100	5 100	5 100
Sum eiendomsskatt	47 000	47 750	52 850	52 850	52 850

Inntekter fra eiendomsskatt samt forutsetninger fremgår av tabellen over. Mandal kommune har valgt å benytte skatteetatens formuesverdier som eiendomsskattegrunnlag for boliger hjemlet i eiendomsskatteoven § 8C. For eiendom uten formuesverdier fra skatteetaten fastsettes eiendomsskatten av skattetakst basert på rammer og retningslinjer for eiendomsskatt i Mandal kommune, vedtatt av sakkyndig nemnd 11. juni 2014.

I rådmannens forslag er det lagt til grunn at eiendomsskatteområdet utvides til å omfatte næring, fra og med 2019. Årlige inntekter er et grovt anslag over skattetakstene utarbeidet av konsulent. Skattetakstene er ikke vedtatt av sakkyndig nemnd og derfor usikre. Det er foreløpig ikke gjort noen tilpasninger i forhold til forslaget i statsbudsjettet om begrensninger i eiendomsskatten for boliger og fritidseiendom. Dersom forslaget blir vedtatt kan den nye kommunen velge å øke skattesatsen for å opprettholde inntektsnivået.

Momskompensasjonsordningen

(alle tall i hele 1000 kr)	2018	2019	2020	2021	2022
Momskompensasjon fra drift	17 660	0	0	0	0

Mandal kommune har siden ordningen med momskompensasjon ble innført budsjettert og regnskapsført denne samlet under sentrale inntekter. Som tilpasning til nye Lindesnes er det nødvendig å legge om denne praksisen slik at driftsinntekten blir henført samme budsjettansvar som anskaffelsen. Dette fremkommer som reduksjoner områdenes budsjettammer. Samlet sett er det innarbeidet reduksjoner på 17,9 mill. kr til inndekning av sentral momskompensasjonsinntekt 2019.

Andre statlige tilskudd under sentrale inntekter

(alle tall i hele 1000 kr)	2018	2019	2020	2021	2022
Omsorgsboliger/sykehjem	2 364	2 301	2 282	2 263	2 244
Skolebygg, Vassmyra og Blomdalen	612	507	464	421	377
Kirkebygg	130	111	110	109	107
Integreringstilskudd, andel sentral inntekt	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Sum andre statlige tilskudd	6 106	5 919	5 856	5 793	5 728

Mandal kommune har utnyttet sin del av investeringsrammene med rett til rentekompensasjon fullt ut. Inntektene er hovedsakelig beregnet som renter av tildelt investeringsramme, mens omsorgsboliger/sykehjem også inneholder kompensasjon for avdrag. Beløpene reduseres etter hvert som beregningsgrunnlaget nedskrives iht. retningslinjene for den enkelte kompensasjonsordning. Kompensasjonsbeløpene er beregnet ut fra en gjennomsnittlig rentesats på 0,92 pst etter gjeldende rentemodell, vedtatt i statsbudsjettet 2017. En har lagt til grunn samme lave rente for økonomiplanperioden 2019-2022.

Av integreringsmidlene fra IMDI videreføres 3 mill. kr som sentrale fellesinntekter.

4.3 Utgifter

Lønns- og prisvekst

For samtlige virksomhetsområder gjelder følgende forutsetninger:

- Det er lagt til grunn kompensasjon for lønnsvekst som følge av sentralt oppgjør og lokale forhandlinger i 2018. Helårsvirkningen av disse elementene utgjør 16 mill. kr regnet fra opprinnelig vedtatt budsjett 2018.
- Prisveksten fra 2018 til 2019 er i statsbudsjettet anslått til om lag 2 pst. Mandal kommune kompenserer bare unntaksvis for prisvekst. Det er fra og med 2018 innarbeidet prisvekstkompensasjon for område Byutvikling i tillegg til prisvekst samarbeidsavtaler, interkommunale selskaper mv. under Stab.

Til dekning av lønnsjusteringer i 2019 har en avsatt en reservepost under Fellesområdet på 12 mill. kr. Lønnsreserveposten utgjør 15 mill. kr for påfølgende år med hovedoppgjør i 2020. Mellomoppgjørene har en avsetning på 12 mill. kr (19/21). Enheter og områder er allerede kompensert for det såkalte «overhenget», beregnet til 0,6 pst fra lønnsoppgjøret 2018. Ansatte som tilhører HTA kapittel 3 og 5 har andre virkningsdatoer. I tillegg er endringer i ubekvemstillegg per 1.1.2019, anslått til 0,4 pst innarbeidet som lønnsvekst på aktuelle områder. Gjennomsnittlig lønnsvekst for Mandal kommune som følge av tariffoppgjøret 2019 vil være usikker på nåværende tidspunkt. I statsbudsjettet er det lagt til grunn en samlet årslønnsvekst på 3,25 pst i 2019. Lønnsreserven vurderes å være på et minimumsnivå i økonomiplanperioden, og skal dekke følgende:

- Sentrale tillegg etter hovedtariffavtalens kapittel 4.
- Lokale forhandlinger etter hovedtariffavtalens kapittel 3, 4 og 5.
- Lønnsglidning mv.

Pensjonsutgifter

De samlede pensjonsutgifter består av 3 hovedkomponenter:

- Forsikringspremie som andel av aktive arbeidstakers pensjonsgrunnlag
- Reguleringspremie (gjelder Kommunal Landspensjonskasse, KLP)
- Premieavvik

Ordinær premie belastes løpende i forhold til ansattes lønn via lønssystemet. Pensjonskassene fastsetter hvert år premiesats for aktive medlemmer. For 2019 er følgende satser for arbeidsgivers andel av pensjon lagt til grunn for de aktuelle pensjonsordninger. Tall i parentes viser 2018-satser:

• Fellesordningen for kommuner (KLP)	11,13 (11,14)
• Fellesordningen for sykepleiere (KLP)	10,68 (10,72)
• Undervisningspersonell (Statens pensjonskasse)	10,91 (10,94)

Satsene avviker i forhold til systemsatsene som benyttes i kommunens regnskap. For å ta høyde for reguleringspremie, rentegarantipremie osv. ble systemsatsen sist oppjustert i 2013 fra 14 pst til 17 pst for arbeidsgivers andel pensjon til KLP. Systemsatsen belastes enhetenes budsjetttrammer, mens resterende del av pensjonskostnaden budsjetteres og avregnes Fellesområdets budsjetttramme.

For 2019 viser prognoser fra KLP en samlet premiesats på 21,18 pst, herav arbeidsgivers andel 19,18 pst. Samtidig er det varslet et høyt positivt premieavvik som trekker ned pensjonskostnaden for regnskapsføring 2019. Premieavvik oppstått 2014 eller senere skal amortiseres (utgiftsføres) over en periode på 7 år etter siste forskriftsendring. Alternativt kan kommunene velge amortisering over 1 år, dvs. årets premieavvik utlignes 100 pst påfølgende år.

Premiene som kommuner og fylkeskommuner betaler inn til pensjonsordningene har de siste årene vært høyere enn de regnskapsmessige pensjonskostnadene (betalt premie minus netto premieavvik). Ved utgangen av 2017 hadde kommunene et samlet premieavvik på 25 mrd. kr som må utgiftsføres i kommende år. Mandal kommune hadde 51 mill. kr.

Det er stor usikkerhet til fremtidige pensjonskostnader. KLP sin prognose for økonomiplanperioden viser en trend med fortsatt økende pensjonspremier. Netto avsetning til pensjonspremie KLP er likevel holdt på 2019-nivå hele økonomiplanperioden.

Rådmannen har kun innarbeidet oppdaterte anslag for årets premieavvik for 2018 og 2019 i økonomiplan 2019-2022. Amortiseringskostnaden er beregnet ut fra balanseførte premieavvik ved utgangen av 2017 og anslag nye premieavvik mottatt fra pensjonskassene for årene 2018 og 2019. Det vil ikke være tilrådelig å godskrive økonomiplanen med ytterligere premieavvik.

Oversiktstabell Fellesområdets utgifter og inntekter, justert i samsvar med budsjettvedtaket

Felles lønns&pensjonreserve mv (A8600)	2018*	2 019	2 020	2 021	2 022
Pensjonspremie utover (17+2) pst KLP, premiesats 21,18 % brutto	11 000	14 500	14 500	14 500	14 500
Overskuddstildeling KLP (anslag sept 2018 inkl. aga)	-3 000	-3 800	-3 800	-3 800	-3 800
KLP anslag årets premieavvik (-/positivt) inkl arbeidsgiveravgift	-32 134	-36 000			
SPK anslag årets premieavvik (-/positivt) inkl arbeidsgiveravgift	-246	-867			
Samleanslag SPK og KLP amortisering premieavvik 2019-2022 (prognose sept2018)	10 495	12 611	17 330	17 694	14 042
Sum pensjonsposter fellesområdet	-13 885	-13 556	28 030	28 394	24 742
Lønnsregulering	15 000	12 000	15 000	12 000	15 000
Uspesifiserte utgifter nye Lindesnes (motpost regionsentertilskudd/rammeoverføring)	3 186	3 193			
Leieinntekt/tjenester fra Barnevern Sør	-1 800	-1 800	-1 800	-1 800	-1 800
Mandal Parkering AS. Leie av grunn til parkering - red. til 500' fra 17	-500	-500	-500	-500	-500
<i>Ufordelte innsparinger:</i>					
BE Innsparing innkjøp/kjøp av tjenester, Fellesforslaget Ap, Sp, Mpdg, Krf, SV		-2 300	-2 300	-2 300	-2 300
BS 118/17, Innsparing innkjøp/ bruk av konsulent tjenester	-2 200	-2 300	-2 400	-2 500	-2 500
Tilbakeført innsparing innkjøp/bruk av konsulent tjenester fra BS sak 118/17		2 300	2 400	2 500	2 500
Felles, reserver mv lønn&pensjon (A8600), sum netto	-199	-2 963	38 430	35 794	35 142

*) Opprinnelig vedtatt budsjett 2018 BS-sak 118/17

Budsjettvedtaket 13.des. bystyresak 107/18

Uspesifiserte utgifter til nye Lindesnes (motpost regionsentertilskudd)

For å sikre tilstrekkelig økonomi til gjennomføring av kommunesammenslåingsprosessen, har rådmannen avsatt en reserve under Fellesområdet. Størrelsen på beløpet er på nivå med regionsentertilskuddet fra statlig rammeoverføring.

Styrkinger og effektiviseringer i rådmannens budsjettforslag

(alle tall i hele 1000 kr)	2 019	2 020	2 021	2 022	2019-2022
Konsekvensjustert økonomiplan 2019-2022, underskudd (-)	25 804	-23 731	-24 998	-21 519	-44 443
<i>Korreksjon i allerede innarbeidet kutt</i>					
BS 118/17 Strukturendring helse/omsorg økende red. fra -1,822 mill. kr B2018	-11 179	-12 679	-14 179	-14 179	-52 216
Mulig besparelse fra dreining fra institusjonsbaserte til hjemmebaserte omsorgstjenester	5 800	5 800	5 800	5 800	23 200
Tilbakeføring effektivisering ved strukturendring helse og omsorg økonomiplan 19-22	5 379	6 879	8 379	8 379	29 016
BS 118/17: Innsparing innkjøp/ bruk av konsulent tjenester, sum - 9,7 mill. kr					
Tilbakeført innsparing innkjøp/bruk av konsulent tjenester økplan 19-22, sum 9,7 mill.kr	2 300	2 400	2 500	2 500	9 700
Sum tilbakeførte innsparingsforutsetninger i BS-sak 118/17	7 679	9 279	10 879	10 879	38 716
Sum oppgaveendringer, sentrale satsingsområder fra statsbudsjettet	3 118	4 024	4 024	4 024	15 190
Sum nye tiltak budsjett 2019-2022 utover satsinger statsbudsjettet	8 540	3 410	1 250	1 250	14 450

Tabellen oppsummerer hovedtrekkene i rådmannens budsjettforslag. Vedtatt økonomiplan 2018-2021 inneholder innsparingskrav på 62,9 mill. kr, hvorav helse/omsorg 52,2 mill. kr og reduserte konsulent tjenester 9,7 mill. kr. I rådmannens budsjettforslag er det tilbakeført 38,7 mill. kr, mens 23,2 mill. kr videreføres. Tiltakene som er foreslått som styrkinger i denne økonomiplanen, gjelder bygningsmessige utbedringer som skal sikre forsvarlig drift av tjenestene. I tillegg har rådmannen tilrettelagt for tilskudd til villakssenter på Laudal og Mandal som målby i sykkelrittet Tour des Fjords i budsjett 2019.

Helse og omsorg er styrket med 1,25 mill. kr fra og med 2019. Demografiutviklingskostnaden på området er samtidig beregnet til 2,5 mill. kr fra 2018 til 2019 av Kommunenes Sentralforbund (KS).

4.4 Finansposter og netto finansresultat (som rådmannens forslag)

(hele 1000 kr)	2018*)	2019	2020	2021	2022
Renteinntekter bank (3mnd Nibor + margin 0,5%)	-2 000	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Renteinntekter formidlingslån	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Utbytteinntekter Maren AS	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Utbytte 19:AE 845 Mill. kr herav 70% utbytte 591,5 mill. kr, Mandal 2,0%	-12 100	-11 830	-10 850	-10 850	-10 850
Sum finansinntekter	-19 100	-19 830	-18 850	-18 850	-18 850
Utlån MSHH AS (tilsvarende utbytte fra Maren AS)	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Renteutgifter formidlingslån	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Renteutgifter ordinær lånegjeld	20 004	22 500	27 500	31 200	28 000
Avdrag på lånegjeld	47 500	50 500	54 000	56 000	57 000
Sum finansutgifter	72 504	78 000	86 500	92 200	90 000
Motpost kapitalkostnader vann- og avløpssektoren	-10 945	-11 520	-11 995	-12 089	-12 199
Netto finansresultat	42 459	46 650	55 655	61 261	58 951

*) Opprinnelig vedtatt budsjett 2018

Finansinntekter

Renteinntektene er beregnet ut fra en gjennomsnittlig beholdning på 150 mill. kr og 2 pst avkastning. Renter av startlån/formidlingslån forutsettes å dekke rentekostnadene for kommunens innlånte midler. Disse utligner hverandre med en budsjettpost på 4 mill. kr.

Utbytte fra Agder Energi er basert på utbyttepolitikk vedtatt av eiermøtet mai 2018 for kommende 3 årsperiode. Det er regnskapsresultatet for 2017 som ligger til grunn for utbytteutdelingen 2019, regnskapsresultatet for 2018 danner grunnlag for utbytteutdelingen 2020 osv. Budsjettert utbytte på 12,1 mill. kr for 2019 er basert på et underliggende IFRS resultat for Agder Energi på 845 mill. kr og en utdeling på 70 %. Av en total utdeling på 594,5 mill. kr utgjør Mandal kommunes andel 11,83 mill. kr. Agder Energi hadde et rekordhøyt overskudd etter GRS (god regnskapsskikk) på 1,237 mrd. kr, mens resultatet på 845 mill. kr betegnes som «underliggende IFRS». Resultatet er fratrukket urealiserte verdiendringer på markedskontrakter, kalkulatoriske endringer og engangseffekter fra salg av selskaper. Utbytte fra Agder Energi utover i perioden er basert på normalår oppgitt fra selskapet på 775 mill. kr i resultat (U-IFRS) og forventet utbytte på 543 mill. kr. Mandal sin andel av dette gir 10,85 mill. kr som utbytteinntekt for perioden 2020-2022. Det presiseres usikkerhet knyttet til kraftmarkedet generelt og fremtidige resultater og utbyttepolitikk i Agder Energi.

Utbytte fra Maren AS er budsjettert med 1 mill. kr årlig fra 2019. Alle eierkommunene har gjennom aksjonæravtalen forpliktet seg til å yte årlige rente og avdragsfrie lån tilsvarende mottatte utbytteinntekter fra Maren til MSHH AS (Mandal Havn Strømsvika Holding AS).

Finansutgifter

Rente- og avdragsutgifter er fremskrevet med rådmannens forslag til investeringsbudsjett i økonomiplan 2019-2022. Lånegjeld tilhørende vann- og avløpsinvesteringer inngår også her, men har en motpost under finans beregnet etter selvkostbestemmelsene for vann- og avløp. Budsjettert innlånsrente fremkommer slik:

Pr. 31.12.	2018	2019	2020	2021	2022
Fastrenteavtaler gjennomsnitt	246 750	130 000	130 000	130 000	0
Total lånegjeld uten formidlingslån	978 507	1 047 927	1 105 532	1 244 736	1 361 375
Flytende renter	731 757	917 927	975 532	1 114 736	1 361 375
Flytende budsjettrente	1,80	2,04	2,49	2,92	2,84
gjennomsnitt faste renter	3,03	3,50	3,50	3,50	0,00
Snitt vektet budsjettrente	2,11	2,22	2,61	2,98	2,84

Det presiseres usikkerhet knyttet til rentekurve utover perioden samt faktisk fremdrift nye og pågående investeringsprosjekter. Flytende rente er basert på Norges bank sine renteprogner og Kommunalbankens anbefalinger for flytende budsjettrenter i perioden. Kredittpåslaget tilsvarer Kommunalbankens rentemargin på flytende innlånsrente, for tiden 0,6 pst. Andelen lån med fastrentebetingelser er synkende og vurderes fortløpende.

Avdragsutgiftene er basert på lånegjeld 2018 med tillegg av nye investeringer beregnet med like årlige avdrag over 30 år. Ekstraordinære avdrag inntatt i investeringsbudsjettet er beregnet på samme måte med motsatt fortegn. Det er lagt til grunn at avdragsutgiftene i driftsbudsjettet skal ha en liten margin opp mot minimumsavdrag, også etter bestemmelsene i ny kommunelov.

Minimumsavdrag beregnes etter en formel med 3 verdier i regnskapsåret, der regnskapsmessige avskrivninger for regnskapsåret samt lånegjeld og anleggsmidler pr 31.12. året forut for regnskapsåret bestemmer minimumsavdraget. Kontrollen må foretas årlig og innarbeides i perioderapportene dersom budsjetterte avdragsutgifter skulle vise seg å være under grensen fastsatt i Kommuneloven.

Ny kommunelov har en strengere beregningsmetode for minimumsavdrag. Denne går i korte trekk ut på at ikke-avskrivbare eiendeler som tomter, ikke skal medregnes i sum anleggsmidler. Dette vil redusere maksimal avdragsperiode og samtidig øke årlige minimumsavdrag.

Rådmannen presiserer at helsebygg for heldøgns omsorgstilbud er innarbeidet i investeringsbudsjettet uten at driftsbudsjettet belastes i byggeperioden. Det er lagt til grunn at renter fra byggelån belastes investeringsprosjektet med antatt 14 mill. kr fra 2019 til 2022. Det er forutsatt full effekt og helårsvirkning av økte finanskostnader fra og med 2023 av utbyggingen. Renter og avdrag ordinær lånegjeld får en antatt årlig økning på 17 mill. kr fra 2023 knyttet til helsebygg for heldøgns pleie- og omsorgstilbud.

4.5 Netto driftsresultater i økonomiplanperioden *) justert med budsjettvedtaket

(Hele 1000 kr) 2019-kr for perioden 2019-2022	2018*)	2019	2020	2021	2022
Sum sentrale inntekter	922 408	935 613	935 267	935 391	935 368
Sum netto utgifter	860 412	866 549	902 383	898 168	896 976
Brutto driftsresultat eksklusive avskrivninger	61 996	69 064	32 884	37 223	38 392
Netto finansresultat (netto utgift)	42 459	46 650	55 655	61 261	58 951
Netto driftsresultat, positivt (+) negativt (-)	19 537	22 414	-22 771	-24 038	-20 559
<i>Disponering av netto driftsresultat:</i>					
Overføringer til investeringsbudsjettet	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger (disposisjonsfond)	19 537	22 414	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger (disp.fond/tidl.oversk)			-22 771	-24 038	-20 559
Nto avsetninger og overføringer til inv.regn, bruk (-)	19 537	22 414	-22 771	-24 038	-20 559
Regnskapsmessig resultat	0	0	0	0	0

*) Opprinnelig vedtatt budsjett 2018

Netto driftsresultat i pst av brutto driftsinntekter	1,56	1,73	-1,75	-1,85	-1,58
Netto driftsresultat uten nto premieavvik i pst av brutto driftsinntekter	-0,19	-0,14	-0,42	-0,49	-0,50

Budsjettvedtaket 13.des. bystyresak 107/18

Teknisk beregningsutvalg (TBU) har i sine anbefalinger for kommunenes netto driftsresultat uttalt at dette over tid må utgjøre 1,75 pst for å kunne opprettholde realkapitalen. Resultatkravet ble nedjustert etter at momskompensasjon fra investeringer fra 2014 ikke lenger føres i kommunenes driftsregnskap.

Korrigert for premieavvik er årlige netto driftsresultater i økonomiplanperioden negative med mellom 0,3 og 1 pst.

Disponering/inndekning av netto driftsresultater

Rådmannen har lagt til grunn at positivt netto driftsresultat for 2019 avsettes disposisjonsfond. Tilsvarende forutsettes inndekning fra disposisjonsfond for perioden 2020 til 2022. Innenfor økonomiplanens forutsetninger for inntekter, utgifter og investeringer, vil netto bruk av disposisjonsfond 44,4 mill. kr for hele perioden. Bunnlinjen «Regnskapsmessig resultat» vil dermed være 0 og innenfor kommunelovens balansekrav.

Innenfor gjeldende økonomiske forutsetninger er det særdeles viktig at kommunens bufferfond holdes på et tilstrekkelig høyt nivå og ikke disponeres utover forutsetningene i økonomiplanen. Driftsmessige konsekvenser av et utbygd heldøgns omsorgstilbud er svært usikre på nåværende tidspunkt.

Det vises til avsnittet «Nøkkeltall» sist i dette kapittel for nærmere oversikt og omtale av kommunens disposisjonsfond og reell bufferkapital.

4.6 Investeringer *) justert med budsjettvedtaket

Tall i hele kr 1000		2019-2022	2019	2020	2021	2022
ØKONOMIPLAN INVESTERING 2019-2022		Brutto	Brutto	Brutto	Brutto	Brutto
BYUTVIKLING						
	Lekeplasser, løpende bevilgning, videreføring vedtatt økonomiplan 2018-2021	800	200	200	200	200
	Ny-asfaltering, videreført vedtatt økonomiplan 2018-2021	2 000	500	500	500	500
	Rassikring utover vedlikehold, videreført vedtatt økonomiplan 2018-2021	1 200	300	300	300	300
	ENØK tiltak - årlig bevilgning	2 000	500	500	500	500
	Kjøp av utleiebolig, løpende bevilgning (beregnet 20% tilskudd HB) -årlig ramme fra 19	20 000	5 000	5 000	5 000	5 000
	Passivhus Skinsnes 6 resterende boliger på ordinær anbudskonkurranse (15 mill.)	0	0			
BE	HMS-tiltak Idrettsparken - reetablere gjerde (endret fremdrift, hoveddel til 2019)	1 000	600	400		
BE	Balløkke Skinsnesheia, tillegg grunnet grannulatforbud -(endret fremdrift fra 2020 til 2019)	2 000	2 000	0		
BE	Planleggingsmidler Budokka skilek mv, tillegg 2019	50	50			
BE	Nytt lydanlegg Buen kino, tillegg 2020	1 700		1 700		
BE	Midler til kulturhistorisk museum, forutsetter fylkeskommunale midler	2 000		1 000	1 000	
	Investerings tiltak for å redusere spredning av gummigranulat	1 361	1 081	280		
	Samlepost utskifting og erstatning av bil-/maskin og utstyrsparken til Bydrift	600	600			
	Ombygging av foaje Buen, foreløpig anslag	2 000	2 000			
	Omlegging til fornybare oppvarmingssystemer (5 bygg, offentlige pålegg fra 1.1.20)	4 300	2 800	1 500		
	Vannplan,(jfr Momentum selvkostmodell)	32 500	12 500	5 000	8 000	7 000
	Avløpsplan,(jfr. Momentum selvkostmodell)	23 200	5 800	5 800	5 800	5 800
	Utbyggingsavtale (anleggsbidragsmetoden) infrastruktur Strømsvika (nto 0)	20 000	10 000	10 000		
	Utbyggingsavtale infrastruktur Krossen (nto 0)	12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
	Utbyggingsavtale, infrastruktur Skinsnes (netto 0,)	8 000	2 000	2 000	2 000	2 000
	Utb.avtale Nedre Malmø "Slippen" (promenade og lekeareal), tillegg bud19; 2 mill kr	2 000	2 000			
	Infrastrukturtiltak/rekkefølgekrav Hotelltomt på Malmø, tillegg bud19; 10 mill. kr	10 000	10 000			
BYUTVIKLING		148 711	60 931	37 180	26 300	24 300
OPPVEKST						
	Vassmyra skole ut- og ombygging 2019-2020 (forprosjekt er inkludert i totalramme)	129 500	61 125	68 375		
	Frøysland idrettshall, BS 44/17, oppjustert med 8 mill. kr til rekkefølgekrav og klimasatskrav	33 000	33 000			
	IKT skolene	6 000	1 500	1 500	1 500	1 500
	Oppvekst - mindre strakstiltak	4 000	1 000	1 000	1 000	1 000
OPPVEKST		172 500	96 625	70 875	2 500	2 500
HELSE OG OMSORG						
	Utbedringstiltak infrastruktur heldøgns omsorgstjenester	4 800	1 200	1 200	1 200	1 200
	Velferdsteknologi og digitalisering helse og omsorg	1 560	1 560	0	0	0
	Helsebygg planlegging sykehjem/heldøgns omsorgsboliger, utbygging 20-21 brutto	500 000	10 000	50 000	220 000	220 000
HELSE OG OMSORG		506 360	12 760	51 200	221 200	221 200
STAB						
	Utbedring Mandal kirke, investeringstilskudd	4 000	4 000			
STAB		4 000	4 000	0	0	0
SUM INVESTERINGER DRIFTSMIDLER		831 571	174 316	159 255	250 000	248 000
Herav finansiert med lån		629 603	122 443	116 240	198 960	191 960

Budsjettvedtaket 13.des. bystyresak 107/18

Kommentar til investeringsbudsjettets prosjekter *) endringer markert, se også tabell forrige side

Byutvikling

Lekeplasser

Bevilgningen er en videreføring av budsjettvedtaket i BS-sak 118/17, der rammen for 2019 og videre i perioden er 200 000 kr til større utskiftinger av lekeapparat og utstyr til lekeplasser. Flere lekeplasser har utstyr som i dag er 20-25 år gammelt, og som må erstattes med lekeapparater i henhold til dagens regelverk. Da avsatt beløp er lite vil Bydrift prioritere å utbedre 1 til 2 lekeplasser hvert år.

Ny-asfaltering, årlig bevilgning

Bevilgningen er en videreføring av budsjettvedtaket i BS-sak 118/17, med årlig ramme på 500 000 kr. Det har oppstått etterslep knyttet til ny-asfaltering. Asfalt gir reduserte vedlikeholdskostnader sammenlignet med grusveier. Gjennom en årlig bevilgning til ny-asfaltering kan man over tid løfte standarden på de kommunale veiene, som igjen gir noe lavere driftskostnader.

Rassikring, løpende bevilgning

Bevilgningen er en videreføring av budsjettvedtaket i BS-sak 118/17, med årlig ramme på 300 000 kr til dekning av tilfeller som jevnlig vil oppstå. En må imidlertid påregne et økt behov som følge av mer ekstremvær enn budsjettposten har tatt høyde for enkelte år.

ENØK tiltak – årlig løpende bevilgning

Det er innarbeidet 500 000 kr som årlig bevilgning til ulike ENØK-tiltak. Tiltakene gir reduserte driftskostnader samt miljøgevinster.

Kjøp av utleieboliger

Det er lagt inn en årlig ramme på 5 mill. kr til kjøp av utleieboliger i perioden 2019-2022. Budsjettposten vil være en anslagsbevilgning grunnet varierende behov og boligmarked fra år til år.

Balløkke Skinsnesheia, tillegg grunnet granulatforbud *) vedtatt prioritert i 2019

Balløkka har lenge vært innarbeidet i økonomiplan og årsbudsjett. Rådmannen anbefaler likevel å utsette prosjektet til 2020 grunnet ressursituasjonen.

Investerings tiltak for å forhindre spredning av gummigranulat kommunale anlegg

Bevilgningen er en oppfølging av vedtatt økonomiplan 2018-2021, der siste delen av en kostnadsramme på 3,908 mill. kr er innarbeidet med 1,081 mill. kr i 2019.

Samlepost utskifting av og erstatning av bil-/maskin og utstyrsparken Bydrift, 0,6 mill. kr 2019

Innenfor budsjettrammen 2019 prioriteres utskifting/anskaffelse av arbeidsbil og lift.

Kjøp av leide lokaler i Amfibygg – utbedringsbehov

Kjøpet ble gjennomført oktober 2018 etter enighet om opsjonsavtalen med utleier. Utbedringsbehovet må kartlegges bedre før det kan igangsettes tiltak knyttet til blant annet støydemping og ventilasjon. Rådmannen vil komme nærmere tilbake til dette i kommende budsjettbehandlinger, eventuelt i forbindelse med de faste økonomirapporteringene 2019.

Utskifting av oljekjeler til fornybare oppvarmekilder, offentlig pålegg fra 1.1.2020

Mandal har 5 bygg som omfattes av pålegget fra 1.1.2020 og som medfører at gamle oljekjeler må fases ut og erstattes med fornybare oppvarmingssystemer. Dette gjelder Ulvegjelet omsorgssenter, Holum omsorgssenter, sykehusbygget, lme skole og Mandal sykehjem. Prosjektet er kostnadsberegnet til 4,3 mill. kr, med en bevilgning på 2,8 mill.kr i 2019 og 1,5 mill. kr i 2020.

Ombygging foaje kulturhuset Buen

Flere faktorer presser frem et behov for ombygging av foajeen i Buen. Avtalen med Buen servering avsluttes, nytt hotell med restaurant «kobles på» Buen og biblioteket legger opp til ubetjent åpningstid.

Med erfaring fra mer enn seks års drift er det i dag mulig å utforme en foaje som i større grad imøteser behovene publikum har, og samtidig ta høyde for endringene som kommer.

I grove trekk har ombyggingen som mål å få en mer sømløs foaje hvor det vil være glidende overganger mellom café, informasjon og bibliotek. Publikum skal oppleve foajeen som en lun og tiltrekkende inngangsport til Buens tjenester, og som et attraktivt sted å oppholde seg mellom aktiviteter i kulturhuset.

Vannplan

Bystyret behandlet «Revisjon av hovedplan vannforsyning – godkjenning» 14. juni d.å. Økonomiplanen er oppdatert med handlingsplanen. Kapitalkostnader bestående av kalkulatoriske renter og avdrag dekkes gjennom gebyrinntektene fra vann (selvkostbestemmelsene). I økonomiplan 2019-2022 er det lagt til grunn investeringer for 32,5 mill. kr, hvorav 12,5 mill. kr i 2019.

Avløpsplan

Kapitalkostnader bestående av kalkulatoriske renter og avdrag dekkes gjennom gebyrinntektene fra avløp (selvkostbestemmelsene). I økonomiplan 2019-2022 er det lagt til grunn årlige investeringer på 5,8 mill. kr, totalt 23,2 mill. kr.

Utbyggingsavtale, infrastruktur Strømsvika

Bystyret behandlet 20. september d.å. sak om fullmakt til å inngå anleggsbidragsavtale med utbyggerne i Strømsvika. Samtlige selskap er 100 pst kommunalt eide. Det er kun kommuner som har rett til momsfradrag for vann- og avløpsinvesteringer og momskompensasjon for annen kommunal infrastruktur. Avtalen innebærer løpende refusjon til dekning av kontraktsmessige utbetalinger til kommunal infrastruktur. Kostnadsrammen er et grovt anslag over investeringene i kommunal infrastruktur til Strømsvika. Finansiering er budsjettert som refusjon med et tilsvarende beløp på 20 mill. kr, fordelt med 10 mill. kr i 2019 og 2020.

Utbyggingsavtale, infrastruktur Krossen

Kostnadene til rekkefølgekrav er estimert til 20 mill. kr. Ferdigstillelse av rekkefølgekravene er avhengig av infrastrukturbidraget. Økonomiplanen er kun estimerer for utgifter og inntekter det enkelte år, og må påregnes justert som følge av faktisk fremdrift og innbetalte bidrag. Kommunens netto utgift ved avtalen er 0, sett bort fra kommunens egen byggeaktivitet.

Utbyggingsavtale, infrastruktur Skinsnes

Det har vært flere forhandlinger i forbindelse med utbyggingsavtalen for Skinsnes og utspillet er nå hos utbyggerne. Kostnadene til rekkefølgekravene er estimert til 25 mill. kr. Ferdigstillelse av rekkefølgekravene er avhengig av infrastrukturbidraget. Økonomiplanen er kun estimerer for utgifter og inntekter det enkelte år, og må påregnes justert som følge av faktisk fremdrift og innbetalte bidrag. Kommunens netto utgift ved avtalen er 0, sett bort fra kommunens egen byggeaktivitet.

Utbyggingsavtale Nedre Malmø «Slippen», promenade og lekeareal, tillegg 2 mill. kr i 2019

Utbyggingsavtalen Nedre Malmø innebærer forskuttering av promenade og lekeareal på område «Slippen» av Mandal kommune. Bevilgningen som er innarbeidet i 2019 budsjettet gjelder nødvendig styrking av allerede vedtatt budsjetttramme på 6 mill. kr som var grove estimerer i budsjett 2017 og 2018.

Infrastrukturiltak/rekkefølgekrav Hotelltomt på Malmø, tillegg 10 mill. kr i 2019

Det er avsatt 15 mill. kr i 2018 til opparbeidelse av promenade fra Buen til Havnevesenets bygg. Etter nylig gjennomført anbudskonkurranse er det nå klart at det grove estimatet fra forrige økonomiplan ikke vil holde. Det er behov for å øke rammen med 10 mill. kr i 2019 for å komme i mål med prosjektet. Det meste av merkostnaden er knyttet til at hele promenaden fra Buen til Ballastbrygga må spuntes.

Oppvekst

Stor idrettshall Frøysland skole, BS sak 44/17

Bystyrets vedtak innebærer at det skal realiseres en stor idrettshall ved Frøysland skole. Bevilgningen i 2019 tar høyde for at utbyggingen fullføres 2019. Tidligere brutto ramme på 55 mill. kr er økt opp med 8 mill. kr for å kompensere for prisvekst knyttet til forsinkelse, rekkefølgekrav og materialvalg utover prosjektets opprinnelige ramme fra BS-sak 44/17.

Vassmyra skole – utbygging og ombygging

Forprosjekt Vassmyra skole ble gjennomført i perioden 2016 og 2017 og presentert for bystyret høsten 2017. Utbyggingen er planlagt slutført høsten 2020 til en kostnadsramme på 129,5 mill. kr i byggeperioden 2019 og 2020. Ved gjennomføring av prosjektet vil dette utløse klimasatsmidler og spillemidler på totalt 13 mill. kr, hvorav 8 mill. kr i perioden 2019-2022. Momskompensasjon vil også gå til fradrag i lånefinansieringen med antatt 26 mill. kr. Rådmannen har forholdt seg til budsjettbehandlingen av økonomiplan 2018-2021, der et politisk flertall har vedtatt at prosjektet skal realiseres.

IKT skolene

Årlig bevilgning på 1,5 mill. kr til utskifting av pc-er i skolen er en videreføring fra økonomiplan 2018-2021.

Oppvekst, mindre strakstiltak

For å sikre en smidig saksgang knyttet til mindre og akutte tilpasninger av bygg og anlegg innen oppvekstområdet, har Mandal kommune innarbeidet en årlig bevilgning i sine økonomiplaner. Tiltakene omfatter bl.a. spesielle behov knyttet til enkeltelever, ombygginger eller utviklingstiltak av mindre omfang. Bevilgningen kan ikke disponeres til vedlikeholdstiltak. Reserveposten er videreført i økonomiplan 2019-2022 med en årlig ramme på 1 mill. kr.

Helse og omsorg

Utbedringstiltak infrastruktur heldøgns omsorgstjenester

På lik linje med oppvekst oppstår løpende behov for utbedringer av eksisterende infrastruktur til pleie- og omsorgstjenester. For å kunne fortsette arbeidet med å dreie tjenestene fra institusjon til hjemmebasert pleie og omsorg vil det være behov for å løse mindre tiltak i bygningsmasse og digital infrastruktur. Rådmannen foreslår en fast årlig ramme på 1,2 mill. kr til slike tiltak.

Helsebygg heldøgns omsorgstilbud, anslag utbygging 2019-2022

Den statlige tilskuddsordningen ble varslet innstrammet i statsbudsjettet for 2017 gjennom en gradvis utfasing av tilskudd til sykehjemsplasser og heldøgns omsorgstilbud som ikke gir netto tilvekst i antall plasser. I statsbudsjettet for 2019 foreslår regjeringen en ny ordning som imøtekommer kravet fra Stortinget om å likebehandle nybygg og rehabilitering av plasser. Regjeringen foreslår at 50 pst av tilsagnsrammen for 2019 skal gå til ren netto tilvekst.

I økonomiplanen er det innarbeidet en brutto ramme for byggeprosjektet på 500 mill. kr fordelt med 10 mill. kr i 2019 til planlegging/prosjektering og 50 mill. kr til oppstart 2020. Videre er det innarbeidet 220 mill. kr for hvert av årene 2021 og 2022. Rådmannen presiserer at dette kun er grove anslag. En har lagt til grunn full momskompensasjon, statlig tilskudd på 120 mill. kr og et netto lånebehov 280 mill. kr. All planlegging skjer i samråd med øvrige kommuner i nye Lindesnes.

Digitalisering, velferdsteknologi

Investeringsrammen på 1,56 mill. kr er en samlepost for flere ulike prosjekter som er igangsatt inneværende år med antatt ferdigstilling 2019. Prosjektene omfatter blant annet nytt sykesignalanlegg Mandal sykehjem og WIFI til omsorgsboliger Ulvegjeldet og Holum.

Stab

Investeringsstilskudd Mandal KFR, utbedringstiltak Mandal kirke

Mandal kommune har bevilget 16 mill. kr som investeringsstilskudd perioden 2015-2018 til utbedringer av Mandal kirke. I tillegg kommer 4 mill. kr fra vedtatt økonomiplan 2018-2021. Rådmannen har videreført denne bevilgningen i forslag til budsjett 2019, økonomiplan 2019-2022. I statsbudsjettet for 2017 fikk Mandal kirkelig fellesråd et tilskudd på 12 mill. kr til utbedring av Mandal kirke. Mandal bystyre har vært tydelige på at det ikke vil bli gitt ytterligere tilskudd til utbedringer av Mandal kirke dersom ikke staten følger opp med tilsvarende beløp. Mandal kirkelige fellesråd har søkt om ekstra bevilgning til ferdigstilling av tårn og utbedring av sør/østre hjørne med 13,6 mill. kr. Søknaden kommer i tillegg til restbevilgningen på 4 mill. kr for 2019.

Rådmannen har fastholdt restbeløpet på 4 mill. kr fra budsjettvedtaket i bystyresak 118/17. Videre mener rådmannen det nå bør tas en samlet vurdering av behovet for utbedring av kirker i nye Lindesnes.

4.7 Øvrige investeringsposter og finansiering *) justert med budsjettvedtaket

(Hele 1000 kr)	2019-2022	B2018 *)	B2019	B2020	B2021	B2022
Sum investeringer i driftsmidler	831 571	113 527	174 316	159 255	250 000	248 000
Formidlingslån/EK-innskudd KLP/aksjekjøp						
Egenkapitalinnskudd KLP	13 600	3 000	3 400	3 400	3 400	3 400
Utlån Startlån Husbanken	195 000	45 000	60 000	45 000	45 000	45 000
Avdragsutgifter startlån	62 400	14 500	15 600	15 600	15 600	15 600
Ex.ord avdrag (Investeringsstilskudd Helsehus, ref. infrastruktur/s	16 900	11 000	1 000	3 900	1 000	11 000
Sum formidlingslån og andre finansieringstrans.	287 900	73 500	80 000	67 900	65 000	75 000
Sum investeringer/finansieringsbehov	1 119 471	187 027	254 316	227 155	315 000	323 000
Finansiering						
Bruk av lån	629 603	87 574	122 443	116 240	198 960	191 960
Tilskudd fra fylke/stat (spillemidler, enøktstilskudd mv)	25 900	5 352	6 000	4 900	0	15 000
Refusjon fra utbyggere (inkl. anleggsbidrag Strømsviga)	44 000	9 000	16 000	16 000	6 000	6 000
Tilskudd boliger, heldøgn omsorgstilbud mv. (Husbank)	4 000	2 250	1 000	1 000	1 000	1 000
Salg eiendom, driftsmidler	4 000	9 025	4 000	0	0	0
Momskompensasjon investeringer f.o.m. 2014	140 968	11 326	25 873	25 015	45 040	45 040
Sum finansiert investeringer	848 471	124 527	175 316	163 155	251 000	259 000
Bruk av lån (startlån Husbank)	195 000	45 000	60 000	45 000	45 000	45 000
Avdragsinntekter startlån	62 400	14 500	15 600	15 600	15 600	15 600
Bruk av ubundet investeringsfond (EK innskudd KLP)	13 600	3 000	3 400	3 400	3 400	3 400
Sum finansiert formidlingslån/EK-innskudd og aksjer	271 000	62 500	79 000	64 000	64 000	64 000
Sum finansiering	1 119 471	187 027	254 316	227 155	315 000	323 000

*) Justert for endringer 2018 pr september (utover overførte bevilgninger fra 2017 til 2018)

Budsjettvedtaket 13.des. sak 107/18

Sum investeringer i driftsmidler *) justert tekst

Summen er hentet fra investeringsoversikten som er omtalt i foregående avsnitt. Økonomiplanen omfatter investeringer i bygg og anlegg (driftsmidler) på 831,571 mill. kr, hvorav 174,316 mill. kr i 2019. I tillegg kommer andre finansposter med 80 mill. kr, totalt et investeringsbudsjett på 254,3 mill. kr for 2019.

Egenkapitalinnskudd KLP

Kommunal landspensjonskasse innkaller årlig egenkapitaltilskudd. Det er budsjettet med 3,4 mill. kr hvert år basert på prognose fra KLP. Beløpet utgjør om lag 0,35 prosent av premiereservene i Fellesordningen og 0,8 pst av pensjonsgrunnlaget for sykepleiere. Egenkapitalinnskudd er ikke tillatt inndeckt ved bruk av lån og må derfor finansieres av ubundne fond, øvrige kapitalinntekter eller som overføringer fra driftsbudsjettet.

Utlån Startlån – formidlingslån Husbanken

Det er budsjettet med 60 mill. kr som utlån 2019, deretter 45 mill. kr i påfølgende år i økonomiplanperioden. Den nye kommunen må ta stilling til hvilket nivå som skal benyttes, og en har derfor valgt å legge til grunn «normalnivået» fremover i perioden. Kommunens tjenestetov behandler søknader etter forskrift om startlån og Mandal kommunens egne retningslinjer. Mandal bystyre behandlet sak om å øke lånerammen for startlån 20. september d.å. Vedtaket er lagt til grunn for den midlertidige økningen i budsjett 2019.

Låneordningen skal bidra til at unge og vanskeligstilte på boligmarkedet skal kunne skaffe seg egnede boliger. Husbanken låner ut midlene til kommunene og dekker under bestemte forutsetninger inntil 75 pst av eventuelle tap. Ordningen medfører derfor en viss risiko for Mandal kommune. Dette som følge av tap grunnet salg eller tvangssalg som ikke dekker kommunens 2. prioritetslån. Siden 2003 har en i hovedsak kunne dekke oppståtte tap gjennom tapsfondet. Tapsfondets midler er basert på tilskudd fra Husbanken. Startlån er en frivillig ordning, og det er Bystyret som formelt fastsetter innlånsrammen knyttet til kommunens utlån. I perioden er det lagt til grunn at avdragsutgifter og avdragsinntekter for ordningen er like, slik det fremgår av tabellen over.

Ekstraordinære avdrag

Under posten «Sum finansieringsbehov» er det forutsatt 16,9 mill. kr til ekstraordinære avdrag av lånegjeld i økonomiplanperioden. Disponeringen av refusjoner og tilskudd til innfrielse av lånegjeld er en oppfølging av bystyrets vedtak knyttet til forskottering av tre utbyggingsområder og spillemidler til idrettsanlegg/-hall Holum og Frøysland. Da det ikke foreligger konkrete utbyggingsplaner er ekstraordinære avdrag nedjustert til en årlig post på 1 mill. kr for refusjoner. Tilskudd fra spillemidler er innarbeidet med henholdsvis 2,9 mill. kr i 2020 (idrettsanlegg Holum) og 10 mill. kr i 2022 (Frøyslandshallen).

Finansiering ordinære investeringer *)justert tekst

Bruk av lån

Økonomiplanen legger opp til bruk av lån med 629,6 mill. kr for perioden, hvorav 122,4 mill.kr som lånefinansiering til investeringer 2019.

Tilskudd fra fylke/stat (spillemidler Enøk, klimasatsmidler)

Økonomiplanen forutsetter totalt 25,9 mill. kr av denne type tilskudd, hvorav 6 mill. kr fra klimasatsmidler til Frøyslandshallen og utbygging av Vassmyra skole, mens 19,9 mill. kr gjelder spillemidler.

Refusjon fra utbyggere – forskottet infrastruktur

Mandal kommune har forskottet infrastruktur/rekkefølgekrav på Sånum, Nedre Malmø og Sanden (Speilen). Samlet gjenstående refusjon utgjør 82 mill. kr pr. oktober 2018.

På Sånum betales et beløp på 143.000 kr pr. bolig til å dekke felles rekkefølgekrav. Pr. 3.10.2018 er det totalt innbetalt 8,58 mill. kr. Totale infrastrukturkostnader er kalkulert til 23 mill. kr eks mva.

På Nedre Malmø betales et beløp på 1.020 kr pr. kvm BRA (bruksareal) til å dekke felles rekkefølgekrav. Beløpet justeres med 2,75 pst årlig fra 1.7.2009. Pr. 3.10.2018 er det totalt innbetalt 32,5 mill. kr. Totale infrastrukturkostnader er kalkulert til 106,7 mill. kr eks. moms inkl. prisstigning.

På Sanden betales et beløp på 500 kr pr kvm BRA boligareal til å dekke kostnader til kvartalslekeplass, skatepark og balløkke/kunstisbane på Speilen. Beløpet justeres med endring i konsumprisindeksen fra april 2008. Pr. 3.10.2018 er det totalt innbetalt 13,2 mill. kr. Totale infrastrukturkostnader er kalkulert til 18 mill. kr eks. mva.

Det er vanskelig å anslå hvor store innbetalinger som vil komme de neste årene som følge av byggeaktivitet på Sånum, Nedre Malmø og Sanden.

I økonomiplan 2019-2022 er det forutsatt en årlig refusjon knyttet til ovennevnte forskotteringer med 1 mill. kr, totalt 4 mill. kr. Posten inkluderer også refusjon knyttet til øvrige utbyggingsavtaler i investeringsrammen. Disse er imidlertid selvfinansierende uten forskottering med en samlet sum på 40 mill. kr. Dette er grove estimater, i likhet med tilhørende utgiftsposter.

Investeringsstilskudd boliger, Husbanken

Tilskudd utleieboliger og omsorgsboliger er beregnet til 20 pst av utgiftsrammen for kjøp av utleieboliger. Dette utgjør 1 mill. kr årlig og en samlet sum på 4 mill. kr i perioden 2019-2022.

Salg eiendommer mv.

Det er lagt til grunn et forsiktig anslag knyttet til salg av eiendom med 4 mill. kr 2019. Det er generelt vanskelig å anslå salgsinntekter knyttet til tomteområder og bygningsmasse, og derfor usikkerhet knyttet til denne posten.

Momskompensasjon fra investeringer

Momskompensasjon fra investeringsprosjekter inngår som generell finansiering av investeringsbudsjettets anskaffelser, beregnet til 140,9 mill. kr i hele økonomiplanperioden, hvorav 25,4 mill. kr i 2019. Vann- og avløpsinvesteringer (lov om merverdiavgift) samt boligkjøp omfattes ikke av lov om momskompensasjon for kommuner. Boliger som kommunen bygger for helse- og sosiale formål vil etter bestemte forutsetninger utløse momskompensasjonsinntekter. Det er i hovedsak prosjektene Frøyslandshallen og Vassmyra skole som inngår i beregningsgrunnlaget 2019.

Intern finansiering, bruk av ubundne fond

Som finansiering av egenkapitaltilskudd KLP er det forutsatt bruk av ubundet kapitalfond med 3,4 mill. kr hvert av årene i økonomiplanperioden. Ubundne investeringsfond har en beregnet saldo på 13 mill. kr ved utgangen av 2018 og vil dermed være tilnærmet 0 ved utgangen av 2022. Fondet reduseres årlig til dekning av

egenkapitaltilskudd til KLP. Utenom ubundne fondsmidler vil tillatt finansiering være overføringer fra driften, bruk av disposisjonsfond eller salgsinntekter fra investeringsbudsjett/-regnskap.

Utvikling lånegjeld perioden 2019-2022 *) lånegjeld er oppdatert med budsjettvedtaket

(alle tall i hele 1000 kr)	B2018*)	B2019	B2020	B2021	B2022
<i>Renteforutsetninger i perioden (flytende budsjettrente 19-22)</i>	2,11	2,04	2,49	2,92	2,84
Estimat lånegjeld pr 31.12.	1 242 799	1 358 142	1 445 882	1 617 242	1 770 602
Herav utlån og ubrukte midler Startlån	268 063	312 463	341 863	371 263	400 663
Herav VA-sektoren (grunnlag kap.kostnader)	178 504	188 213	190 765	196 611	201 479
Sum gjeld som belaster driftsbudsjettet	796 232	857 466	913 254	1 049 368	1 168 460
Estimat netto renter og avdrag av gjeld, driftsbudsjett	67 504	73 000	81 500	87 200	85 000
Motpost kapitalkostnader vann- og avløp	-10 945	-11 520	-11 995	-12 089	-12 199
Netto rente- og avdragsbelastning drift	56 559	61 480	69 505	75 111	72 801
<i>Gjeldsgrad lånegjeld uten formidlingslån pr 31.12.</i>	78	81	85	96	106

*) Delvis justert budsjett 2018 pr sept 2018

Budsjettvedtaket 13.des. bystyresak 107/18

Som vist i tabellen ventes en økende rente- og avdragsbelastning fra 2019 ved gjennomføring av investeringsplan 2019-2022. Årlig avdragsbelastning er basert på kommunelovens krav om like årlige avdrag over eiendelenes levetid. Avdragsutgiftene reduseres eller økes som følge av ekstraordinær nedbetaling av gjeld eller nye låneoptak.

4.8 Nøkkeltall 2019-2022 *)oppdatert med budsjettvedtaket

Nøkkeltall (2019 kr fra 2019-2022)	2018*)	2019	2020	2021	2022
Budsjettrente (flytende rente 2019-2022)	2,11	2,04	2,49	2,92	2,84
Brutto driftsinntekter (2019-2022 i 2019-kr)	1 252 568	1 297 912	1 297 566	1 297 690	1 297 667
herav eiendomsskatt 3,0 % bolig/fritids fra 2018, fra 2019 også næring	47 000	47 750	52 850	52 850	52 850
Sentrale inntekter	922 408	935 613	935 267	935 391	935 368
Netto driftsrammer alle områder	860 412	866 549	902 383	898 168	896 976
Brutto driftsresultat	61 996	69 064	32 884	37 223	38 392
Netto finansresultat, negativt (+)	42 459	46 650	55 655	61 261	58 951
Netto driftsresultat, positivt (+)	19 537	22 414	-22 771	-24 038	-20 559
Akkumulert netto driftsresultat 19-22		22 414	-357	-24 394	-44 953
Lånegjeld (uten startlån)	978 507	1 049 897	1 108 137	1 248 252	1 364 768
Lånegjeld i % av brutto driftsinntekter	78	81	85	96	105
Netto finansresultat % (negativt)	3,4	3,6	4,3	4,7	4,5
Netto driftsresultat %	1,6	1,7	-1,8	-1,9	-1,6
Netto driftsresultat % uten premieavvik	-0,2	-0,1	-0,4	-0,5	-0,5
Netto driftsresultat % uten E-skatt	-2,3	-2,0	-6,1	-6,2	-5,9

*)Budsjettvedtaket 14.des. sak 118/17

Budsjettvedtaket 13.des. bystyresak 107/18

Under nevnte forutsetninger og prioriteringer vil økonomiplanen få nøkkeltall som vist i tabellen. Netto driftsresultat for hele økonomiplanperioden er minus 45 mill. kr og må løses i kommende års økonomiplanlegging.

Disposisjonsfond og premieavvik, prognoser 2018-2022 *) oppdatert med budsjettvedtaket

Balanse pr 31.12. (alle tall i hele 1000 kr)	R2017	B2018	B2019	B2020	B2021	B2022
Sum premieavvik inkl aga	51 273	58 611	82 868	65 538	47 844	33 801
<i>Driftsreguleringsfond/bufferfond</i>	<i>107 536</i>	<i>119 398</i>	<i>134 535</i>	<i>156 950</i>	<i>134 179</i>	<i>110 141</i>
<i>Fond - premieavvik</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>	<i>1 000</i>
<i>Flyktningfond, integreringsmidler **)</i>	<i>18 915</i>	<i>11 915</i>	<i>11 915</i>	<i>11 915</i>	<i>11 915</i>	<i>11 915</i>
Vedtatt disponering/reduisert avsetning dispfond 2018		-4 400				
Sum disposisjonsfond - prognose 31.12. B2018-2022	127 450	127 913	147 450	169 864	147 094	123 056
Regnskapsresultat/nto driftsresultat, positivt (-)	-11 862	-19 537	-22 414	22 771	24 038	20 559
Reell bufferkapital til drift 31.12. positiv (+), negativ (-)	88 039	88 839	86 997	81 556	75 212	68 696

**) I 2018 antas behov for å saldere integreringstiltak med flyktningfond. Dette skyldes antatt reduksjon i nye flyktninger til kommunen og periodiseringstekniske forhold

Saldo premieavvik og ulike bufferfond er beregnede størrelser 31.12.2018. Akkumulerte premieavvik og disposisjonsfond 2018 er basert på beste estimat og bystyrets vedtak pr utgangen av september. Sum disposisjonsfond antas etter dette å være 128 mill. kr 31.12.2018.

Ved å fremskrive kjente størrelser for reell bufferkapital fra årsregnskapet 2017, kan vi anslå utviklingen for perioden 2018-2022. Reell bufferkapital defineres som summen av disposisjonsfond og premieavvik i balanseregnskapet. Premieavvik trekkes ut, da posten skal «amortiseres» gjennom årlig utgiftsføring i driftsregnskapet etter forskriftsbestemt tidsforløp. Premieavvik har heller ingen likviditetseffekt i regnskapet.

Siden eiendomsskatten ble innført 2014 har Mandal kommunes reelle driftsreserver hatt en positiv utvikling. Fra minus 16 mill. kr i 2014 til en forventet driftskapital på 89 mill. kr ved regnskapsavslutningen 2018. Bufferkapitalen antas å være omtrent uendret fra 2018 til 2019, deretter en årlig reduksjon på ca. 6 mill.kr i perioden 2020 til 2022. Under gitte forutsetninger i forslag til økonomiplan vil bufferkapitalen utgjøre 69 mill. kr ved utgangen av 2022.

5 Økonomi

5.1 Målekort økonomi

God økonomistyring	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Lite avvik i forhold til budsjett – drift	0,2 %	>-0,5 %	>0,0 %	
Forventet avvik budsjett årets slutt – drift	-0,1 %	>-0,5 %	0,0 %	
Lite avvik i forhold til budsjett – investering	2,7 %	>15 %	0,0 %	
Økonomisk handlefrihet	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Korrigert netto driftsresultat siste år	1,6 %	<1 %	>3 %	
Korrigert brutto driftsresultat siste år	5,8 %	<6 %	>8 %	
Korrigert netto driftsresultat siste 5 år	1,7 %	<1 %	>3 %	
Korrigert brutto driftsresultat siste 5 år	6,5 %	<6 %	>8 %	
Netto lånegjeld i % av driftsinntektene	73,8 %	>80 %	<70 %	
Lånefinansiert andel av investeringene siste år	61,6 %	>60 %	<50 %	
Lånefinansiert andel av investeringene siste 5 år	57,3 %	>60 %	<50 %	
Økonomisk buffer	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Frie driftsfond minus premieavvik i % av driftsinntektene	6,9 %	<2,0 %	>5 %	

Målekort økonomi skal bygge opp under økonomiske målsettinger som over tid kan sikre kommunale tjenesteleveranser og velferd til våre innbyggere. Lave inntekter kombinert med høy lånegjeld vil sette begrensninger for kommunens økonomiske handlingsrom i overskuelig fremtid. Driftsutgifter og investeringsutgifter har den effekten at de fortrenger hverandre. Høye driftsutgifter gir mindre rom til investeringer, mens høye investeringsutgifter krever reduserte driftsutgifter. Handlingsprogrammer og budsjetter må derfor planlegges med en optimal mix av drifts- og investeringsaktiviteter. Samlet aktivitet må i tillegg tilpasses forventede inntektsrammer. Målekortet for den nye kommunen må tilpasses til nye forutsetninger i takt med gjennomførte investeringer. Netto driftsresultat må sannsynligvis nedjusteres til nær 0 etter at de store investeringene er gjennomført, men MÅ på sikt være positivt.

For å sikre langsiktig økonomisk balanse ble målekortet utvidet med flere nye indikatorer og anbefalte måltall fra og med rådmannens budsjettforslag 2017, økonomiplan 2017-2020. Situasjonen ved inngangen av økonomiplanperioden 2019-2022 har ikke endret seg vesentlig. Kommunene må være bevisst risikoen ved høy og økende lånegjeld. Målekort økonomi og utvidelsen av økonomiske nøkkeltall må også ses i sammenheng med nye økonomistyringskrav etter nye kommunelov.

God økonomistyring

Den økonomiske situasjonen krever tett oppfølging med drifts- og investeringsaktiviteter og høy budsjettlojalitet i alle kommunale virksomheter. Kravet til økonomisk kontroll er presisert gjennom 0-toleranse for budsjettoverskridelser i driften. Investeringsaktiviteter har en større toleransegrense for budsjettavvik. Dette skyldes tilfeldige periodiseringer som vanskelig kan innarbeides presist gjennom de faste rapporteringene til bystyret.

Økonomisk handlefrihet

Måltallene for kommunens gjeldsbelastning og bruk av lån som finansieringskilde skal hindre opphopning av lånegjeld og ytterligere press på driften. Netto lånegjeld og andel lånefinansiering har nær tilknytning til måltallene for brutto og netto driftsresultat. Ved inngangen av økonomiplanperioden 2019-2022 har Mandal flere røde indikatorer. Det er viktig at disse måltallene bedres for å sikre en bærekraftig økonomi (langsiktig økonomisk balanse).

Korrigert brutto driftsresultat skal dekke både netto finanskostnader og egenfinansiering av investeringer. Måltall for netto driftsresultat må ses i sammenheng med dagens lave rentenivå. Ved høye rentenivåer vil kravet til netto driftsresultat kunne nedjusteres, mens kravet til brutto driftsresultat bør fastholdes. Dette gir mulighet for økte avsetninger ved lave rentenivåer og tilsvarende lavere avsetninger ved høye rentenivåer.

Historisk har kommunens driftsmarginer vært for små til å kunne finansiere investeringer av betydning. Dette fremkommer også gjennom indikatorene for «andel lånefinansiering» og «netto lånegjeld». Mandal kommune har heller ingen ubundne kapitalfond av betydning. Den økonomiske handlefriheten ble styrket gjennom det gode driftsresultatet i 2015. Dette gir imidlertid bare en kortsiktig handlefrihet for Mandal kommune. Langsiktig økonomisk balanse oppnås først når driftsresultater og lånegjeld stabiliserer seg på et tilfredsstillende nivå. Fremtidige driftsinntekter kan endres betydelig for kommuner med lav befolkningsvekst. Kommunens gjeldsbelastning (p.t. 73,8 %) er den største utfordringen i arbeidet med å sikre en langsiktig økonomisk balanse.

Økonomisk buffer

Som økonomisk buffer inngår kommunens frie driftsfond med fratrukk for akkumulerte premieavvik. Frie driftsfond består av regnskapsmessig resultat og disposisjonsfond pr. 31.12.17. Premieavvik er en korreksjonspost i regnskapet. Denne har resultateffekt uten tilsvarende likviditets effekt. Premieavvik medfører også økte utgifter frem i tid gjennom årlige amortiseringsutgifter i driftsregnskapet. En økonomisk buffer på 6,9 % av driftsinntektene gir tilfredsstillende økonomisk handlefrihet på kort sikt.

Korrigerte brutto og netto driftsresultater

Brutto og netto driftsresultat korrigeres for momskompensasjon fra investeringer (regnskap t.o.m. 2013), endringer i bundne driftsfond og premieavvik for å vise et reelt bilde av resultatene for året og perioden. Mål for netto driftsresultat er satt høyere enn anbefalingen fra TBU (teknisk beregningsutvalg) på 1,75 pst. Dette gjelder kommunene som helhet og ikke den enkelte kommune. Hver kommune må derfor selv fastsette måltall for netto driftsresultat ut fra sin økonomiske situasjon.

5.2 Kostraanalyse økonomi

Økonomiske nøkkeltall

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Økonomi									
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	2,7 %	1,6 %	0,7 %	4,5 %	3,4 %	2,6 %	1,6 %	0,9 %	3,2 %
Frie inntekter i kroner per innbygger *)	51 709	52 669	53 234	50 756	53 276	49 860	53 089	50 156	51 409
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	3,5 %	2,3 %	1,6 %	4,7 %	2,9 %	3,4 %	4,5 %	3,4 %	3,8 %
Netto driftsutgifter i kroner per innbygger *)	54 826	57 284	60 398	50 903	54 477	54 187	58 407	53 513	53 889
Netto lånegjeld i kroner per innbygger *)	66 711	63 201	61 871	88 558	70 511	83 907	69 755	46 714	76 531
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	85,9 %	76,8 %	74,3 %	127,0 %	85,0 %	104,1 %	86,5 %	65,7 %	95,9 %

*) Tallene er inflasjonsjustert med endelig deflator (TBU).

**) Tallene er justert for ulikt utgiftsbehov

Nøkkeltallene for Mandal og sammenligningskommuner gjelder kommunene som konsern. Det betyr at kommunale foretak som Mandal havn og andel av kommunens interkommunale selskap omfattes av nøkkeltallene. Mandal kommunekonsern har noe bedre økonomiske nøkkeltall enn kommunekassen isolert sett. Tallene korrigeres ikke for tilfeldige påvirkninger som endringer bundne driftsfond og premieavvik. Disse forholdene medfører noe differanse opp mot egne nøkkeltall i målekort økonomi. Ekstraordinære skatteinntekter siste par årene har medvirket til historisk høye netto driftsresultater for kommunesektoren. Hensyntatt dette har Mandal relativt svake resultater siste par årene.

Utgifter og formål sammenlignet med andre

	Mandal	Kostragruppe 08	Kristiansand	Søgne	Songdalen	Vestby	Kongsvinger
Pleie og omsorg	17 556	15 843	15 612	15 736	15 076	15 460	14 638
Grunnskole	12 725	13 272	12 841	14 684	14 707	14 488	13 722
Barnehage	8 335	8 357	7 935	7 914	7 926	7 911	8 605
Adm, styring og fellesutgifter	3 450	4 111	4 180	5 514	5 451	4 038	4 776
Sosiale tjenester	2 523	2 781	2 878	2 405	1 770	2 347	3 417
Kommunehelse	2 609	2 505	2 359	2 803	2 448	1 896	2 188
Barnevern	3 023	1 793	1 518	1 693	1 335	757	2 477
Kultur og idrett	2 419	1 952	2 949	1 585	1 684	1 807	1 966
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	876	616	757	753	575	740	467
Andre områder	3 076	2 326	2 415	1 848	2 897	2 249	2 138
Brann og ulykkesvern	803	739	626	630	542	489	969
Kommunale boliger	269	-4	-70	-44	475	96	345
Samferdsel	1 330	886	1 020	784	858	942	925
Næringsforv. og konsesjonskraft	145	107	93	-77	352	125	-666
Kirke	529	598	746	555	670	597	565
Totalt	56 592	53 556	53 444	54 935	53 868	51 694	54 394

Behovskorrigerede utgifter pr innbygger var 56 592 kr for Mandal i 2017, noe som er omtrent 3 000 kroner mer enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 8 og høyest blant sammenligningskommunene. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at integreringstilskudd flyktninger kan medføre store utslag på den enkelte kommunes utgifter til barnevern (enslige mindreårige) og sosiale tjenester. Dette er nærmere forklart i påfølgende avsnitt «Sammenligning ressursbruk – KS». Mandal mottok om lag 2 000 kr mer per innbygger som integreringstilskudd i 2017 enn landsgjennomsnittet. Da er det naturlig at utgiftene til tjenestene blir høyere enn landsgjennomsnittet. Omlagging av tilskuddsordningen for enslige mindreårige fra 2017 har i særdeleshet «forstyrret» sammenligningen mellom Mandal og andre kommuner/-grupper.

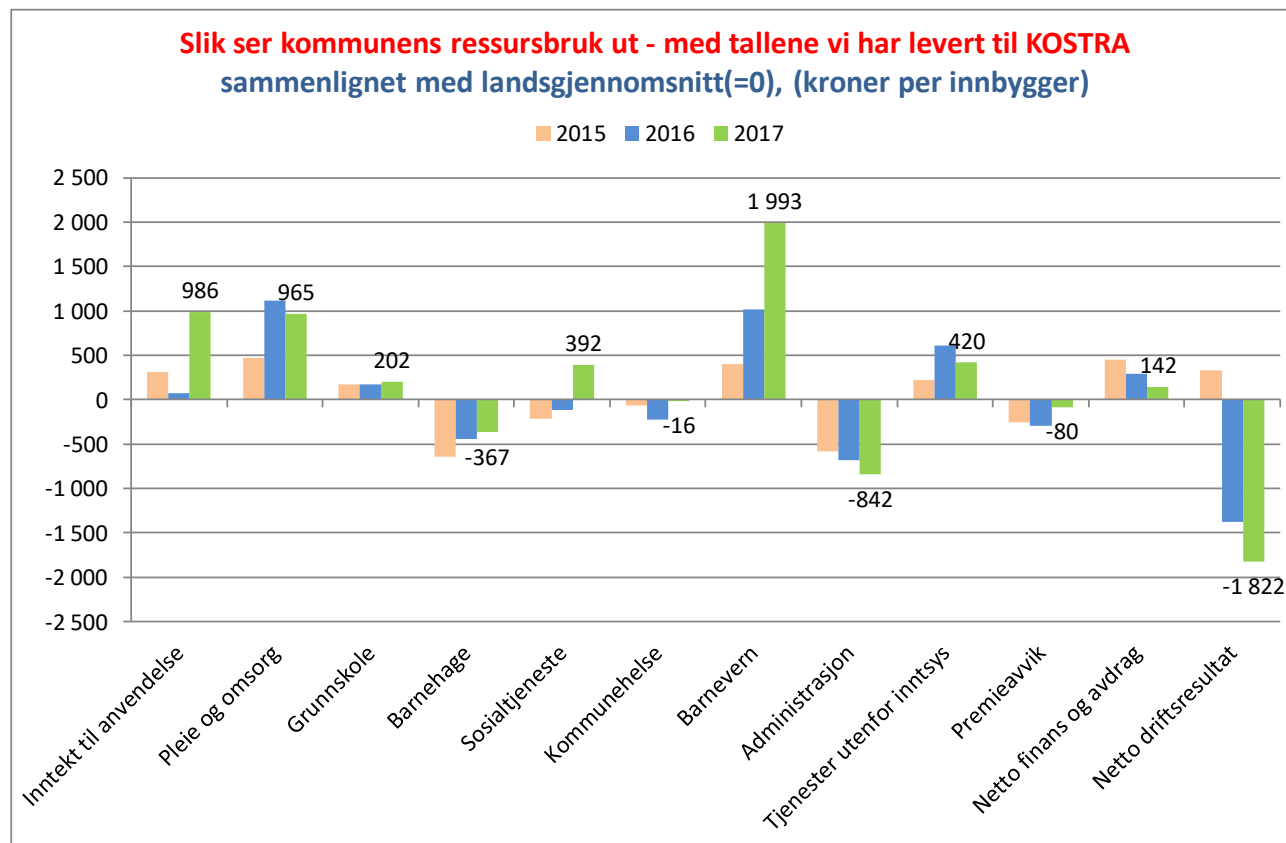
Oversikt innsparingsmuligheter

	Kostragruppe 08	Kristiansand	Søgne	Songdalen	Vestby	Kongsvinger
Pleie og omsorg	28,2	32,0	30,0	40,8	34,5	48,0
Grunnskole	-9,4	-2,0	-33,7	-34,1	-30,3	-17,2
Barnehage	-0,3	5,9	6,3	6,1	6,3	-4,0
Adm, styring og fellesutgifter	-10,0	-11,0	-31,1	-30,2	-8,9	-20,0
Sosiale tjenester	-4,0	-5,6	1,8	11,8	2,7	-14,0
Kommunehelse	1,6	3,9	-3,0	2,5	11,2	6,6
Barnevern	18,5	22,7	20,0	25,4	34,1	8,2
Kultur og idrett	7,3	-8,3	13,1	11,5	9,6	7,1
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	4,1	1,9	1,9	4,7	2,1	6,4
Andre områder	11,7	10,4	19,2	2,8	12,9	14,7
Brann og ulykkesvern	1,0	2,8	2,7	4,1	4,9	-2,6
Kommunale boliger	4,3	5,3	4,9	-3,2	2,7	-1,2
Samferdsel	7,0	4,9	8,5	7,4	6,1	6,3
Næringsforv. og konsesjonskraft	0,6	0,8	3,5	-3,2	0,3	12,7
Kirke	-1,1	-3,4	-0,4	-2,2	-1,1	-0,6
Totalt	47,7	49,9	24,5	41,5	74,3	35,9

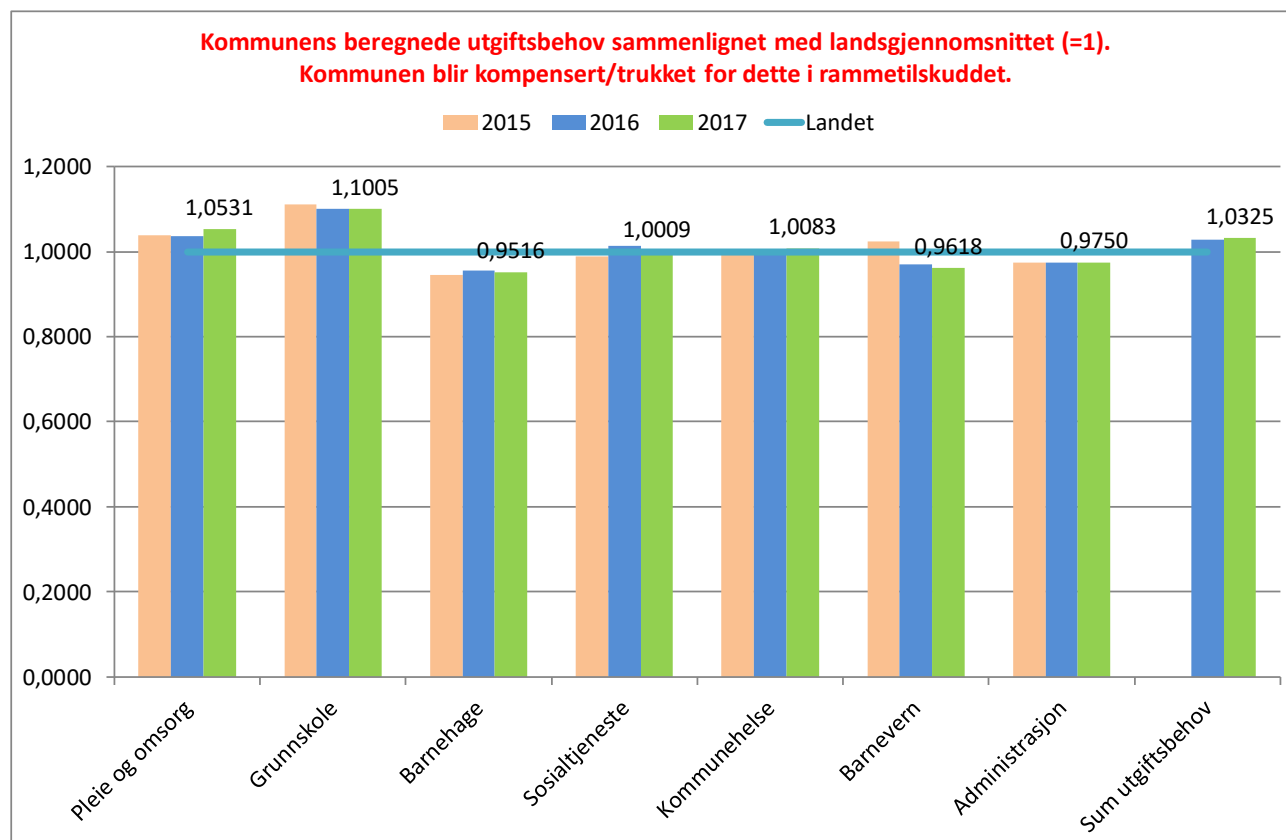
Tabellen over viser kostnadsforskjeller mellom Mandal og andre kommuner i millioner kroner. Vi ser hvor mye Mandal teoretisk kan spare ved å drive med samme kostnadsnivå som de andre kommunene. Samlede behovskorrigerede netto driftsutgifter var 31 millioner kroner høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 8 i 2016. For 2017 var avstanden til kommunegruppe 8 (som Mandal tilhører) økt til 48 mill. kr. Mandal drev tjenestene rundt 50 millioner kroner dyrere enn Kristiansand og hele 74 mill. kr dyrere enn Vestby slik verktøyet i Framsikt fremstår. Det er som nevnt nødvendig å korrigere for effekten knyttet til «Enslig mindreårige». Noe som teknisk ikke lar seg gjøre for hver enkelt kommune og kommunegruppe.

Sammenligning ressursbruk - KS verktøy

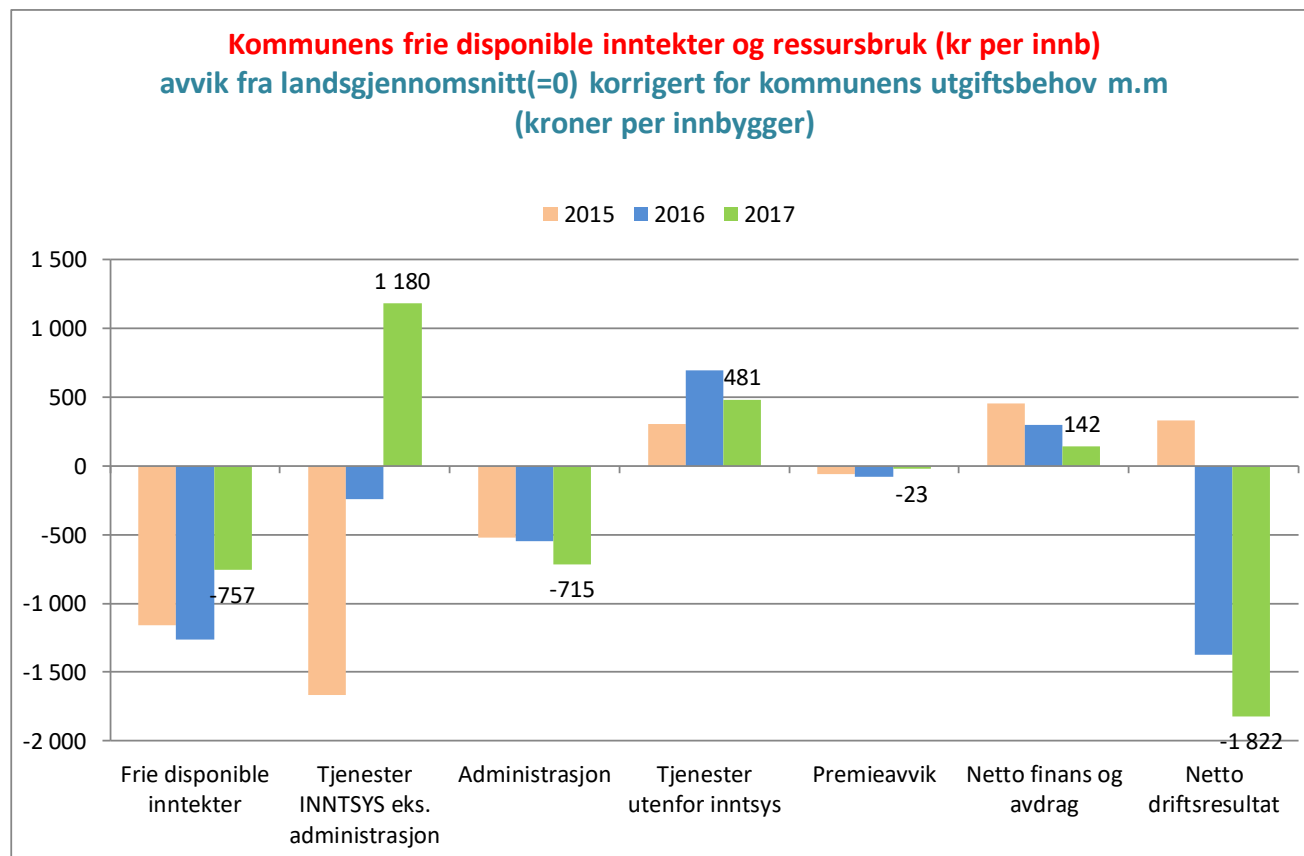
KS (Kommunenes sentralforbund) sitt modellverktøy viser Mandal kommunes utvikling siste 3 årsregnskap sammenlignet mot landsgjennomsnittet av kommuner.

Søylene i diagrammet angir netto utgift pr tjeneste pr innbygger sammenlignet med landsgjennomsnittet. KOSTRA (kommunal statlig rapportering) er en lovpålagt regnskapsstandard for alle landets kommuner. Siden kommunene kan ha svært ulike utgiftsbehov er det viktig å korrigere for dette når vi sammenligner oss med andre. Dette er illustrert i påfølgende diagrammer.

Anslag for ressursbruk korrigeres med delkostnadsvektene for tjenester som omfattes av inntektssystemet. Delkostnadsvektene for inneværende års budsjett knyttes opp mot regnskapstallene 2017. For regnskapet 2018 vil det være summen av delkostnadsvektene fra statsbudsjettet 2018 som blir benyttet (fra 1,0325 til 1,0301). På enkelte områder er Mandal kommune mer kostnadstung enn landsgjennomsnittet grunnet sosioøkonomiske forhold og demografi. Samlet sett er Mandal beregnet å være 3 pst dyrere enn landsgjennomsnittet i 2017.

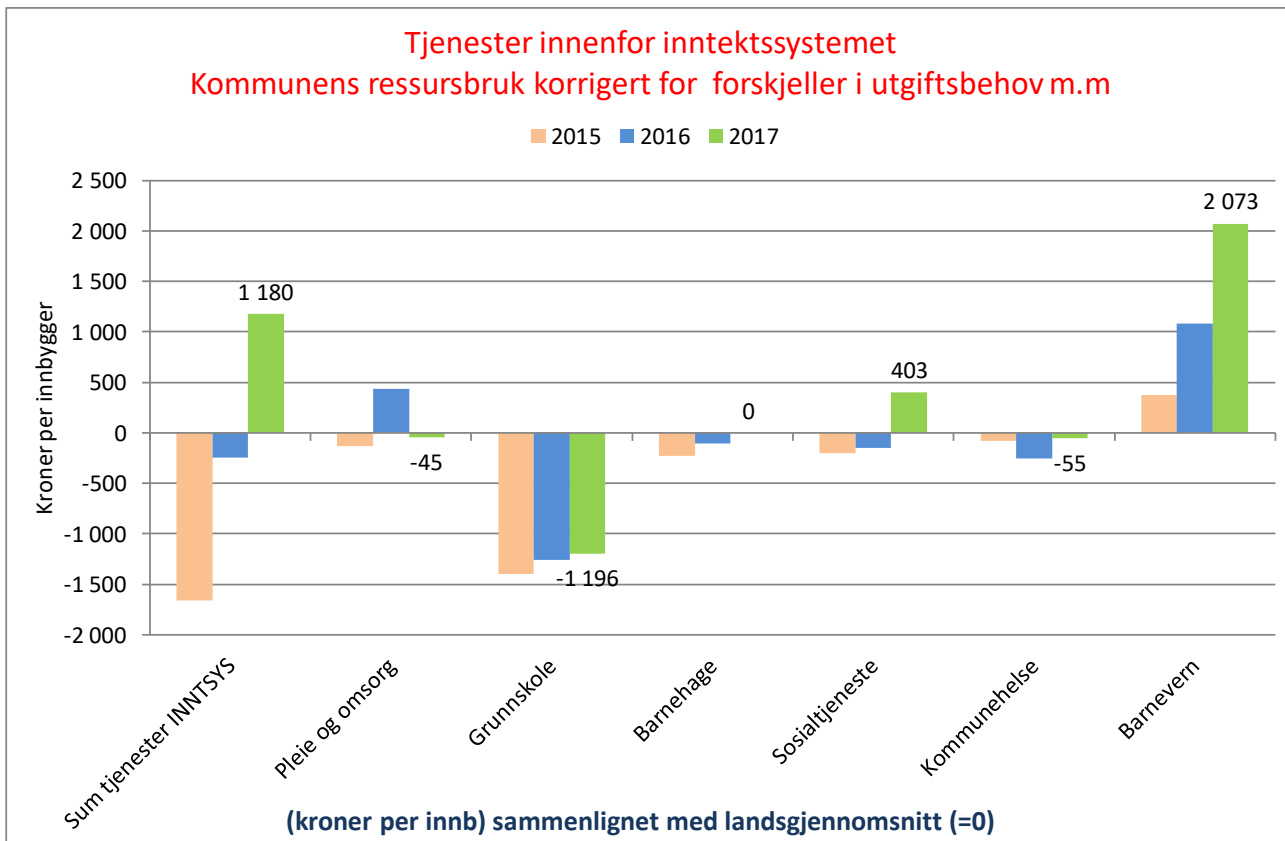
Mandal er en minsteinntektskommune med skatteinntekter på om lag 82% av landsgjennomsnittet. Medregnet inntektsutjevneende tilskudd utgjør behovskorrigerede frie inntekter 95% av landsgjennomsnittet. Figuren over viser at Mandal kommune har 757 kr lavere «disponible inntekter» pr innbygger enn landsgjennomsnittet regnskapsåret 2017. Korrigert for Mandal kommunes «merinntekter» fra integreringstilskudd flyktninger, antas avstanden til landsgjennomsnittet å være opp mot 1 800 kr.

Kommunesektoren har hatt betydelige merskatteinntekter siste år, og historisk høye netto driftsresultater. Mandal hadde positive netto driftsresultater i perioden 2015 til 2017. Siste år var resultatet 1 822 kr lavere pr innbygger enn landsgjennomsnittet.

Totalt brukte Mandal 1 180 kr mer per innbygger til tjenester som inngår i inntektssystemet utenom administrasjon. Disse vises nærmere i neste figur. Administrasjonsutgiftene for Mandal er 715 kr lavere pr innbygger sammenlignet med landsgjennomsnittet 2017.

Fra 2017 inngår tilskudd enslige mindreårige i posten «Frie disponible inntekter» i figuren over, samtidig som netto driftsutgifter til barnevernstjenesten har fått en sterk økning sammenlignet med landsgjennomsnittet. Integreringstilskudd flyktninger er også definert som «Frie disponible inntekter». Mandal ligger godt over gjennomsnittlig inntekt fra integreringstilskudd, noe som forstyrrer sammenligning av netto driftsutgifter på tjenestenivå. Dette gjelder særlig tjenestene sosial og barnevern med introduksjonsordningen og enslige mindreårige.

Netto finansutgifter er høyere i Mandal enn landsgjennomsnittet med 142 kr per innbygger i 2017. Avstanden til landsgjennomsnittet har blitt gradvis mindre etter en periode med lave investeringer og oppbygging av fondskapital.

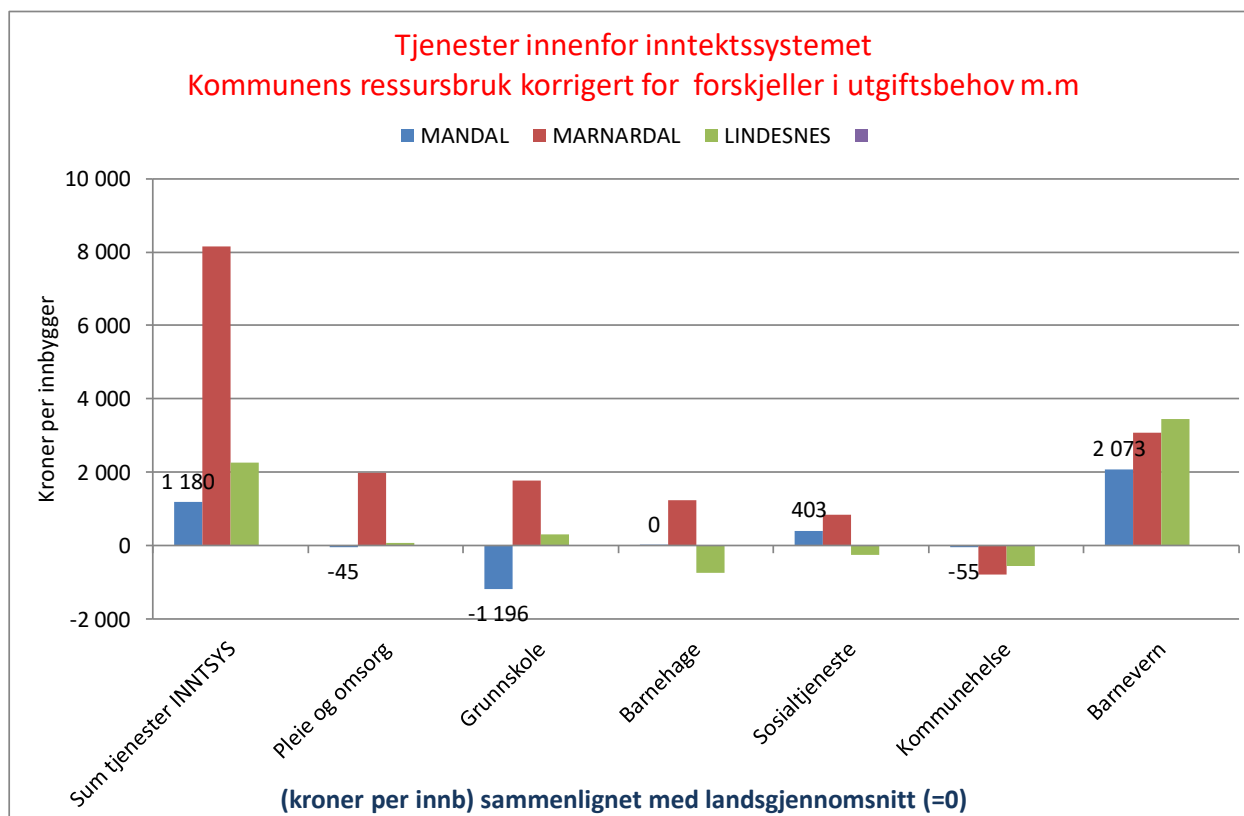
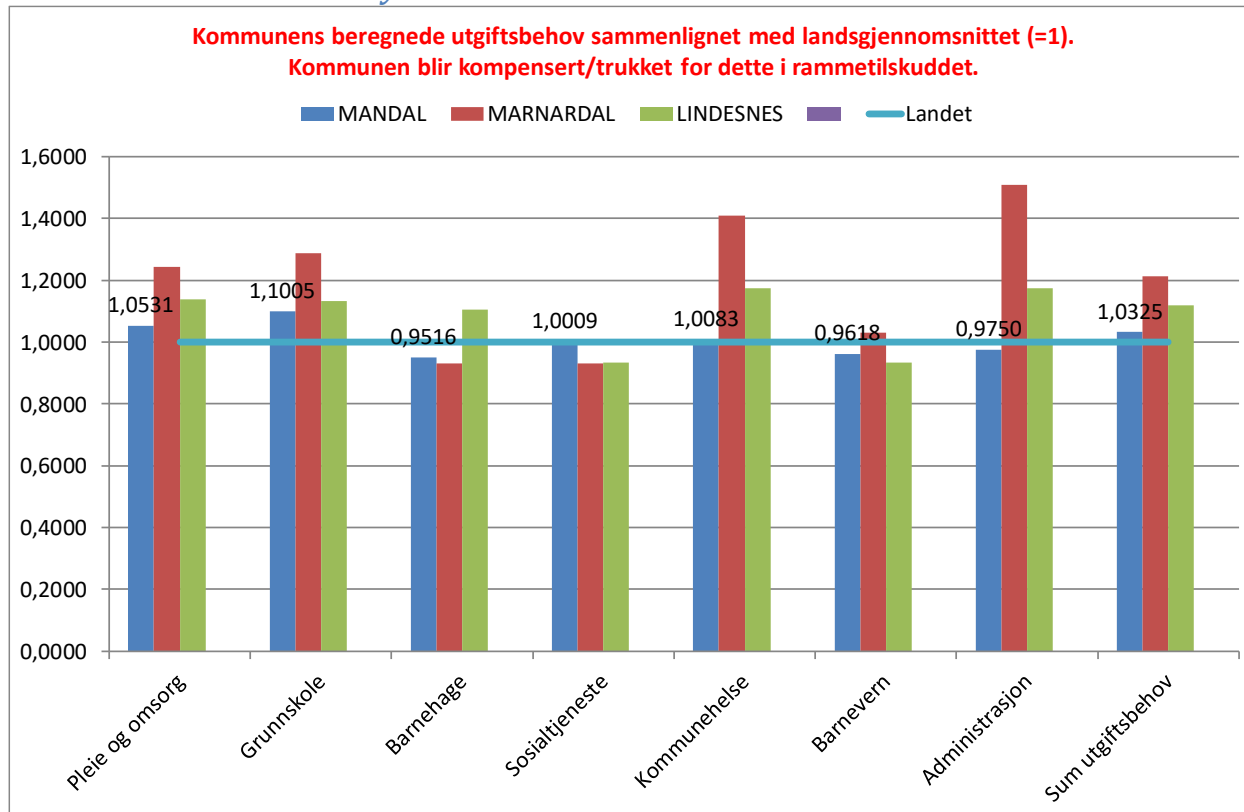
Mandal bruker totalt sett mer på sine kjerneoppgaver innenfor pleie- og omsorg, grunnskole, barnehage, sosialtjeneste, kommunehelse og barnevern enn landsgjennomsnittet. Diagrammet viser at Mandal bruker 1 180 kr mer per innbygger i 2017. De fleste tjenester ligger over eller like rundt 0, mens grunnskole skiller seg ut med lavere netto driftsutgifter enn landsgjennomsnittet. Det er kun tjenestene grunnskole og administrasjon som fullt ut samsvarer med at Mandal har mindre inntekter enn landsgjennomsnittet.

Mandal driver ikke spesielt dyrt med unntak av barnevern og sosialtjenesten (fra 2017). Kommuner med høyere flyktingetilskudd fra IMDI enn landsgjennomsnittet vil imidlertid fremstå som «dyrere» i dette modellverktøyet.

Pleie- og omsorgstjenesten fremstår som rimeligere enn landsgjennomsnittet regnskapsåret 2017.

Mandal har sammen med Marnardal og Lindesnes kommune benyttet verktøyet Framsikt for en mer dypgående analyse av kostnadsnivå mot utvalgte kommuner og kommunegrupper. Analysen viser at utgiftsnivået i nye Lindesnes overstiger gjennomsnittet av kommunegruppen. Samtidig har nye Lindesnes lavere behovskorrigerede «frie inntekter» (skatt, rammetilskudd og eiendomsskatt) enn kommunegruppen (kommuner over 20 000 innbyggere). Analysen er gjennomført på bakgrunn av innrapporterte regnskap og øvrige tjenestedata for 2017.

Ressursbruk kommunene i nye Lindesnes 2017

KS-verktøyet illustrerer behovskorrigerede netto utgifter sammenlignet med landsgjennomsnittet for hver av de 3 kommunene i nye Lindesnes, regnskapsåret 2017. Marnardal har det høyeste utgiftsnivået til tjenester innenfor inntektssystemet med vel 8 000 kr mer per innbygger enn landsgjennomsnitt, mens Lindesnes og Mandal ligger mellom 1 180 kr og 2 100 kr høyere.

6 Samfunn

6.1 Målekort samfunn

	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
En by i vekst og utvikling				
Økning i folketallet	0,4%	0,5%	1,0%	🔴
Et velfungerende demokrati				
Valgdeltagelse kommunevalget	60,5%	60,0%	65,0%	🟡
Valgdeltagelse stortingsvalget	76,6%	77,0%	80,0%	🔴
Kvinneandel i kommunestyret	43,0%	35,0%	50,0%	🟡
Gode levekår				
Forventet levealder menn, Folkehelseprofilen	78,0	77,1	77,9	🟢
Forventet levealder kvinner, Folkehelseprofilen	83,4	82,7	83,0	🟢
Indeks for inntektsulikhet, Folkehelseprofilen	2,7	2,7	2,5	🟡
Andel unge uføretrygdede 18-44 år, Folkehelseprofilen	6,0% ¹	5,4%	2,5%	🔴
Psykiske symptomer/lidelser 0-74 – Folkehelseprofilen (pr tusen)	180	170	139	🔴
Lavinntekt husholdninger 0-17 år -Folkehelseprofilen	13,9%	11,1%	10,0%	🔴
Flest mulig fullfører skolegang og deltar i arbeidslivet				
Andel barn 1-5 år i barnehage	91,1%	88,8%	90,2%	🟢
God integrering				
Hver enhet tilbyr to språkpraksissteder	Utført	Utført/ikke utført		🟢
De globale utslippene av klimagasser reduseres.				
Energikostnader pr kvadratmeter bygg	103	95	80	🔴

Målekortet gjenspeiler fortsatt en lav vekst i folketallet og levekårsutfordringer. Måltallene knyttet til levealder bør revurderes og gjøres mer ambisiøse da disse skal reflektere en målsetning om bedre levekår. Indikatoren om utdanningsnivå er utelatt inntil videre da vi ønsker å revurdere hva som er en riktig indikator.

Vi mener nå det er riktig å bruke ressursene på å sette gode måltall for den nye kommunen, knyttet mot ny kommuneplan. Målekortet for fokusområde samfunn videreføres derfor som i dag.

¹ 2016-tall

6.2 Barne- og ungdomsrådet

For 2019 vil arbeidet i all hovedsak handle om å sette fokus mot en ny kommune. Ved årsskifte er vi i gang med et prosjekt som heter «unges innspill til kommuneplanen. Bra for barn, bra for alle!» Her jobber vi sammen med de to andre ungdomsrådene og alle elevrådene i den nye kommunen. Arbeidet skal resultere i en rapport som skal gi innspill til kommuneplanen og være et viktig grunnlagsdokument for etableringen av et nytt BU. Dette er et stort og omfattende prosjekt som involverer mange barn og unge.

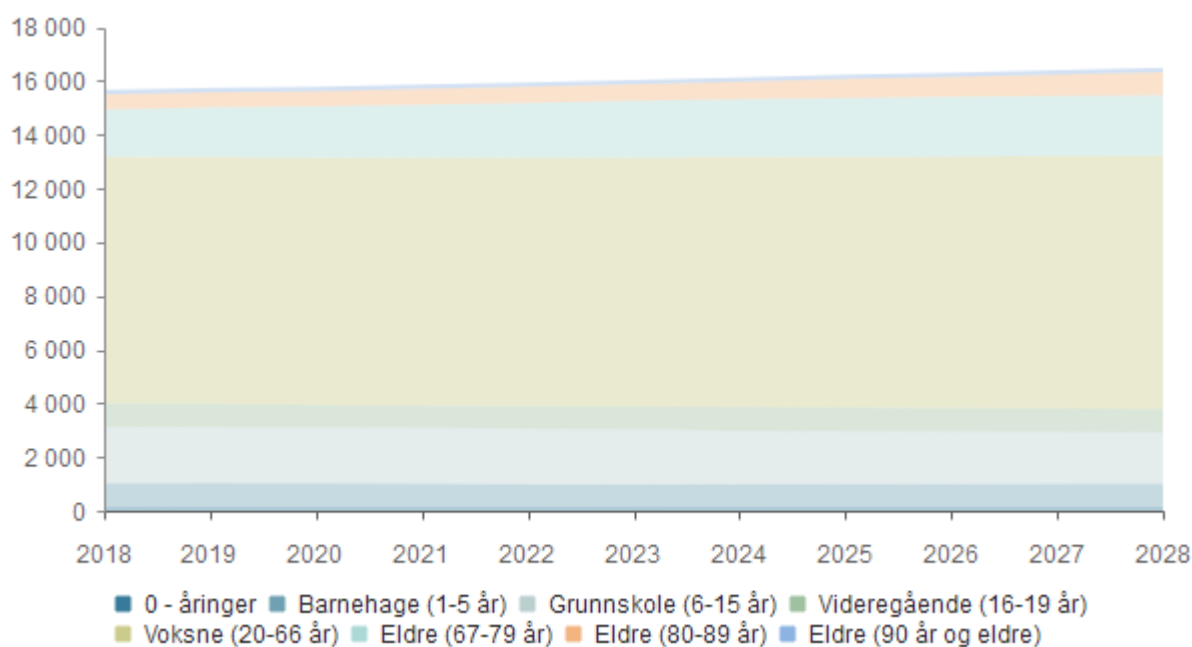
Høsten 2019 vil nye medvirkningsorgan etableres og skal være oppe og fungerende innen oktober 2019.

Av prosjekter som BU for øvrig jobber med er oppmerksomhet og tiltak mot mobbing og barn og unges psykiske helse. Det samarbeides med Vest Agders mobbeombud om et felles arrangement.

BU fortsetter å dele ut aktivitetsmidler våren 2019.

6.3 Befolkningsutvikling

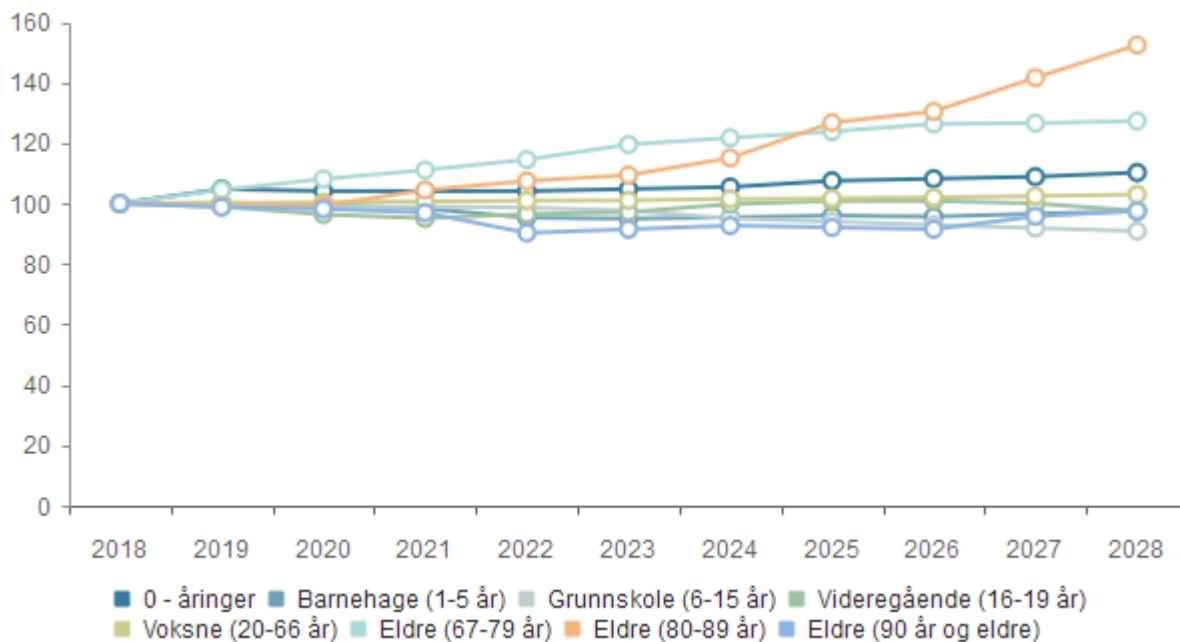
Utviklingen i folketallet i Mandal har de siste årene vært relativt flat. Prognosene for den kommende 10-års perioden viser en moderat økning fra 15 659 innbyggere i 2018 til 16 483 i 2028. Fra 2020 vil Mandal være en del av nye Lindesnes, men prognoser for den nye kommuner viser også en moderat forventet økning.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
0 - åringer	147	154	153	153	153	154	155	158	159	160	162
Barnehage (1-5 år)	873	875	869	858	832	829	833	838	835	843	851
Grunnskole (6-15 år)	2 101	2 095	2 072	2 079	2 072	2 052	1 997	1 975	1 952	1 930	1 909
Videregående (16-19 år)	875	866	843	832	844	850	873	882	882	875	854
Voksne (20-66 år)	9 169	9 176	9 205	9 228	9 255	9 263	9 309	9 319	9 351	9 393	9 440
Eldre (67-79 år)	1 765	1 844	1 908	1 960	2 021	2 109	2 148	2 185	2 229	2 234	2 246
Eldre (80-89 år)	565	561	561	590	607	618	650	716	737	800	861
Eldre (90 år og eldre)	164	162	161	159	148	150	152	151	150	157	160
Total	15 659	15 733	15 772	15 859	15 932	16 025	16 117	16 224	16 295	16 392	16 483

Prognose type : Middels nasjonal vekst Prognose periode : 10

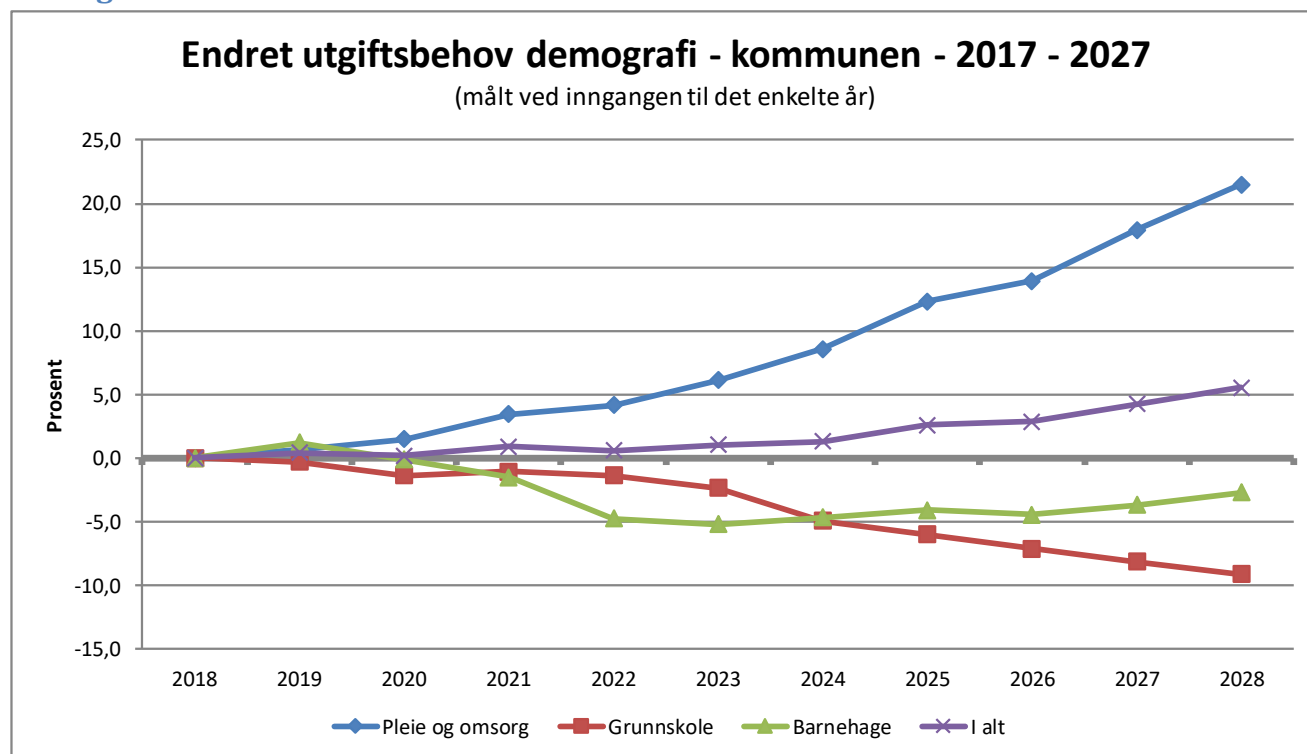
Utviklingen i de ulike aldersgruppene er illustrert under. Prognosene viser en nedgang i antall barn i grunnskolealder på 9 % i 2028 sett i forhold til i dag. Antall eldre over 67 år ventes å øke med over 30 %.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
0 - åringar	100,0 %	104,8 %	104,1 %	104,1 %	104,1 %	104,8 %	105,4 %	107,5 %	108,2 %	108,8 %	110,2 %
Barnehage (1-5 år)	100,0 %	100,2 %	99,5 %	98,3 %	95,3 %	95,0 %	95,4 %	96,0 %	95,6 %	96,6 %	97,5 %
Grunnskole (6-15 år)	100,0 %	99,7 %	98,6 %	99,0 %	98,6 %	97,7 %	95,0 %	94,0 %	92,9 %	91,9 %	90,9 %
Videregående (16-19 år)	100,0 %	99,0 %	96,3 %	95,1 %	96,5 %	97,1 %	99,8 %	100,8 %	100,8 %	100,0 %	97,6 %
Voksne (20-66 år)	100,0 %	100,1 %	100,4 %	100,6 %	100,9 %	101,0 %	101,5 %	101,6 %	102,0 %	102,4 %	103,0 %
Eldre (67-79 år)	100,0 %	104,5 %	108,1 %	111,0 %	114,5 %	119,5 %	121,7 %	123,8 %	126,3 %	126,6 %	127,3 %
Eldre (80-89 år)	100,0 %	99,3 %	99,3 %	104,4 %	107,4 %	109,4 %	115,0 %	126,7 %	130,4 %	141,6 %	152,4 %
Eldre (90 år og eldre)	100,0 %	98,8 %	98,2 %	97,0 %	90,2 %	91,5 %	92,7 %	92,1 %	91,5 %	95,7 %	97,6 %
Total	100,0 %	100,5 %	100,7 %	101,3 %	101,7 %	102,3 %	102,9 %	103,6 %	104,1 %	104,7 %	105,3 %

SSB tar i sine prognoser ikke hensyn til lokale forhold som etablering av nye arbeidsplasser og endringer i infrastruktur. Ny E39, fengsel og etableringer i Strømsviga kan gi en økning i folketallet som ikke fanges opp av prognosene.

Demografikostnader

1002

MANDAL

Anslag endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenesteområde som følge av befolkningsendringer

(endring fra 1.1.2018)

Endring utgiftsbehov per 1.1	Kommune-						SUM MANDAL
	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial	helse	Barnevern	
2019	2 500	-804	1 772	97	488	-58	3 996
2020	2 754	-3 081	-1 933	120	351	-348	-2 136
2021	7 157	938	-2 006	118	562	-144	6 625
2022	2 447	-938	-4 740	226	447	-371	-2 929
2023	7 075	-2 679	-627	62	673	-283	4 221
2024	8 819	-7 367	780	332	569	-452	2 683
2025	13 406	-2 947	802	97	799	-143	12 016
2026	5 792	-3 081	-496	188	473	-244	2 633
2027	14 243	-2 947	1 116	290	619	-185	13 136
2028	12 755	-2 813	1 429	239	641	-95	12 157
sum periode	76 949	-25 716	-3 903	1 769	5 622	-2 322 0	52 400

Kommunenes Sentralforbund (KS) har utviklet en beregningsmodell som er basert på SSB sine befolkningsprognoser på kommunenivå pr juni 2018. Prognosene for utgiftene knyttet til endringer i befolkningen er usikre, spesielt for tjenester som er rettet mot de yngste aldersgruppene. Fremtidig rammetilskudd vil forhåpentligvis kompensere for utgiftsveksten knyttet til befolkningsendringer.

6.4 Folkehelse

Gjennom Folkehelseloven defineres folkehelse som befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning. Forskning på folkehelsefeltet tyder på at ulikhet i helse øker, og at det er de med lavest inntekt som bærer de største helsebyrdene. Trygghet, trivsel og tilhørighet er ifølge folkehelseinstituttet viktige premisser for god helse. Alt kommunen gjør er med tanke på å styrke folkehelse og levekår. Kommuneplanen sier at det særlig skal være fokus på:

- Helsefremmende livsstil
- Tilknytning til arbeidslivet
- Mangfold, inkludering og integrering

Hvert år utarbeider Folkehelseinstituttet en Folkehelseprofil for kommunene som publiseres i februar.

Temaområder velges med tanke på muligheter for helsefremmende og forebyggende arbeid i kommunene med utvalgt statistikk per oktober året før.

Tema	Indikator	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Mandal
Befolkning	1 Befolkningsvekst	0,46	0,77	0,85	prosent	
	2 Personer som bor alene, 45 år +	24,7	24,1	25,3	prosent	
	3 Valgdeltakelse, 2017	77	77	78	prosent	
Levekår	4 Vgs eller høyere utdanning, 30-39 år	83	82	82	prosent	
	5 Lavinntekt (husholdninger), 0-17 år	14	14	12	prosent	
	6 Inntektsulikhet, P90/P10	2,7	2,7	2,8	-	
	7 Bor trangt, 0-17 år	12	15	19	prosent	
Miljø	8 Barn av enslige forsørgere	16	15	15	prosent	
	9 God drikkevannsforsyning	100	95	88	prosent	
	10 Forsyningsgrad, drikkevann	86	82	88	prosent	
	11 Skader, behandlet i sykehus (ny def.)	11,8	14,0	13,7	per 1000 (a,k)	
	12 Fornøyd med lokalmiljøet, Ungd. 2016	71	73	70	prosent (a,k)	
Skole	13 Med i fritidsorganisasjon, Ungd. 2016	64	68	65	prosent (a,k)	
	14 Fortrolig venn, Ungdata 2016	89,2	89,8	89,9	prosent (a,k)	
	15 Trives på skolen, 10. klasse	89	86	86	prosent (k)	
	16 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. kl.	20	25	24	prosent (k)	
Levevaner	17 Laveste mestringsnivå i regning, 5. kl.	15	23	24	prosent (k)	
	18 Frafall i videregående skole	17	20	22	prosent (k)	
	19 Lite fysisk aktiv, Ungdata 2016	13	14	14	prosent (a,k)	
	20 Overvekt inkl. fedme, 17 år	23	23	23	prosent (k)	
	21 Alkohol, har vært beruset, Ungd. 2016	11	9,5	13	prosent (a,k)	
	22 Alkoholomset., dagligvare og Vinmonopol	3,8	4,3	5	liter per person	
	23 Røyking, kvinner	10	8,5	7,8	prosent (a)	
	24 Har brukt cannabis, Ungdata 2016	2,6	2,3	2,6	prosent (a,k)	
Helse og sykdom	25 Forventet levealder, menn	78,0	78,7	78,8	år	
	26 Forventet levealder, kvinner	83,4	83,1	83,1	år	
	27 Utdanningsforskjell i forventet levealder	5,4	5,3	4,9	år	
	28 Fornøyd med helse, Ungdata 2016	70	70	71	prosent (a,k)	
	29 Psykiske sympt./lid., primærh.tj., 15-29 år	180	162	152	per 1000 (a,k)	
	30 Muskel og skjelett, primærh.tj. (ny def.)	327	323	319	per 1000 (a,k)	
	31 Hjerte- og karsykdom (ny definisjon)	18,0	17,4	17,9	per 1000 (a,k)	
	32 Lungekreft, nye tilfeller	73	72	58	per 100 000 (a,k)	
	33 Antibiotikabruk, resepter	398	393	360	per 1000 (a,k)	
	34 Vaksinasjonsdekning, meslinger, 9 år	92,3	94,6	95,1	prosent	

Folkehelsebarometeret viser sammenligninger av nøkkeltall i kommuner og fylker. Forskjellen mellom kommunene er testet for statistisk signifikans. Rød strek markerer verdiene for landet som helhet. Grønt og rødt symbol markerer at kommunen er henholdsvis bedre og dårligere enn landet som helhet. Gult symbol markerer at forskjell ikke er signifikant forskjellig fra landsnivået. Hvit symbol med sort prikk viser tydelig forskjell fra landsnivået. Hvitt symbol ikke testet for signifikans. Grått symbol er verdi for fylket som ikke er testet for signifikans. Grått felt er variasjon mellom kommunene. Hvitt felt er de ti beste kommunene.

Mandal kommune kan være særlig fornøyd med drikkevannskvalitet, der er vi helt i toppen på landsbasis og det er en viktig ressurs i langsiktig folkehelsearbeid. Og så har vi nok av utfordringer å ta tak i. Frafall i utdanning, lav andel yrkesaktive, høy andel uføre, demografi og psykiske plager og lidelser er folkehelseutfordringer som får fokus i planleggingen av nye Lindesnes.

Med tanke på demografiutfordringene så viser folkehelsebarometeret at Mandal er signifikant forskjellig fra landet når det gjelder befolkningsvekst. Vi har en større andel av gruppen eldre, samtidig som det er svak vekst i andre aldersgrupper. Det er en dårlig kombinasjon med lav andel yrkesaktive. Helsefremmende tiltak som gjør at eldre kan bo lenger hjemme uten hjelp. Videre blir det viktig å se på årsakssammenhenger for å møte utfordringene med psykisk helse og lav deltagelse i arbeidslivet. Deltagelse i arbeids- og samfunnsliv er vesentlig for en jevnere fordeling av helse. Kommunen har iverksatt en rekke tiltak. Det tar tid før en kan måle resultat på folkehelseområdet. En må uansett stille nødvendige spørsmål underveis om tiltakene møter utfordringene.

Psykisk helse og rus er satsingsområder i nasjonalt folkehelseprogram, og Mandal deltar sammen med de to andre kommunene i to ulike prosjekter i dette programmet: 1 *Nye Mønstre - trygg oppvekst* der målgruppen er familier med utfordringer etter vedvarende lav inntekt. 2 *Sosiale nettverk og sosiale medier* som retter seg særlig mot ungdom i risiko for rus og psykisk uhelse, og deres nettverk.

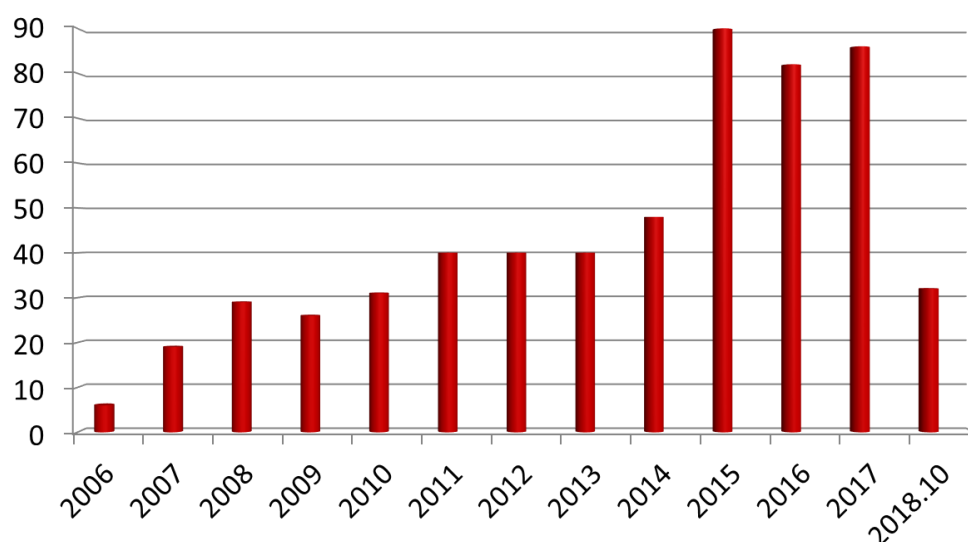
6.5 Integrering

Kostraanalyse - flyktninger og integrering

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal 2017	Vestby	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08
Andre nøkkeltall									
Bosatte flyktninger per 1000 innbyggere(B)	4,1	3,8	3,3	1,5	2,8	2,1	4,7	2,7	2,3
Flyktninger - Faktisk bosetting - Prosent av anmodning(B)	157,5 %	80,0 %	102,0 %	104,0 %	102,0 %	95,5 %	103,3 %	77,5 %	84,6 %

Mandal er anmodet om å bosette 25 personer i 2018. Pr. 30.9 har kommunen bosatt 17 av 25 og i tillegg 9 familiegjenforente. I følge opplysninger fra IMDi vil kommunene motta anmodning om bosetting av flyktninger for 2019 tidligst i slutten av november. Det er lite som tyder på at Mandal vil bli anmodet om å bosette flere flyktninger i 2019 enn i 2018. Det vil bli lagt frem en egen sak for bystyre om bosetting av flyktninger for 2019.

Bosatte flyktninger i Mandal

6.6 Samarbeid med frivillig sektor

I Regionplan Agder 2020 pekes det på viktigheten av å utløse handlekraften som ligger i frivillig sektor. Ved relativt beskjedne investeringer vil kommunen kunne utløse betydelige ressurser som kan supplere kommunens egen virksomhet innen en rekke områder. I 2016 ble det derfor opprettet to prosjektstillinger som frivilligkoordinator i Mandal, finansiert med midler fra Fylkesmannen og integreringstilskudd.

Arbeidet til frivilligkoordinator dreier seg rundt to overordnede målsetninger. Den ene er å senke terskelen for deltakelse i frivillige miljøer for personer som opplever utenforskap. Det søkes spesielt å forebygge isolering og fremme inkludering og integrering for personer med utfordringer knyttet til psykisk helse og rusmiddelmisbruk. En har hatt et særlig fokus på integrering av bosatte flyktninger. Denne integreringen gjøres primært med å koble de bosatte flyktningene med nordmenn som har som mål å få dem med i det frivillige livet i byen.

Den andre målsetningen er å legge til rette for frivillighetens egenutvikling. Samskaping er et begrep som står sentralt i dette arbeidet. Frivilligkoordinatorene bistår initiativ som søker å etablere aktiviteter og tilbud som fremmer inkludering og tar tak i utfordringer i vårt lokalsamfunn. Frivilligkoordinatorene fungerer som tilretteleggere for arbeidet, og kan da ha ulike funksjoner. Det kan være å koble aktører sammen, veilede/gi råd ved oppstart, bidra med å skaffe ekstern finansiering, inspirere og legge til rette for samarbeid samt finne en egnet leder for prosjektet. I flyktningarbeidet har frivilligkoordinatoren også fått vie en del av stillingen til å støtte prosjekter som uten dette ikke hadde kommet i gang. På denne måten kan frivilligheten vokse og utvikle seg på sine premisser, samtidig som det skapes aktiviteter og tilbud som kommer kommunens innbyggere til gode.

Informasjon om aktivitet og tilbud i det frivillige Mandal formidles gjennom Mandal kommunes nettsider, Mandal frivilligsentrals nettsider, sosiale medier og fysiske treffpunkter med offentlig ansatte og brukere av offentlige tjenester.

Frivilligkoordinator inviterer hvert kvartal deltakere fra offentlig og frivillig sektor til en samling som kalles *Ressurstreff*. Dette er en arena for samarbeid, informasjonsutveksling, nettverksbygging og dialog mellom sektorene.

6.7 Klima, miljø, samfunnssikkerhet og beredskap

Klima og miljø

Arbeidsgruppen for klima, energi og miljø gjennomførte en meget vellykket KIME-konferanse i september, med tema «Bærekraftig byutvikling i det grønne skiftet». Tilsvarende konferanse, med et annet aktuelt tema, planlegges gjennomført i 2019.

Klima- og energiplanen for Lindesnesregionen er nå vedtatt, og et enstemmig bystyre anbefaler at det utarbeides handlingsplan felles for nye Lindesnes. Arbeidet bør startes så fort som mulig, med hovedsatsing i 2019.

Arbeidsgruppa vil fortsette sitt arbeid for å finne bærekraftige løsninger for kommunens utbyggings- og driftsoppgaver, gjerne med bruk av Klimasatsmidler.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunene har et overordnet ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet. Arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap er derfor en prioritert oppgave. Sikkerhets- og beredskapsperspektivet skal gjelde i alle områder/enheter og tjenester, og kommunen jobber systematisk med rullering av planer og risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS).

Kommunen har et aktivt og nært samarbeid med andre offentlige aktører, frivillige organisasjoner og lokalt næringsliv i beredskapsarbeidet. Kommunen spiller en aktiv rolle for å spre kunnskap og bevisstgjøre andre til å ta samfunnsansvar, skape trygghet, være forberedt på det uforutsette og takle kriser. Beredskapsrådet er forum for dette brede samarbeidet, og beredskapsrådet samles minst en gang i året.

I 2017 ble det utarbeidet en ny, helhetlig ROS som lå til grunn når bystyret 22.2.2018 vedtok ny overordnet beredskapsplan for Mandal kommune.

Tiltak	Kostnad	Ansvar for oppfølging	Status
Disastersite for datasystemer	DDV	DDV	Prosess med etablering er igangsatt. Forventes ferdig i 2018.
Prioriteringsliste gjenoppretting	DDV	DDV	Ferdigstilt.
Befolkningsvarsling	Utredes	Rådmannens stab	Omtalt i revidert beredskapsplan og vurderes på nytt for nye Lindesnes.
Plan for evakuering	-	Rådmannens stab	Henger sammen med tema befolkningsvarsling.
Informasjon om egenberedskap	100 000	Rådmannens stab	Vurderes i nye Lindesnes.
Informasjon alternativ oppvarming	-	Rådmannens stab	Inngår som en del av info om egenberedskap.
ROS/internkontroll ved arrangement	-	Tjenestetorget	Innføres som rutine i 2019.
Psykososialt kriseteam	-	Helse og omsorg	Vurderes i nye Lindesnes.
Utenforskap og parallellsammunn	-	Alle	Må inngå i all kommunal planlegging.
Fysisk sikring i områder med mange mennesker	Må utredes	Bydrift	Vurderes løpende.
Veivedlikehold	Må utredes	Bydrift	Vurderes innenfor tilgjengelig budsjettamme.
Pandemi	-	Helse og omsorg	Mangler plan for opprettelse av midlertidig helseinstitusjon ved behov for evakuering eller isolering.
Drikkevannsforsyning	6-8 mill. kr. ²	Bydrift	Iht. vannplan.
Nedgravde søppelløsninger	Ca. 450 000 pr stasjon.	Bydrift	Bygges ut.
Branntilsyn		Brannvesen Sør	Pågår
Varmesøkende kamera	-	Brannvesen Sør	Pågår
Atomhendelse i beredskapsplan	-	Rådmannens Stab	Innarbeidet i beredskapsplan.

Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap er også viktig i forberedelsene til kommunesammenslåingen. Med delvis finansiering fra fylkesmannen utarbeides det vinteren 2018/2019 en ny helhetlig ROS for nye Lindesnes. Rapporten vil ligge til grunn når det i etterkant skal lages en overordnet beredskapsplan og den nye kommunen.

² Gjelder fornyelse av hovedvannledning

7 Medarbeidere

7.1 Målekort Medarbeidere

Medarbeidere

Godt arbeidsmiljø med tilfredse medarbeidere	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Samlet Nærvær	90,9 ³	92%	94%	
Mandal kommune har en heltidskultur	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Andel fast heltidsansatte	48 %		50 %	
Gjennomsnittlig stillingsstørrelse fast ansatte	75 %		80 %	
LIM-planen: Det er nok læreplaner	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Antall lærlingeplasser i Mandal kommunes organisasjon jf. opptrappingsplan	31 ⁴	25	35	
LIM-planen: Agder er en likestilt landsdel med gode levekår over landsgjennomsnittet	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Forholdet mellom menn og kvinners lønn i Mandal kommune	90%	88%	100%	

7.2 Nærvær

Sykefraværet i Mandal kommune er høyere enn tidligere. Sykefraværet er på nivå med fraværet i 2003. Vi vurderer årsakene til det høye fraværet som sammensatt. Det er satt inn ulike tiltak. Jordmor er engasjert for å være med lederne i samtaler med gravide for å tilrettelegge arbeidet så langt det er mulig under svangerskapet. Når den gravide jobber i et trygt arbeidsmiljø, er arbeid noe som først og fremst gir helse. For å kartlegge hvilke arbeidsoppgaver som kan utføres selv om ansatte er syke er det utarbeidet funksjons-vurderingsskjema som leder og ansatt gjennomgår sammen. Skjemaene er tilpasset arbeidsoppgavene innenfor de ulike sektorer og er et verktøy for tilrettelegging når ansatt ikke kan utføre alle sine daglige arbeidsoppgaver. Ledere som har brukt funksjonsvurderingsskjema har gitt positive tilbakemeldinger.

7.3 Tiltak økt nærvær

Hva handler sykefraværet i Mandal kommune om? Vi vet at årsakene til sykefraværet er sammensatt og det er utfordrende å få etablert gode langvarige tiltak som virker.

Det finnes ingen studier som kan vise til enkelttiltak som reduserer sykefraværet. Studier viser derimot at det er viktig å tenke helhetlig og rette tiltak mot flere områder samtidig. Ledelse, kompetanseheving hos ansatte og ledere, samt kultur- og holdningsendringer er viktige satsingsområder⁵.

Ved utgangen av 2017 var sykefraværet på 7,5 %, og ved utgangen av mai 2018 var det på 9.1%. Dette er en økning på hele 17,6 %. Mandal kommune fikk i 2017 avslag fra Departementet om å videreføre ordningen med 365 dagers egenmelding. Da Mandal kommune hadde Tillitsprosjektet (2008-2012) var fraværet nede i 5.8 % i 2012. I denne perioden var det en dedikert person som jobbet systematisk med sykefraværet.

³ Pr. mai 2018

⁴ Estimat for antall lærlinger ved utgangen av 2018, målet på 35 gjelder for utgangen av 2018 i henhold til planlagt opptrapping mot 45 lærlinger i 2020.

⁵ Agenda Kaupang har på oppdrag for KS utarbeidet en rapport om satsningen «IA-Ledelse 2.0 – NED med sykefraværet!». Denne satsningen er et samarbeid mellom NAV og KS for å redusere sykefraværet i helse- og omsorgssektoren og barnehager. Prosjektet retter seg mot større kommuner med et fravær på mer enn 10 %. 27 kommuner deltok i prosjektet som startet opp våren 2016. Formålet med prosjektet har vært å bidra til å styrke kommunene slik at arbeidet med å redusere sykefraværet blir enda mer systematisk og faktabasert. Vi har lest rapporten og tar informasjonen med oss i det videre sykefraværarbeidet.

Nye tiltak i 2018 for å øke nærværet

Økt lederstøtte

Studier⁶ viser at det er tydelig sammenheng mellom ledelse og sykefravær. Selv om sykefraværsoppfølgingen er godt forankret i toppledelsen må det jobbes med å bistå virksomhetslederne ute på enhetene. Personalavdelingen bistår lederne og nye tiltak i 2018 er at personal deltar i dialogmøter og har informasjonsrunder ute på arbeidsstedene. Sykefravær er på agendaen i lederopplæringen og samarbeidspartnere som NAV Arbeidsliv bidrar med relevante tema. Representanter fra NAV arbeidslivsenter deltar også i arbeidsgruppe som jobber med sykefravær. Virksomheter med lavt sykefravær kjennetegnes av; gode diskusjoner om sykefravær, at ansatte kan være med å påvirke hvilke tiltak som settes i gang, åpenhet omkring sykefravær, gode relasjoner og samarbeidskultur. Vi har derfor tro på at informasjon og gruppearbeid ute på arbeidsplassene i tillegg til lederstøtte vil ha en positiv effekt.

Tettere oppfølging av ansatte med hyppig korttidsfravær

Nytt tiltak i 2018 er innføring av «Nærværstimen». Dette er et møte med den ansatte, leder og NAV. Møtet finner sted på arbeidsplassen. Leder har ansvar for å kalle inn alle ansatte med mer enn 6 fraværsperioder siste 12 måneder til samtale i nærværstimen. Målet er å bevisstgjøre og lage handlingsplan for å sikre at ansatte kommer på jobb.

Systematisk kartlegging av funksjonsevne – på tross av sykmelding fra lege

Et annet nytt tiltak er innføring av funksjonsvurderingsskjema. Skjemaet benyttes i fraværsoppfølgingen for å systematisk kartlegge den ansattes arbeidsevne. Det er utarbeidet skjema tilpasset ulike yrkesgrupper. Leder har ansvaret for å bruke skjemaet selv om den ansatte kommer med sykmelding. Oppsummering fra denne kartleggingen sendes legen. Dette fører forhåpentligvis til en bedre kommunikasjon mellom arbeidsgiver og lege. Legen får bedre innsikt i hva som er forsøkt tilrettelagt og den ansattes medvirkning.

Tettere oppfølging av gravide – Trekantsamtalen

Trekantsamtalen er gjeninnført og jordmor er frikjøpt i 10 % stilling til dette formålet. Målet er at den gravide står lengre i jobb. Samtalen utføres på den enkelte arbeidsplass sammen med jordmor, leder og den gravide.

Obligatorisk deltakelse i dialogmøte 1 – Nærværsutvalget

I 2003 ble nærværsutvalget opprettet. I følge rutinen skal alle sykmeldte delta i dette møtet inne 6 ukers sykmelding. Det har vært opp til den enkelte leder i samarbeid med den ansatte å vurdere om møtet er nødvendig. Dette møtet gjøres nå obligatorisk for alle innen 6 ukers sykefravær.

⁶ Følgeforskning på IA-ledelse 2.0 – NED med sykefraværet

7.4 Kostnader ved høyt sykefravær

Fraværet pr mai 2018 på 9.1 % (korttidsfravær på 2.5 % og langtidsfravær på 6.58 %) kostet følgende⁷:

Sykefravær	Korttidsfravær	Kostnader for kommunen pr år ⁸	Langtidsfravær	Kostnader for staten pr år	Sum kostnader pr år
9.1 %	2.5 %	21.2 mill.	6.58 %	36.3 mill.	57.5 mill.

I tillegg kommer utgifter som knyttes til oppfølging av sykmeldte, innleie av vikarer, tap av kompetanse, slitasje på ansatte som får økt arbeidsmengde og mer ansvar, avvik, mm.

Vi har 21 oppfølgingspunkter som leder har ansvar for å følge opp når ansatte er sykmeldte i inntil ett år. Alle punktene er obligatoriske og ledere bruker minimum tjue arbeidstimer på disse oppgavene pr langtids-sykmeldt. Det er vanskelig å tallfeste reelle kostnader knyttet til fravær på grunn av store administrative kostnader knyttet til å dekke ledige vakter/vikartimer, opplæring og rekruttering. Kvaliteten på tjenesten reduseres og det jobbes mer ineffektivt som også gir økonomiske konsekvenser.

Dersom sykefraværet i Mandal hadde blitt redusert med 0,5 prosentpoeng ville mer enn to mill. kr vært spart. Det vil derfor være god økonomi i å sette inn ressurser til forebygging av sykefravær gjennom en prosjektstilling eller dedikerte ressurser i organisasjonen. Rådmannen har vurdert dette i budsjettforslaget, men grunnet den forestående kommunesammenslåingen er det vurdert som uaktuelt å opprette nye stillinger nå.

Sykefraværarbeidet er en kontinuerlig prosess og svært sammensatt. Det finnes ingen «quick-fix». Det er derfor viktig å tenke langsiktig for å oppnå et varig resultat. Lederne har et stort arbeidspress og melder om at de har behov for mer bistand i dette arbeidet.

7.5 Heltid og likestilt arbeidsliv

Bystyret vedtok 15. september 2016 enstemmig å opprette et heltidsprosjekt. Prosjektet organiseres i et trepartssamarbeid med egen prosjektleder fra høsten 2017 for en periode på to år.

En heltidskultur gir mange positive effekter. Den viktigste er at kvaliteten på tjenestene blir bedre. Ansatte får bedre kontinuitet og oversikt, brukerne får færre å forholde seg til og lederne får bedre tid til å følge opp hver ansatt. I tillegg har heltidskultur positiv effekt på arbeidsmiljø og effektivitet.

Prosjekt **HELTID** er nå halvveis i prosjektperioden på 2 år. I prosjektet jobbes det med sykefravær, heltid, likestilling, inkludering og mangfold. For at man skal lykkes med å redusere fravær og få til en heltidskultur vet vi at det må jobbes systematisk på flere områder på samme tid.

5. juni 2018 ble Mandal kommune sertifisert som en av landets aller første likestilte arbeidslivsbedrifter. For å bli sertifisert må virksomheten dokumentere rutiner, retningslinjer og praksis som omhandler likestillingskriteriene. Selv om Mandal kommune nå er sertifisert skal det jobbes videre med likestilling, inkludering og mangfold. Det er utarbeidet en handlingsplan for dette arbeidet som beskriver tiltak innenfor 7 satsingsområder. Disse områdene er forankring, inkluderende arbeidsmiljø, livsfase, likelønn, tilrettelegging, heltid og rekruttering. Handlingsplanen gjelder i perioden 2018 - 2020, denne er tilgjengelig på Mandal kommunes hjemmeside.

Det er opprettet en pilot i prosjektet som skal prøve ut ulike virkemidler for å fremme heltid. I mars 2018 begynte det systematiske arbeidet med å kartlegge brukernes behov i piloten. Alle aktivitetene og kompetansebehovet ble kartlagt. Ansatte har vært igjennom kartleggingsamtaler og deltatt i arbeidsgrupper for å komme frem til best mulig organisering av tjenesten slik at flere kan jobbe i større stillinger og brukerne får best mulig tjenestetilbud. Det skal prøves ut ny turnus i piloten og målet er oppstart januar 2019. Det er en krevende endringsprosess for partene i piloten.

I tillegg til at det jobbes med heltid i piloten er det også vedtatt noen overordnede retningslinjer som gjelder hele kommunen. Det er blant annet utarbeidet lokale retningslinjer for utlysingspraksis. Alle stillinger skal først utlyses

⁷ Tallene er basert på KS' beregningskalkulator

⁸ Kostnader som ikke blir refundert: Pensjonskostnader, arbeidsgiveravgift av feriepenger og pensjon, sykepenger over 6G, feriepenger av lønn utover 6G, feriepengeavsetning av lønn inntil 6G utover 48 sykefraværsdager

internt for å redusere ufrivillig deltid. Personalsjefen skal godkjenne alle utlysninger både eksterne og interne. Det stilles strengere krav til ledere som tilsetter om at de alltid må diskutere ledige stillinger med tillitsvalgt og snu hver stein for å få til størst mulig stilling. Ledere må gå igjennom arbeidsplaner og vikarbruk før utlysning av stillinger under 100 prosent. Det gis ikke anledning til å lyse ut stillinger med desimaler. Stillinger skal fortrinnsvis rundes opp til hele 5 og 10 tall.

I forbindelse med kommunesammenslåingen er det nedsatt en arbeidsgruppe som jobber med heltid. Det skal legges frem sak til Fellesnemnda om heltidsprosjektet skal videreføres inn i nye Lindesnes.

7.6 HMS-arbeid og samarbeid med tillitsvalgte

Februar 2019 arrangeres det vernesamling for alle verneombud i kommunen. Vi vil fortsette med LOS-kurs for nye ledere hvor samarbeidet med tillitsvalgte, verneombud og HMS-arbeid er noen av temaene. På grunn av arbeidet med kommunesammenslåing vil det bli et tettere samarbeid med tillitsvalgte og arbeidsgiver, på tvers av de tre kommunene. Det planlegges også et felles AMU-møte på tvers av kommunene i løpet av 2019. I forbindelse med kommunesammenslåing skal BHT-tjenesten ut på anbud og det er satt ned en egen arbeidsgruppe som jobber med dette.

7.7 10- faktor medarbeiderundersøkelse

Medarbeiderundersøkelsen 10-faktor ble gjennomført for første gang i 2017 og erstatter den tidligere medarbeiderundersøkelsen Mandal kommune har gjennomført de siste årene. Det er ikke planlagt å gjennomføre ny medarbeiderundersøkelse i 2019 pga. kommunereformen. Lederne vil måtte svare ut, også i 2019, hvordan de fortsatt jobber med tiltakene fra undersøkelsen i 2017 og hva som er gjennomført av konkrete tiltak. En arbeidsgruppe i delprosjekt personal/HR skal ta stilling til hvilken medarbeiderundersøkelse som skal benyttes i Lindesnes kommune og når den skal gjennomføres første gang.

7.8 Læringer

Bystyret vedtok lærlingeplanen i 2015 og på det tidspunktet var det 20 lærlinger i Mandal kommune. Målsettingen er at kommunen skal ha minst 45 lærlinger i 2020 og det forutsetter en gjennomsnittlig økning på 5 lærlinger pr. år. I følge denne planen skulle kommunen hatt 35 lærlinger i 2018 og 40 innen utgangen av 2019.

Område	Læringer 2018	Planlagt 2019
Oppvekst	13	16
Helse og omsorg (helsefag og kokk)	15	18
Stab	3	3
Bydrift	0	2
Andre fag	0	1
SUM	31⁹	40

I løpet av 2017/2018 er det flere lærlinger som har sagt opp lærekontraktene. Kommunen har i 2018 vært i dialog med fylkeskommunen om å bli godkjent lærebedrift i kjemi- og prosessfag, men for tiden er det ikke nok søkere til faget. Det har også vært utfordrende å få søkere til fagene institusjonskokk og byggdrifter. Kommunen fortsetter dialogen med fylkeskommunen om oppretting av nye læreplasser og samarbeider også med NAV om å tilby lærekontrakt. Ved utgangen av 2018 har kommunen 5 lærlinger som har fått tilbud om lærekontrakt via NAV. Mandal kommune er med i prosjektet «Menn i helse» og har satt som mål å ta inn fem nye helsefagarbeidere i løpet av august 2019.

I forbindelse med kommunesammenslåing er det nedsatt arbeidsgruppe i delprosjekt personal/HR der det skal utarbeides en plan for lærlingeordningen med en målsetting om antall lærlinger Lindesnes kommune skal ha i perioden fra 2020-2022. Planen skal tas opp til politisk behandling i Fellesnemda november 2018. Arbeidsgruppa skal også legge frem alternativer måter for organisering av lærlingeordningen i den nye kommunen. I dag er Marnardal, Lindesnes og Mandal kommune tilknyttet Opplæringsring- Sør og det er uavklart om dette interkommunale samarbeidet vil fortsette.

⁹ Estimat for antall lærlinger 31.12.2018

8 Brukere

8.1 Målekort Brukere

Gode tjenester med fokus på kvalitet, tilgjengelighet og brukermedvirkning	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Resultat i Forbrukerrådets kommunetest siste år	55,9	55,0	70,0	
Antall tiltak fra brukerdialogen som er iverksatt siste år ¹⁰	5	2	6	

Forbrukerrådet har ikke publisert kommunetest av Mandal siden 2016 og det kan derfor vurderes om denne måleindikatoren bør tas ut av målekortet.

Flere tiltak fra brukerdialogen er i år gjennomført. Tiltakene er nærmere omtalt i eget avsnitt.

8.2 Brukerundersøkelser

Brukerundersøkelser er nyttig verktøy for å følge opp tjenesteproduksjonen. De fleste av kommunens interne og eksterne tjenester vil ha nytte av å gjennomføre slike undersøkelser. I utgangspunktet skal de fleste kommunale virksomhetene gjennomføre brukerundersøkelser minst hvert annet år og sette mål for resultater i målekortene.

Samtidig har brukerundersøkelser begrensninger. Undersøkelsene gir et øyeblikksbilde og fanger i liten grad opp nyanser. I mange tilfeller varierer scoren svært lite over tid og gir et begrenset grunnlag for å drive forbedringsarbeid.

Noen av enhetene har prøvd ut andre måter for å få tilbakemeldinger fra brukerne. Eksempelvis har Familiens Hus brukt gruppesamtaler som metode med gode resultater. Slike metoder bør prøves ut mer og rådmannen legger til grunn at ulike former for brukermedvirkning og brukerevaluering bør ses i sammenheng for å skaffe et best mulig bilde.

¹⁰ Flere av tiltakene fra årets brukerdialog er fortsatt under utredning.

8.3 Brukerdialog og bystyrets dialogseminar

For å sikre brukerrådene medvirkning i økonomiplanprosessen foregår det en prosess der hvert enkelt brukerråd melder inn forslag til nye drifts- og investeringstiltak. Disse blir så kostnadsvurdert og spesifisert av administrasjonen. Som en oppstart på økonomiplanprosessen blir det om våren avholdt et dialogseminar der representanter for brukerrådene deltar sammen med bystyret. I dette seminaret blir det foretatt en prioritering av forslagene fra brukerrådene, slik at man sitter igjen med en liste over tiltakene med flest stemmer. Disse tiltakene skal rådmannen vurdere å innarbeide i budsjett og økonomiplan.

Tiltak fra bystyrets dialogseminar i 2018

Følgende 10 tiltak fikk flest stemmer i årets dialogseminar:

Tiltak	Poeng	Status
Miljøterapeut på Furulunden skole	23	Ikke innarbeidet
Paviljonger/drivhus - Mandal sykehjem	21	Utført
Læringsmiljøkurs for ansatte og elever i Kvalifiseringsenheten	16	Utføres
Økt sosiallærertjeneste/miljøarbeider på Vassmyra	16	Ikke innarbeidet
Lys i uteområde på lme skole	15	Utføres
Utstyr til musikkterapi på Orelunden dagsenter	15	Utføres
Et godt hjem - medlevertur	14	Ikke innarbeidet
Aktivitet og deltakelse for alle - dekning av utgifter for ledsagere	14	Ikke innarbeidet
Skolefrokost i aulaen på Blomdalen skole	13	Utføres
Sikker skolevei / skyss Møll til Holum skole	13	Ikke innarbeidet

Som en del av forberedelsene til kommunesammenslåing har enhetene gått gjennom «bundne driftsfond» med sikte på regnskapsmessig «oppdydding». En del av disse midlene vil i perioden fram mot 1.1.2020 bli benyttet til å løse enkle tiltak som er meldt inn til brukerdialogen eller behov som enhetene ikke kan løse innenfor sine ordinære driftsrammer. Kommunalsjefene har et særskilt ansvar for å prioritere bruken av fondene og sørge for at eventuelle forpliktelser blir innfridd før sammenslåingstidspunktet.

Samtidig har rådmannen, med bakgrunn i kommunens økonomiske situasjon, vært restriktiv ved vurdering av tiltak fra brukerdialogen. Kommende kommunesammenslåing innebærer også at man nå må være tilbakeholden med å etablere nye stillinger eller gjøre større endringer i tjenestene som ikke er koordinert med de andre kommunene.

Tema for brukerrådene 2017/2018

For 2017 og 2018 er folkehelse valgt som tema for arbeidet i brukerrådene. Grunnet kommunesammenslåingen blir folkehelse også tema i 2019.

8.4 Brukerperspektivet i nye Lindesnes

Intensjonsavtalen for nye Lindesnes slår fast et ambisiøst mål om at nye Lindesnes skal være blant landet beste på innbygger- og brukermedvirkning. Som en del av delprosjektet «Politisk organisering» har politiske arbeidsgrupper jobbet med ulike modeller for å lykkes på området. Erfaringene fra Mandals brukerdialog er tatt med i arbeidet, samtidig som det høstes inspirasjon både nasjonalt og internasjonalt.

9 Kvalitet

9.1 Målekort kvalitet

Ivareta betryggende kontroll over virksomheten	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Antall avvik rapportert gjennom Kvalitetslosen	3 292			
Antall avvik med høy eller middels alvorlighetsgrad	747			
Andel av rapporterte avvik som er lukket innen tre uker	75%	75%	85%	
Et akseptabelt forhold mellom ressursbruk og kvalitet på tjenestetilbudet	Virkelig	Ikke godkjent	Mål	
Samlet plassering i Kommunebarometeret	3	150	50	

Antall avvik rapportert i målekortet er tall for hele 2017. En nærmere omtale av rapporterte avvik finnes i årsrapporten. I enhetene jobbes det med avvikskultur og bruk av avvik til forbedring. Alle enheter rapporterer på antall avvik i årsrapporten og det innarbeides tiltak i virksomhetsplanene for å følge opp.

9.2 Kommunebarometeret

I Kommunebarometeret for 2018 ble Mandal rangert som nr. 3 av landets kommuner av avisen Kommunal Rapport. Før avisen korrigerer for kommunens inntektsnivå ble Mandal rangert som nr. 10. Kommunal Rapport rangerer Mandal som nr. 332 i landet på inntektsnivå. Utviklingen over tid viser en gradvis forbedring, noe som blant annet har sammenheng med innføring av eiendomsskatt.

Tabellen under viser utviklingen over tid for de ulike sektorene slik kommunen er delt inn av Kommunal Rapport. Resultatene er her korrigert for endringer gjort i målemetoden slik at en sammenlikning over tid gir større mening.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nøkkeltallene alene	36	102	89	63	76	24	18	37	10
Totaltabellen - justert for økonomiske forutsetninger	5	25	38	23	20	5	6	10	3
Rangering inntektsnivå	380	380	392	397	406	399	351	332	332
Grunnskole	83	207	111	92	95	36	53	91	45
Pleie og omsorg	15	67	141	194	116	99	70	86	11
Barnevern	123	116	67	69	57	51	105	117	139
Barnehage	110	242	198	203	152	244	220	150	202
Helse			220	177	233	362	324	373	403
Sosial	154	115	241	149	180	221	237	183	27
Kultur		415	390	386	288	316	272	245	289
Økonomi	284	379	387	344	349	154	117	171	170
Kostnadsnivå		197	79	53	199	39	48	108	100
Miljø og ressurser	291		281	134	107	42	121	78	110
Saksbehandling			84	62	54	12	116	137	76
Vann, avløp og renovasjon			171	66	166		2	69	31

Mandal gjør det bra innen store sektorer som grunnskole og pleie og omsorg. Svakest resultater oppnås innen helse og kultur.

Mer detaljerte resultater med score på ulike indikatorer brukes av kommunen til forbedringsarbeid og til benchmarking/sammenlikning med andre kommuner. Kommunebarometeret er et godt verktøy til å se hvor Mandal skiller seg merkbart fra andre kommuner og for å finne områder der resultater og Kostra-tall bør analyseres nærmere.

9.3 Internkontroll

Mandal kommune legger til grunn en modell for sin internkontroll som tar utgangspunkt i at kommunens målsettinger for en stor del vil falle inn i kategoriene:

- Helhetlig styring og riktig utvikling.
- Godt omdømme og legitimitet.
- Kvalitet og effektivitet i tjenesteproduksjonen.
- Etterlevelse av lover og regler.

Sentrale grep for å kunne oppnå dette er at administrasjonen gjennomfører risikovurderinger, foretar formalisering av rutiner og prosedyrer og gjennomfører kontrollaktiviteter. Dette må gjøres på alle nivå i kommunen og omfatte både sektorovergrep og tjenestespesifikke tjenester samt støtteprosesser.

Risikovurdering er en sentral komponent i et helhetlig internkontrollsystem. I Mandal skal alle enhetsledere gjennomføre og dokumentere risiko- og sårbarhetsanalyser årlig.

9.4 Kvalitets- og utviklingsarbeid

Compilo

Mandal kommune har tatt i bruk programvare fra Compilo som dokumentasjons- og avvikshåndteringssystem. Programmet het tidligere «Kvalitetslosen», et begrep som fortsatt henger igjen i organisasjonen.

Et dokumentasjonssystem betyr at viktige rutiner, prosedyrer og reglementer skal ligge elektronisk i dette systemet. Slik tilgjengelighet gir en rekke fordeler fremfor et tradisjonelt papirbasert system ved at man alltid har kontroll på at de ansatte forholder seg til den samme, oppdaterte versjonen. Videre bidrar systemet til å sikre at dokumentene er godkjent av ansvarlig og holdes oppdatert. Compilo er en sentral brikke både i kommunens internkontroll og kvalitetsarbeid.

Ansatte har også mulighet til å melde avvik gjennom systemet. Et avvik er i denne sammenheng alle forhold som bryter med lover, forskrifter, interne kravdokumenter eller forhold som fører til uakseptabelt arbeidsmiljø og mulig helserisiko.

Det er nå besluttet at nye Lindesnes også vil benytte Compilo fra oppstarten i 2020. Arbeidet med å samordne dokumentasjon og rutiner er satt i gang. Dette er også en viktig mulighet for å kvalitetssikre og oppdatere deler av dokumentasjonen som ligger i systemet.

Bruk av avvik

Rapportering og oppfølging av avvik er en sentral del av et velfungerende internkontrollsystem og en sentral brikke i arbeidet med å oppnå kontinuerlig forbedring i organisasjonen.

Et lavt antall avvik er ikke et mål. Det viktige er at avvik blir rapportert når det er grunn til dette slik at organisasjonen kan lære av det som har skjedd. I målekortet rapporterer vi derfor antall avvik, men har ikke satt noe måltall for dette.

LEAN

Mandal kommune har tatt i bruk LEAN som en metodikk for å sikre at vi stadig gjør ting bedre i den kommunale tjenesteproduksjonen. LEAN handler om å se mulighetene for kontinuerlig forbedring og optimalisering, samt å redusere unødvendig tids- og ressursbruk.

10 Byutvikling

Målekort Byutvikling

Økonomi

God økonomi og likviditetsstyring	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Avvik i forhold til revidert budsjett investeringsprosjekter	2,7%	>15%	<10%	

Kvalitet

En by i vekst og utvikling	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Andel saker der 12-ukers frist overholdes	95%	90%	98%	
Ta i bruk e-byggesak		Utført/ikke-utført		
Videreutvikling av Buen kulturhus og Mandal som kunst- og kulturby	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Besøk på arrangementer i Buen	152 300	140 000	160 000	
Antall gjennomførte arrangementer i biblioteket	90	30	40	
Antall elevplasser i kulturskolen	283	275	300	
Gode resultater	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Kommunebarometeret: Plassering kultur	289	300	250	
Kommunebarometeret: Plassering saksbehandling	76	150	70	
Kommunebarometeret: Plassering vann og avløp	31	100	50	

Om virksomhetsområdet

Område Byutvikling består av Kulturenheten, Mandal Bydrift og Teknisk Forvaltning der sistnevnte er en stabsavdeling. Nærmere informasjon om hver enhet og avdeling finnes på kommunens nettsider.

Fra kommuneplan til handling

Vi omtaler her kort tiltak som er vurdert i budsjettarbeidet og som har relevans opp mot kommuneplanens målsettinger. Det utarbeides ikke kvalitets- og utviklingsmelding for Byutvikling i 2018 og 2019.

Helsefremmende livsstil

Sykkelbyen og Nullvisjonen samarbeider om årlige kampanjer for økt sykling, bruk av refleks og sykkellykt på høsten og fri sikt ved skolestart. Holdningsskapende arbeid er en del av opplæringen skolen har ansvar for.

Trafikksikkerhet og tilrettelegging for syklende og gående er to sider av samme sak. Fysiske sykkel-fremmende tiltak er lagt inn i Trafikksikkerhetsplan 2017-2022. I økonomiplanen er det ikke innarbeidet midler til sykkeltilrettelegging og trygge løsninger for syklende og gående i henhold til hva som er behovet for å oppfylle nasjonale forventninger om økt sykkelandel og økt andel gående og kollektivreisende.

Trafikksikkerhetsplanens tiltak på kommunal vei prioritert 3 Snarvei – miljøvei skal kartlegges i Holum (høst 2018) og på Vestnes (vår 2019). Konkrete tiltak søkes innarbeidet i økonomiplanene fra 2020.

Tilknytning til arbeidslivet

Bydrift har et utstrakt samarbeid med NAV og Ljosheim service og dette samarbeidet utvikles videre i 2019.

Buen kulturhus har et etablert samarbeid med Karriere Lindesnes / Mandal videregående skole hvor en elev skal ha arbeidspraksis en dag i uken gjennom hele skoleåret.

Mangfold, integrering og inkludering

Mandal bibliotek har vært arena for språkkafe og leksehjelp i en årrekke. Behov for disse tjenestene varierer med tilfang av nye landsmenn. I 2018 har pågangen vært mindre enn tidligere; disse tilbudene er derfor nedgradert noe.

I introduksjonsprogrammet for flyktninger o.a trekkes bibliotek-tjenesten frem som en viktig arena for bl.a. å tilegne seg kunnskap om lokalsamfunnet.

I 2019 søker Mandal bibliotek og Frivilligsentralen statlige midler til å heve den digitale kompetansen hos eldre. Dette er i høyeste grad også et tilbud for mennesker med flerkulturell bakgrunn.

Et levende og inkluderende sentrum

Mennesker i sentrumsområdene er viktig for at bysentrum skal oppfattes som levende. Det vil naturlig være en gradvis økning i dette ettersom flere boligkomplekser utvikles sentralt. Flere slike er ferdig planlagt og under utbygging.

Det arbeides konkret med et eget prosjekt knyttet til å få vurdert bevaring av deler av industrihistorien på Nedre Malmø. I tillegg skal det arbeides videre med en revisjon av bestemmelsene for bevaringsområdene. Vern gjennom bruk vil da være sentralt.

Når det gjelder bevaringsområdene spesielt så er det arbeidet videre med nedgravde renovasjonsløsninger.

Bydrift bidrar ved å forskjøner sentrum med blomster. De har endret noe på driftsformen, blant annet ved at de bruker flyttbare krukker og installasjoner istedenfor permanente. Dette gir økt fleksibilitet og letter driften noe som igjen gir mer blomster for pengene.

Renovering av Andorsengården bidrar til et sentrum preget av godt vedlikeholdte bygg. I tillegg feies gatene inntil tre ganger i uka.

«Skriverhaven» er en sentral stor park som Bydrift ønsker å prioritere i 2019 hvis det er rom for dette i budsjettet.

Buen kulturhus har satt seg som mål å være Mandals mest inspirerende møteplass. Kulturhuset er tett knyttet til byens sentrum via Adolph Tidemands bro og tilbyr «opplevelser for alle sanser». Kulturhusets tilbud og åpne foajé bidrar til et mer levende sentrum.

Boområder med høy kvalitet

Det er særlig boligområdene på Sandnesheia og Vik/Støa som har hatt et fokus knyttet til områdereguleringen. Arbeidet står pr. tid noe stille ettersom disse må koordineres med detaljreguleringen for E39 og tilførselsvei til Mandal by. I disse boligområdene er det ønskelig å tilrettelegge for ulike boligtyper, slik at det tilrettelegges for et differensiert boligmarked.

Tømmerkaia i Strømsvika er ferdig, og en flytting av tømmertransporten er ventet å gi en økt bokvalitet langs Søren Jaabæksvei og Gismerøyveien.

Feiing i boligområder bør prioriteres som et tiltak for godt bomiljø.

Aktivitetsområder og møteplasser for alle

Gjennom pågående planarbeid gjøres det hele tiden vurderinger knyttet til etablering av lekearealer, «Hundremetersskog» og andre typer grønnstruktur. Kyststi har et særlig fokus når det fortettes i strandsonen. Det er også foretatt en kartlegging av friluftsområdene som blir brukt i kommunen.

Prosjektet «Morn Mandal» som er navnet på kommunens strategi for møteplasser i sentrumsområdene arbeides det pr. tid ikke aktivt med. Et slikt arbeid krever at kommunen er en aktiv part, også økonomisk, og uten midler i budsjett har rådmannen funnet det riktig å avvente videre arbeid.

Det er bevilget en årlig pott på kr. 200.000,- i støtte til velforeninger som ønsker å bidra til de grønne møteplassene.

Lysløyper i Holum og Furulunden er gode tilbud også i et folkehelseperspektiv. Til lysløypa i Holum er det satt av midler samt at det jobbes med å oppgradere denne. Lysløypa i Furulunden er ikke prioritert i økonomiplanen.

Både Buen kulturhus og Mandalshallen er viktige møteplasser i kommunen. Målet er å stadig øke aktiviteten i begge anleggene og derigjennom nå ut til enda flere grupper som trenger attraktive møteplasser.

Skape og opprettholde arbeidsplasser og arealer for næringsformål

Arbeidet med detaljregulering av ny E39 har starte opp. En del av arbeidet vil her gjelde områdene i tilknytning til kryss langs veien. For å skape nye arbeidsplasser og sikre areal for næringsformål vil det her være viktig å oppnå hensiktsmessige reguleringsbestemmelser.

God infrastruktur

Etterslepet på veivedlikehold er stort og det vil øke dersom ekstra midler ikke avsettes til opprettholdelse av god infrastruktur. Utskiftning av veilys til LED er et bidrag både til god infrastruktur bedre miljømessige løsninger.

Etter to år med oppgradering av Mandalshallen fremstår den eldste idrettshallen og garderobeanleggene betydelig mer innbydende. Hele anlegget har imidlertid høy alder og svømmehallen spesielt vil de nærmeste årene ha behov for betydelig fornyelse. Kommunesammenslåingen vil også bety større belastning på den eneste svømmehallen i den nye kommunen. Dette fordrer langtidsplanlegging av en ytterligere svømmehall i nye Lindesnes.

Den kulturelle infrastruktur er god med moderne anlegg for mye av aktiviteten både innen idrett og annen kultur. De påbegynte idrettshallprosjektene vil ytterligere forsterke dette.

Kostraanalyse

Kommunale boliger

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Produktivitet									
Netto driftsutgift til 265 kommunale boliger per utleid bolig	19 231	27 991	19 162	11 655	12 698	-7 733	24 106	-9 121	-3 880
Dekningsgrad									
Kommunalt eide boliger som andel av totalt antall kommunalt disp. boliger	72,0 %	69,0 %	70,0 %	69,0 %	6,0 %	43,0 %	77,0 %	100,0 %	72,0 %
Framsikt									
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere	19	19	19	7	19	23	19	11	18

Netto driftsutgifter pr. utleid bolig er gått betydelig ned fra 2016 men ligger fortsatt over de fleste av sammenlikningskommunene og betydelig over gjennomsnittet for kommunegruppen.

Det er et sterkt fokus på å redusere kostnadene knyttet til kommunale boliger. Ved hver oppsigelse av leiekontrakt vurderes det grundig hvorvidt boligen skal inngå i kommunens portefølje. Eier kommunen selv boligen vurderes salg eller justering av husleie til gjengs leie. Er boligen innleid skal det tungtveiende grunner til for å videreføre leieforholdet. Innleide boliger som står tomme koster kommunen dyrt.

Parallelt er det en grundig gjennomgang av bruken av de ulike KOSTRA funksjonene.

Kultur og idrett

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Prioritet									
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner	2 149	2 182	2 419	1 808	1 966	2 950	1 683	1 585	1 952

Mandal bruker mer midler til drift i kultursektoren enn gjennomsnittet. Særlig driver Mandal dyrt når det gjelder kommunale kulturbygg og idrettsbygg/idrettsanlegg der avskrivninger trekker utgiftene opp.

Plan, kulturminner, natur og nærmiljø

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Prioritet									
Netto dr.utg. pr. innb. 301 Plansaksbehandling	258	250	267	272	241	159	264	264	227
Netto dr.utg. pr. innb. 302 Byggesaksbehandling og eierseksjonering	103	136	140	62	33	0	97	103	35
Netto dr.utg. pr. innb. 303 Kart og oppmåling	60	92	124	92	48	79	111	0	83
Netto driftsutgifter til fysisk planlegging per innbygger	421	478	531	426	322	228	472	367	
Produktivitet									
Gj.snittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist. Kalenderdager	51	38	22	18		25	32	19	33
Gj.snittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist. Kalenderdager	8	9	13	17	11	25	20	12	17

Når regnskapstallene for 2017 analyseres ligger Mandal fortsatt høyt på netto driftsutgifter til byggesaksbehandling og eierseksjoner. I 2018 ble gebyrregulativet gjennomgått og gebyrene betydelig økt. Dette vil gi kommunen økte inntekter og trolig bringe Mandal nærmere nivået i sammenlikningsgruppen.

Eiendomsforvaltning

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Prioritet									
Netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per innbygger	5 091	5 514	5 286	4 686	4 339	4 435	4 331	4 266	4 674
Samlet areal på formålsbyggene i kvadratmeter per innbygger	4,4	4,3	4,2	4,1	4,2	4,4	4,0	5,0	4,7
Produktivitet									
Herav energikostnader for kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter	78	93	103	87	148	80	102	84	110
Herav utgifter til renholdsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter	185	209	196	109	147	162	175	127	158
Utgifter til driftsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter	616	641	680	443	617	515	686	453	557
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter	122	171	142	116	59	152	92	80	99

Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning målt pr innbygger er redusert fra 2016 til 2017, men ligger fortsatt over nivået i kostragruppen. Mandal har ikke spesielt mye areal, men driftsutgiftene pr. kvadratmeter er høye.

Energikostnadene har økt. Utgifter til renhold er noe redusert, men ligger fortsatt betydelig over snittet for kommunegruppen. Utgiftene til vedlikeholder er også høye, noe som i første rekke skyldes enkelte større jobber med reduksjon av vedlikeholdsetterslep.

Samferdsel

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Prioritet									
Netto driftsutgifter pr. innbygger til Samferdsel	1 160	1 302	1 330	942	925	1 020	858	784	886
Produktivitet									
Bto. dr.utgifter i kr pr. km kommunal vei og gate	133 243	166 673	165 943	169 155	103 564	237 816	196 070	118 704	152 361
Dekningsgrad									
Antall kilometer kommunal vei og gate per 1000 innbygger	8,95	8,91	8,94	5,89	10,09	4,45	6,46	7,14	7,39

Mandal har netto driftsutgifter til samferdsel som ligger over nivået i sammenliknbare kommuner. Kostnadsnivået henger sammen med at man i Mandal har et høyt antall meter vei pr. innbygger, men kostnadene har også vært påvirket av ulike engangsutgifter ført i regnskapet.

Oppfølging av kostraanalyse og arbeid mot ny kommune

Innenfor området teknisk og kultur er arbeidet med å planlegge ny kommune godt i gang. Det er etablert følgende delprosjekt på tvers av de tre kommunene:

- Teknisk drift
- Teknisk forvaltning
- Kultur
- Geodata

Alle delprosjektene har gjennomført en kartlegging av tjenesten i de tre kommunene. På bakgrunn av denne kartleggingen, aktuelt lovverk, sentrale føringer og intensjonsavtalen for nye Lindesnes skal delprosjektene utarbeide forslag til organisering og lokalisering av de ulike tjenestene. Hovedmålet for delprosjektene er gi gode, samordna og helhetlige tjenester til innbyggerne i den nye kommunen samtidig som en skal ha en effektiv drift.

Delprosjekt teknisk drift har allerede klar et forslag til ny organisering som i mye større grad bygger på en matriseorganisasjon i tråd med den overordnede organiseringen av nye Lindesnes.

Arbeidet med å lage forslag til nytt gebyrregulativ for både byggesak, oppmåling, regulering og vann/avløp er kommet lang.

Delprosjektet geodata har fått i mandat av å kartlegge, planlegge og gjennomføre alle nødvendige tekniske oppgaver knyttet til digitale geodata, matrikkel og adresse før kommunesammenslåing. Målet er at nye Lindesnes kommune er i operativ drift med hensyn til geodata, matrikkel og adresse fra og med 1.1.2020, samtidig som eksisterende kommuner er operative frem til sammenslåingen. Arbeidet er godt i gang og flere gater og veier har allerede fått nye navn tilpasset den nye kommunen.

Vedtatt driftsbudsjett *)endringer er merket BE

(alle tall i hele 1000 kr)		2018 *)	2019	2020	2021	2022
Byutvikling, nettobudsjett 2018		85 616	85 616	85 616	85 616	85 616
	Utskifning belegg etter prioritert liste nødvendige HMS-tiltak, inne 300' B18/19			-300	-300	-300
	Utvendig vedlikehold Andorsengården, inne 1 mill. kr i ramme B18/B19			-1 000	-1 000	-1 000
NY	Tilleggsbehov Andorsengården 2019 (1,5 mill. kr)		1 500			
NY	Sykehusbygg, oppgraderinger, utskifninger VVS-anlegg og heis (6,8 mill. kr ekskl. mva)		4 640	2 160		
	Husleie Amfi (innarbeidet 2400' B2018 eks. fellesutgifter), overtas okt.2018	-	-2 400	-2 400	-2 400	-2 400
	Reasfaltering, inne 500' i B2018/B2019			-500	-500	-500
	Idrettshall Frøysland, FDV-kostnader (økonomiplan 2018-2021)		1 900	2 400	2 400	2 400
BE	Reduksjon, FDV midler Frøysland 2019		-1 000			
	Opprustning p-areal idrettsplassen, engangstiltak B2018		-300	-300	-300	-300
NY	Kompensasjon prisvekst vare og tjenestekjøp utenfor selvkost VA og utleieboliger		826	826	826	826
NY	Overført moms kompensasjon områder og enheter fra 2019		-9 050	-9 050	-9 050	-9 050
NY	Utleie tan klinikk - trekk økning etter utbygging (dekning av finansutg)		-480	-480	-480	-480
BE	Støtte til industrihistorisk museum (tillegg 8.des).		200			
BE	Økning i bibliotekplan		500	500	500	500
BE	Utredning av behov for rehabilitering av Tidemandgården		200			
BE	Kvalitetsvurdering for veier, tommertransport		300			
BE	Støtte til tiltak i skjærgården. Forutsetter likelydende statlig støtte (tillegg 8.des)		150	150	150	150
BE	Midler planlegging kunstmuseum Mandalskunstnere, justeringer 8.des.		150			
BE	Idrettsrådet, støtte til drift		40	40	40	40
BE	Prosjekt hummervernområdet, bruk av eksternt kompetanse til arbeidsgruppa, for brede innvolvering		50			
	BS 118/17 Trafikksikkerhetstiltak ved skoler, inne 300' bud 2018, øker til 500' pr år		200	200	200	200
	Rammereduksjon, redusert energiutg nye veillysarmaturer, inne -775 øker til -1150' fra B19		-375	-375	-375	-375
	Lærlingeplan, netto 160' pr lærling vekst 1 til 4 (Bydrift kompensert 2 lærlinger bud17)		160	320	320	320
	Brannteknisk vurdering kommunalt eide omsorgsboliger (inne 250' 2018)		-250	-250	-250	-250
	Oppdatering Mandals kartbase (fellesprosjekt i regi av Geodata økplan 16-19, inne 200' 2018)		-200	-200	-200	-200
	Kommuneplan revisjon, grafisk,annonsering, utredning m.m.(inne 100' 16-18)		-100	-100	-100	-100
	BS 118/17 Tillegg Klima og miljøgruppa, inne 100' B18/19			-100	-100	-100
	BS 118/17, Støtte lag og foreninger, inne 200'B18 øker til 500' fra B19		300	300	300	300
	Vedlikeholdstiltak Mandalshallen - budvedtak 17-20, inne 1650' 17-18		-1 650	-1 650	-1 650	-1 650
NY	Tilskudd og omkostninger Tour des Fjords 2019 "målkommune"		650			
BE	Reduksjon, støtte til Tour des Fjords 2019		-650			
	Lønnsvekst 2018, helårseffekt 2019		1 585	1 585	1 585	1 585
Byutvikling, netto budsjett ramme		85 616	82 512	77 392	75 232	75 232

Netto rammen er foreløpig fordelt slik:

(Hele 1000 kr) 2019-kr for perioden 2019-2022		2018*)	2019	2020	2021	2022
	Bydrift	59 514	57 652	53 032	50 872	50 872
	Teknisk forvaltning	6 364	6 177	6 027	6 027	6 027
	Kultur	19 737	18 683	18 333	18 333	18 333
	BYUTVIKLING	85 616	82 511	77 391	75 231	75 231

*)Budsjettedtaket 14.des. sak 118/17

Budsjettedtaket 13.des. bstyresak 107/18

Tiltak som ikke er innarbeidet

Basishall turnforeningen

Mandal Turnforening har henvendt seg til kommunen med ønske om at kommunen bygger en ny basishall som et kommunalt prosjekt på kommunal grunn inntil Mandalshallen og Turnhallen. Turnforeningen ønsker sambruk av en ny basishall med idretten for øvrig. Foreningen ønsker en prinsippavklaring om dette og viser til sterk vekst i medlemstallet og behov for mer hallkapasitet.

Rådmannen har vurdert innspillet i budsjettprosessen og i lys av at følgende haller nå er under planlegging/oppføring innenfor det som blir nye Lindesnes kommune fra 2020:

- Frøysland idrettshall, ferdig september 2019
- Vassmyra, planlagt ferdig skolestart 2020
- Bjelland flerbrukshall, kommunestyret vedtok anlegget våren 2018, blir lagt inn i budsjett 2019 (sjekkes)
- Spangereid flerbrukshall, åpnes 1 nov 2018
- Vigeland flerbrukshall/innendørs fotball, vedtatt flerbrukshall og ligger i budsjett men ikke avgjort hvilken type anlegg

I forbindelse med sammenslåing av Lindesnes, Mandal og Marnardal kommune bør behovene, kapasiteten og anleggsdekningen innen hver enkelt idrett kartlegges i en kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet. I en slik plan vil det også være naturlig å se på spesialisering av enkelte av hallene mot visse type idretter.

Rådmannen har derfor ikke tatt stilling til innspillet i forbindelse med budsjettet for 2019. Behovet for ulike typer haller bør vurderes i nye Lindesnes.

Vedlikehold kommunal veikapital

Kommunen har 157,4 km kommunal vei og gang/sykkelvei (GS) (113,4 km asfaltert). Aktuell veikapital er vurdert til kr 343,2 mill. 28,6% av veinettet er kategorisert som lavstandardvei, dvs. at nedbrytningen er av en art hvor tiltak må iverksettes for at ikke veikapitalen skal gå tapt (dvs. må re-etablere hele veilegemet). Etterslep er kostnadsvurdert til 24 mill. kr for våre asfaltveier/GS og 4 mill. kr for grusveier. Det anbefales å bruke ca. 2 mill. årlig for å unngå en økning i andelen "lavstandardvei" og dermed unngå en ytterligere reduksjon i veikapitalen. Rådmannen har ikke funnet midler til dette i økonomiplanen.

11 Helse og omsorg

Målekort Helse og omsorg

Samfunn

	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Alle barn/familier med behov for hjelp skal fanges opp så tidlig som mulig				
Hjemmebesøk nyfødte innen to uker etter hjemkomst	58,9%	55%	80%	🟡
Andel skoleklasser som får informasjonsbesøk fra helsesøster/familiesenter i grunnskolen	100 %	75%	100%	🟢
Alle under 25 år skal være i utdanning, aktivitet eller arbeid	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Andel personer med nedsatt arbeidsevne med overgang til arbeid skal øke	44%	40%	>48%	🟡
Tilgang uførepensjonister 18-29 år	7	>7	0	🔴
Styrke mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og økonomisk selvstendighet for bosatte flyktninger	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Andel deltakere i introduksjonsprogrammet som er i praksis innen 9 mnd. etter oppstart	84%	70%	80%	🟢
Andel deltakere i introduksjonsprogrammet med overgang til arbeid eller utdanning	64,7%	25%	55%	🟡
Alle har en verdig, god og aktiv hverdag	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Andel mottatte forebyggende hjemmebesøk hos personer over 80 år	69,1%	70%	80%	🔴
Andel personer med vedtak om hverdagsrehabilitering som har avsluttet/reduisert hjemmesykepleie	95,3%	70%	80%	🟢
Andel innbyggere 67 – 79 år med dagaktivitetstilbud	1,13 %	1,1%	1,5%	🟡

Brukere

Fornøyde brukere	Resultat	Ikke godkjent	Mål
Alle enheter i helse og omsorg har hatt brukerundersøkelse/brukerdialog		Utført/ikke utført	

Kvalitet

Tilstrekkelig kapasitet, kvalitet og kompetanse	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Andel med fagutdanning i brukerretnede tjenester pleie og omsorg	84,5%	84,0%	90%	🟡
Andel stillinger med fagutdanning av alle fag- og tiltaksstillinger i barnevernet	100%	95%	100%	🟢
Andel barnevernsundersøkelser med behandlingstid innen tre måneder	96%	90%	95%	🟢
Vri innsats i eldreomsorgen til hjemmebaserte tjenester	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Plasser i bolig med heldøgns omsorg i prosent av innbyggere 80 år over	1,0%	1,0%	10,0%	🟡
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over	17,8%	17,8%	10,0%	🟡
Andel plasser avsatt til tidsbegrensa opphold	16,7%	16,0%	25,0%	🟡

Resultatene i målekortet er hentet fra årsrapport og siste tilgjengelige tall fra Kostra og IMDi. Særlig indikatorene på målsettingen om å vri innsats i eldreomsorgen må anses som langsiktige og vil ikke kunne bli nådd på kort sikt.

Om virksomhetsområdet

Enheter og avdelinger i virksomhetsområde Helse og omsorg er listet opp under. Nærmere informasjon finnes på kommunens nettsider.

- Familiens hus
- Hjemmebaserte tjenester
- Mandal sykehjem
- Miljøterapeutiske tjenester
- NAV Mandal
- Stab helse og omsorg
- Avdeling for behovsvurdert tjenestetildeling (ABT)
- Kommuneoverlege

Fra kommuneplan til handling

Planstrategien forutsetter at det utarbeides en Helse- og omsorgsplan i perioden 2017-2019. Arbeidet med planen ses nå i sammenheng med prosessen frem mot 2020 når Mandal, Marnardal og Lindesnes skal slås sammen.

Det blir ikke utarbeidet kvalitets og utviklingsmelding for helse og omsorg i 2018 og 2019. I årsrapporten blir det meldt tilbake på hvordan det jobbes for å nå kommuneplanens målsettinger innen de ulike fokusområdene. Her beskrives kort tiltak som planlegges i 2019 og som har relevant i budsjettssammenheng.

Helsefremmende livsstil

Helsefremmende livsstil, forebyggende arbeid og tidlig innsats er et viktig satsingsområde og skal i størst mulig grad prege alle tjenestene innen området helse og omsorg. Det ble satt av midler til etablering av frisklivssentral i 2018 og rådmannen har videreført midler til dette tiltaket. Frisklivssentralen vil være et viktig tilbud videre fremover, og skal være et helsefremmende og forebyggende tilbud som skal bidra til mestring av egen livssituasjon og det å være aktiv i eget liv.

Tilknytning til arbeidslivet

NAV Mandal har i 2018 styrket oppfølgingen mot arbeid med 7 statlig årsverk og 1 kommunalt årsverk. Dette gir muligheter for å følge opp brukeren tett. Det kommunale årsverket er finansiert med øremerka tilskudd fra fylkesmannen. Andelen unge mottakere viser reduksjon fra gjennomsnittlig 17 pr. mnd. i 2017 til gjennomsnittlig 13 pr. mnd. i 2018. Færre av disse mottar sosialhjelp over tid og de kommer raskere over i arbeid og aktivitet som følge av bevisst satsing på tett oppfølging av denne gruppen. Satsingen på oppfølging mot arbeid er planlagt videreført i 2019.

Mangfold, inkludering og integrering

Arbeidet med mangfold, inkludering og integrering knyttet til flyktninger har de siste årene vært preget av svært store svingninger i antall mennesker som er kommet til Norge. Dette er nærmere omtalt i samfunnskapitelet.

Forebyggende arbeid og tidlig innsats - Rask hjelp til dem som trenger det

Forbyggende arbeid og tidlig innsats er fortsatt viktige satsingsområder for enhetene i helse og omsorg. Det er iverksatt tiltak for å øke andel hjemmebesøk etter fødsel for både helsesøster og jordmor. Dette arbeidet vil videreføres også i 2019. Det er planlagt å starte med helsesamtaler med elever i 8. klasse fra høsten 2018. Det er godt samarbeid mellom Familiens hus og skolene knyttet til tiltaket «Vennlig selvsnakk», et universelt tiltak som bygger på psykologisk førstehjelp. Det er besluttet å gjennomføre «Vennlig selvsnakk» i alle 8. klasser. Tiltaket kan videreføres til 5. trinn på et senere stadium.

Hverdagsrehabilitering og rehabilitering vil fortsatt være satsingsområder i 2019. Det er ansatt prosjektleder i 100% for prosjektet «Styrking av rehabiliteringstjenesten» fra februar 2018. Stilling er finansiert via tilskudd fra fylkesmannen. Styrking av rehabiliteringstjenesten er avgjørende for å lykkes med målsettingen om gode pasientforløp og færre liggedøgn på korttidsavdelingen. Mandatet for stillingen er blant annet å lage ny rehabiliteringsplan og lage gode rutiner som sikrer gode pasientforløp. Dette arbeidet vil bli videreført i 2019.

Som en del av tiltaket «Forebyggende hjemmebesøk» planlegger vi å utarbeide et informasjonsskriv til innbyggere over 65 år i løpet av 2019. Informasjonsskrivet skal ha fokus på en selvstendig, aktiv og verdig alderdom.

I løpet av 2018 har vi etablert Inn på tunet, dagsenter for demente, og utvidet antall dagsenterplasser både i Holum og på Orelunden. Det er behov for å øke dagtilbud til flere brukergrupper og dette må det arbeides videre med i forbindelse med etablering av nye Lindesnes.

Mandal kommune er en del av felles innføring av velferdsteknologi på Agder. Hele hjemtjenesten har innført digitale trygghetsalarmer og er knyttet opp mot felles responscenter i Kristiansand. Det er planlagt å ta i bruk elektroniske medisindispensere fra høsten 2018. Nye Lindesnes har mål om ny felles elektronisk pasientjournal (EPJ) høsten 2019. Innføring av E-lås til hjemmeboende er utsatt til 2019 da det er behov for integrasjon mellom E-lås og ny EPJ.

For å kunne ta i bruk velferdsteknologiske løsninger i alle omsorgsboliger med heldøgns bemanning er det behov for å investere i Wi-Fi anlegg både i Ulvegjelet, Holum og på Orelunden. Dette vil bli gjennomført høst 2018/tidlig 2019. Vi vurderer fortløpende hvilke velferdsteknologiske løsninger som skal tas i bruk. Det er viktig at det utarbeides gevinstplan når vi tar i bruk teknologi for å sikre at implementering av teknologi gir gevinster.

Kostraanalyse

Barnevern

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal 2017	Vestby	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08
Prioritet									
Netto driftsutgifter (funksjon 244, 251, 252) per barn med tiltak *)	156 642	188 266	240 161	153 963	156 834	211 889	102 142	146 073	169 989
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten(B) *) **)	10 045	13 694	19 759	3 946	12 933	10 280	6 154	8 121	9 880
Produktivitet									
Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	97,0 %	93,0 %	96,0 %	98,0 %	92,0 %	95,0 %	98,0 %	94,0 %	91,0 %
Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk (funksjon 244)	26,9	21,9	23,6	21,1	23,5	23,2	33,7	33,8	21,8
Brutto driftsutgifter per barn som er plassert av barnevernet (f. 252)(B) *)	450 106	522 468	487 532	305 552	340 053	642 465	254 042	336 350	386 613
Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251)(B) *)	42 370	40 566	27 109	29 050	36 667	20 159	15 640	14 423	31 246
Dekningsgrad									
Andel barn i institusjon og fosterhjem av barn med tiltak(B)	25,1 %	26,1 %	25,5 %	18,3 %	21,8 %	22,7 %	18,6 %	22,5 %	25,7 %
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	4,3 %	4,6 %	4,8 %	1,3 %	6,0 %	3,0 %	4,3 %	3,6 %	3,4 %
Barn med melding ift. antall innbyggere 0-17 år	5,1 %	5,5 %	6,1 %	4,2 %	7,0 %	4,6 %	5,8 %	4,7 %	5,0 %
Kvalitet									
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år(B)	3,8	4,7	4,8	2,8	5,3	4,6	4,5	3,7	4,3

Mandal skiller seg markant ut med en høy andel barn med barnevernstiltak. I tillegg til at mange barn har ulike tiltak fra barnevernet er kostnadene høye. Stillinger med fagutdanning ligger høyere enn gjennomsnittet målt pr. barn 0-17 år i kommunen, men bildet nyanseres noe om man ser på stillinger pr. barn som følges opp av barnevernet.

Nøkkeltallene for Mandal er påvirket av ny finansieringsordning for enslige mindreårige flyktninger. Noe som i praksis har «flyttet» inntekter på 20 mill. kr ut av barnevernstjenesten til sentral funksjon 850 Generelt statstilskudd flyktninger fra og med 2017. Dette har medvirket til at indikator «netto driftsutgifter» viser en utgiftsøkning fra 2016 til 2017 som ikke er reell for Mandal sin del. Ved sammenligning med andre bør man bruke «brutto driftsutgifter». Mandal har flere enslige mindreårige enn kommunegjennomsnittet 2017, noe som også påvirker andelen barn med barnevernstiltak.

Pleie og omsorg

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal 2017	Vestby	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08
Prioritet									
Institusjoner (f253+261) - andel av netto driftsutgifter til plo(B)	46,1 %	47,4 %	48,7 %	44,3 %	46,2 %	41,0 %	24,6 %	43,2 %	40,3 %
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten(B) *) **)	16 351	17 654	17 556	15 460	14 640	15 611	15 077	15 736	15 843
Produktivitet									
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass(B) *)	1 134 384	1 178 407	1 237 443	1 023 048	1 007 429	1 050 225	813 265	1 169 500	1 206 300
Dekningsgrad									
Andel innbyggere 80 år og over i bolig med heldøgns bemanning	0,0 %	1,1 %	1,5 %	0,0 %	5,1 %	2,2 %	8,5 %	0,0 %	5,4 %
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon(B)	13,5 %	13,4 %	12,5 %	11,5 %	12,4 %	11,9 %	6,6 %	12,3 %	9,4 %
Mottakere av hjemmetjenester per 1000 innbyggere(B)	34	37	37	31	49	40	32	45	40
Mottakere av hjemmetjenester, pr. 1000 innb. 80 år og over(B)	255	267	265	299	310	298	310	295	327
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over(B)	17,8 %	18,7 %	18,0 %	21,9 %	19,1 %	17,8 %	16,0 %	18,8 %	15,2 %

Mandal har få boliger med heldøgns bemanning og en relativt stor andel av mottakerne av pleie- og omsorgstjenester får tilbudet i institusjon. Slik har situasjonen vært over tid, men man ser nå en svak dreining i kostratallene som gjenspeiler at det er startet en prosess for å endre strukturen i tjenestene i mer hjemmebasert retning. Dette er beskrevet i tidligere styringsdokumenter.

Kommunehelse

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Prioritet									
Netto driftsutg til diagnose, behandling og rehabilitering pr. innbygger	1 564	1 463	1 631	1 317	1 318	1 399	1 532	1 550	1 682
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-20 år	2 335	3 007	2 834	1 889	2 746	2 729	2 235	3 733	2 357
Netto driftsutgifter til forebyggende arbeid, helse pr. innbygger	218	77	217	26	292	172	300	161	176
Dekningsgrad									
Reservekapasitet fastlege	103	104	112	105	103	103	118	102	103
Årsverk av fysioterapeuter pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 241	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Årsverk av leger pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 241	9,0	9,3	8,5	7,7	7,7	8,7	8,6	14,1	8,5
Andre nøkkeltall									
Gjennomsnittlig listelengde	1 098	1 099	1 025	1 207	1 294	1 189	1 051	960	1 075

Mandal kommune har forholdsvis høye netto driftsutgifter til forebygging i helsestasjons og skolehelsetjeneste målt pr innbygger 0-20 år. Det er en konsekvens av en bevisst satsing. Øvrige kostratall avviker ikke i vesentlig grad fra gjennomsnittet.

Sosiale tjenester

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Prioritet									
Netto driftsutg. til kommunale sysselsettingstiltak pr. innbygger 20-66 år	171	202	193	202	82	257	176	339	271
Netto driftsutg. til sosialtjenesten i prosent av samlede netto driftsutgifter	5,5 %	5,9 %	6,9 %	4,9 %	8,5 %	8,3 %	6,4 %	5,6 %	6,2 %
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år	5 546	5 627	6 997	4 876	6 825	6 033	5 264	5 425	6 390
Produktivitet									
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker	34 915	25 515	25 596	54 647	40 360	51 921	34 325	46 812	41 405
Bto. dr. utg. til introduksjonsordningen pr. innbygger	1,0	1,3	1,6	0,5	0,7	1,1	1,7	1,0	1,0
Dekningsgrad									
Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde	57,1 %	52,6 %	43,6 %	25,2 %	54,8 %	56,3 %	54,7 %	39,8 %	40,7 %
Andelen sosialhjelpsmottakere 18-24 år, av innbyggerne (19)-24 år	5,0 %	4,3 %	4,9 %	4,6 %	11,2 %	5,6 %	3,7 %	6,4 %	6,6 %
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 20-66 år	3,8 %	3,1 %	3,2 %	3,5 %	5,1 %	3,3 %	2,4 %	4,9 %	4,8 %
Grunnlagsdata (Nivå 3)									
Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 18-24 år	3,7	4,0	3,3	3,8	3,7	3,8	3,0	3,9	

Mandal bruker mindre ressurser på sosialtjenesten enn gjennomsnittet, både målt som andel av netto driftsutgifter og pr. innbygger. Årsaken ligger dels i lave utgifter til økonomisk sosialhjelp og dels i en lav andel sosialhjelpsmottakere. Gjennomsnittlige stønadslengde er også relativt kort.

Oppfølging av kostraanalyse og arbeid mot ny kommune

Innenfor området helse og omsorg er arbeidet med å planlegge ny kommune godt i gang. Det er etablert følgende delprosjekt på tvers av de tre kommunene:

- Forvaltning og utvikling
- Hjemmetjenester og korttidsopphold
- Sykehjem/langtidsopphold
- Rus og psykisk helse
- Psykisk utviklingshemning/-forstyrrelser
- Legetjeneste
- NAV
- Flyktning og integrering

Alle delprosjektene har gjennomført en kartlegging av tjenesten i de tre kommunene. På bakgrunn av denne kartleggingen, aktuelt lovverk, sentrale føringer og intensjonsavtalen for nye Lindesnes skal delprosjektene utarbeide forslag til organisering og lokalisering av de ulike tjenestene. Hovedmålet for delprosjektene er gi gode, samordna og helhetlige tjenester til innbyggerne i den nye kommunen samtidig som en skal ha en effektiv drift.

Delprosjekt forvaltning og utvikling startet arbeidet med å etablere felles satser for egenbetaling for tjenester innen helse og omsorg for legge til rette for at kommunen gradvis kan tilnærme seg like kriterier, rutiner og systemer innenfor helse- og omsorgssektoren. Det er svært mange ulikheter som vil måtte endres det neste året, og mange elementer vil være avhengig av hverandre. Så langt er det gjort en kartlegging av gjeldende satser for dagens tre kommuner. En har i tillegg kartlagt betalingssetser i andre kommuner som det kan være naturlig å sammenligne seg med når vi blir en ny kommune. Det er ikke laget et nytt likelydende betalingsregulativ for de tre kommunene, men det har vært et samarbeid for å legge et godt grunnlag for felles satser fra 1.1.2020. Tabellene under viser satser for 2018 i de tre kommunene.

Betaling for personlig assistanse, praktisk bistand og opplæring pr. mnd.

Netto inntekt (G)	Mandal	Marnardal	Lindesnes
Inntil 2 G	205	205	205
2G – 3G	750	707	1170
3G – 4G	1150	967	1755
4G – 5G	1550	-----	2145
Over 5G	2000	-----	3120

	Mandal	Marnardal	Lindesnes
Trygghetsalarm, pr. mnd	275	105	182
Dagsenteropphold pr. dag	-----	113	80
Transport til/fra dagsenter pr. dag	Aktivitetshuset Hesland 52 pr. tur	Inkludert i pris for dagopphold	Inkludert i pris for dagopphold
	Inn på tunet for demente 50 pr. dag		
	Andre dagsenter – inkludert i pris for dagopphold		
Middag med hjemkjøring u/vedtak pr. stk.	88+mva	Har ikke dette	92+mva
Middag med hjemkjøring m/vedtak pr. stk.	Har ikke dette	95	92
Full kost (gjelder beboere i omsorgsboliger med heldøgns bemanning)	4480	4487	4860

Vedtatt driftsbudsjett *)endringer er merket BE

(alle tall i hele 1000 kr)	2018 *)	2019	2020	2021	2022
Helse og omsorg netto vedtatt ramme 2018	388 816	388 816	388 816	388 816	388 816
Lærlingeplan, netto 160' pr lærling vekst 11 til 20 (inne 15X B18, vekst 5 a/160 19/20)		480	800	800	800
Vekst antall lærlinger og sparing vikarbruk (15 a 80' 2018, vekst til 20 stk 19/20)		-240	-400	-400	-400
NY Økt vaktmesterressurs sykehjem (oppgaver utenfor ord. Vaktmestertjeneste til bygg)		450	450	450	450
NY Nattevakt rus/psykisk helse		800	800	800	800
LRMS - budsjettforslag - vekst Mandals andel (bud 18: 13,335 mill. kr u/LAR)		812	812	812	812
Vekst pleie og omsorg demografikostnader HO, 6745' B18					
BS 118/17 Strukturendring helse/omsorg økende red. fra -1,822 mill. kr B2018		-11 179	-12 679	-14 179	-14 179
NY Tilbakeført strukturendringskutt helse/omsorg fra økonomiplan 2018-2021		5 379	6 879	8 379	8 379
Ny beregning, mulige reduksjoner ved strukturendring plo og ny turnus					
Statsbud2019, Opptappingsplan for rus, re- og habiliteringsfeltet, B18 1114' kr, videre satsing		906	1 812	1 812	1 812
Statsbud2019, Betalingsplikt utskrivingsklare pasienter psykiatri og TSB		650	650	650	650
Statsbud2019, økt egenandelstak toppfinansieringsordningen, 18*50'		900	900	900	900
BA Statsbud2019, reversert realøkning egenandelstak ressurskrevende tjenester, 18*50'		-900	-900	-900	-900
BE Ta ut barnetrygd i inntektsgrunnlaget for sosialhjelp, fra 1.5.2019 (justere 20-22 etter evaluering 19)		2 000	2 000	2 000	2 000
Etablering av frisklivssentral, opptapping trinn 2 og 3 19/20, inne bud18 1072'		356	1 047	1 047	1 047
NY Overført momskompensasjon områder og enheter fra 2019		-3 900	-3 900	-3 900	-3 900
Basistilskudd leger/fysioterapeuter vekst 2018, helårseffekt 2019		752	752	752	752
Lønnsvekst 2018, helårseffekt 2019		8 104	8 104	8 104	8 104
Helse og omsorg netto ramme	388 816	394 186	395 943	395 943	395 943

Netto rammen er foreløpig fordelt slik:

(Hele 1000 kr) 2019-kr for perioden 2019-2022	2018	2019	2020	2021	2022
NAV	19 141	21 514	21 514	21 514	21 514
Helse og omsorg Felles	42 629	36 823	38 580	38 580	38 580
Mandal sykehjem	90 887	91 449	91 449	91 449	91 449
Miljøterapeutiske tjenester	62 277	65 184	65 184	65 184	65 184
Hjemmebaserte tjenester	119 061	123 208	123 208	123 208	123 208
Familiens hus	54 821	56 009	56 009	56 009	56 009
Helse og omsorg netto ramme	388 816	394 187	395 944	395 944	395 944

*) Budsjettvedtaket 14.des. sak 118/17
Budsjettvedtaket 13.des. bystyresak 107/18

Tiltak som ikke er innarbeidet

Praksis ved beregning av økonomisk sosialhjelp

I forbindelse med interpellasjon fra Mandal SV 24.6.18 ba bystyret administrasjonen om å legge frem en politisk sak om praksis og kostnader knyttet til barnetrygd beregnet som inntekt ved utregning av økonomisk sosialhjelp. Dersom Mandal skal endre dagens praksis til å holde barnetrygd utenfor beregning av økonomisk sosialhjelp vil det bli en merkostnad på ca. 2 mill. kr til dagens mottakere av økonomisk sosialhjelp. I tillegg kommer utbetaling til nye mottakere som vil få rett til sosialhjelp når ikke barnetrygden medregnes. Se vedlagt notat.

Marnardal kommune, Lindesnes kommune og Mandal kommune har samme praksis i dag. Dersom en skal endre praksis bør dette gjøres likt i de tre kommunene. Rådmannen mener derfor en bør se på denne saken i forbindelse med etablering av ny kommune.

12 Oppvekst

Mål for virksomhetsområdet

Samfunn				
Flest mulig fullfører skolegang og deltar i arbeidslivet	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Gjennomføringsgrad videregående opplæring	76%	70%	74,5%	
God folkehelse				
Skolene har gode sosiale rammer for matpausen	Ny indikator	4,0	4,2	

Brukere				
Gode tjenester med fokus på kvalitet, tilgjengelighet og brukermedvirkning	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Foreldreundersøkelsen: Generell tilfredshet i barnehagene	5,2	4,1	5,1	
Foreldreundersøkelsen: Generell tilfredshet ved SFO	4,9	3,9	4,9	
Elevundersøkelsen: Trivsel 7. trinn - snitt siste år	4,5	4,1	4,4	
Elevundersøkelsen: Trivsel 7. trinn - snitt siste 4 år	4,5	4,1	4,4	
Elevundersøkelsen: Trivsel 10. trinn - snitt siste år	4,0	3,8	4,1	
Elevundersøkelsen: Trivsel 10. trinn - snitt siste 4 år	4,3	3,8	4,2	
Nulltoleranse for mobbing - ingen elever skal oppleve mobbing				
Andel elever på 7. trinn siste år, som opplever mobbing i skolen 2 -3 ganger i måneden, eller oftere	6,7		0,0	
Andel elever på 7. trinn snitt siste 2 år, som opplever mobbing i skolen 2 -3 ganger i måneden, eller oftere	7,5		0,0	
Andel elever på 10. trinn siste år, som opplever mobbing i skolen 2 -3 ganger i måneden eller oftere	11,7		0,0	
. Andel elever på 10. trinn snitt siste 2 år, som opplever mobbing i skolen 2 -3 ganger i måneden, eller oftere	8,1		0,0	

Kvalitet				
Barnehageplass til alle som ønsker dette	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Andel søkere som får tilbud om barnehageplass i hovedopptak (start august)	100%	90,0%	95,0%	
Tidlig innsats / tilpasset opplæring og tilrettelegging	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Andel barn med spesialpedagogiske tiltak i barnehagene	3,1%	4,0%	2,8%	
Andel elever med spesialundervisning i grunnskolen	7,1%	8,0%	6,0%	
Gode resultater				
Kommunebarometeret: Nasjonal plassering grunnskole	45	322	107	
Kommunebarometeret: Nasjonal plassering barnehage	202	322	107	
Kommunebarometeret: Andel styrere og ledere med godkjent utdanning	6.0	4.2	6.0	
Bemanningsnorm SFO	ny	13	15	
Nasjonale prøver: lesing 5. trinn siste år	49	47	50	
Nasjonale prøver: regning 5. trinn siste år	50	47	50	
Nasjonale prøver: engelsk 5. trinn siste år	49	47	50	
Nasjonale prøver: lesing 8. trinn siste år	51	47	50	

Nasjonale prøver: regning 8. trinn siste år	52	47	50	
Nasjonale prøver: engelsk 8. trinn siste år	51	47	50	
Nasjonale prøver: lesing 9. trinn siste år	54	51	54	
Nasjonale prøver: regning 9. trinn siste år	55	51	54	
Nasjonale prøver: 5. trinn snitt siste 4 år	51	47	50	
Nasjonale prøver: 8. trinn snitt siste 4 år	51	47	50	
Nasjonale prøver: 9. trinn snitt siste 4 år	54	51	54	
Grunnskolepoeng siste år	41,3	40,3	41,8	
Grunnskolepoeng snitt siste 4 år	40,4	39,8	41,3	
Antall elever med 30 grunnskolepoeng eller mindre		Ny indikator		
Eksamenskarakterer matematikk siste år	3,6	3,3	3,6	
Eksamenskarakterer norsk, hovedmål siste år	3,7	3,2	3,5	
Eksamenskarakterer norsk, sidemål siste år	3,4	3,1	3,4	
Eksamenskarakterer engelsk siste år	3,5	3,4	3,7	
Eksamenskarakterer matematikk snitt siste 4 år	3,3	3,0	3,3	
Eksamenskarakterer norsk, hovedmål snitt siste 4 år	3,5	3,2	3,5	
Eksamenskarakterer norsk, sidemål snitt siste 4 år	3,1	3,0	3,3	
Eksamenskarakterer engelsk snitt siste 4 år	3,6	3,4	3,7	

Om virksomhetsområdet

Virksomhetsområde Oppvekst i Mandal kommune består av kommunens grunnskoler, Barnehageenheten, Kvalifiseringsenheten og PPT. Gjennom å samle disse funksjonene innenfor det samme virksomhetsområdet ønsker man å oppnå en helhetlig tilnærming til oppvekst- og utdanningsløpet. Enhetene og avdelingene er nærmere beskrevet på kommunens nettsider.

Fra kommuneplan til handling

Planstrategien fra 2016 forutsetter at det utarbeides en oppvekstplan i perioden 2017 – 2019 og en skolebruksplan i 2016-2017. Arbeidet med utarbeidelse av en skolebruksplan for Mandal kommune er stilt i bero i forbindelse med kommunesammenslåingen.

Planen «*Fra god til bedre*» uttrykker barnehagen og grunnskolens viktigste prioriteringer innenfor det pedagogiske arbeidet. Planen har vært gjeldende fra 2015 og tar utgangspunkt i målsettingene i kommuneplanen. Planen var forutsatt revidert i 2018, men også dette arbeidet ses nå i sammenheng med kommunesammenslåingen.

Hvert år utarbeides en kvalitets- og utviklingsmelding fra Oppvekst der det tas utgangspunkt i målsettingene i «*Fra god til bedre*». I meldingen blir det beskrevet hvordan man jobber for å nå målsettingene i planen i tillegg til at det blir rapportert på status. Målekortet som er gjengitt innledningsvis i dette dokumentet gjenspeiler satsingsområder og mål.

Her gjengis kort tiltak relatert fokusområdene i kommuneplanen som har relevans opp mot budsjettarbeidet.

Helsefremmende livsstil

Helsefremmende livsstil har en fremtredende plass innenfor både barnehage og skole. Både i forhold til kosthold og fysisk aktivitet er det iverksatt mange tiltak som er beskrevet i årsrapport og kvalitets- og utviklingsmelding.

Tilknytning til arbeidslivet

God barnehagedekning er i mange tilfeller en forutsetning for at alle som ønsker det skal kunne delta i arbeidslivet. Barnehagebehovsplanen er derfor et viktig verktøy for å sikre god nok dekning av barnehageplasser. Kommunens plan vurderes som oppdatert og det er ikke innarbeidet noen endringer i budsjettet.

Lindesneslosen jobber i dag med ca. 40 ungdommer. 11 av disse er fra regionens ungdomsskoler. 2 er utenfor skole eller arbeid, men på vei inn.

De resterende er i videregående skole eller i lære. Lindesneslosen har gode relasjoner og tillit blant bedrifter og samarbeidsparter. Det merkes at losen begynner å bli godt kjent både blant foreldre, bedrifter, nettverk og skoler.

Det er stor pågang av ungdom som vil inn i tiltaket. Det er utarbeidet gode rutiner innad i teamet og for samarbeid med elevtjenesten ved Mandal videregående skole.

Økt læringsutbytte

Økt læringsutbytte er en overordnet målsetting i kommuneplanen. Gjennom planen «*Fra god til bedre*» og i målekortet er målsettingene nærmere konkretisert. Resultatene fra de nasjonale prøvene på 5 trinn viser at kommunen ligger like under eller på det nasjonale snittet. Når det gjelder 8 og 9 trinn er kommunen på eller over det nasjonale snittet. Eksamensresultatene viser at vi er på eller over nasjonalt snitt i matematikk og norsk bokmål og sidemål, men under i engelsk. I kvalitets og utviklingsmeldingen vil det komme en bredere fremstilling av resultatene i mandalsskolen.

Trivsel og nulltoleranse mot mobbing

Trivsel og nulltoleranse mot mobbing er et annet satsingsområde fra kommuneplanen som er nærmere beskrevet i «*Fra god til bedre*» og øvrige styringsdokumenter. Gjennom målekortet er det tydeliggjort et ambisjonsnivå om at ingen barn skal oppleve mobbing i Mandal. Resultatene på antall elever som blir mobbet er ikke i tråd med målsettingen. Det samme gjelder indikatoren trivsel på ungdomsskolene. I Kvalitets- og utviklingsmeldingen vil det komme mer utfyllende informasjon om resultatene og hvilke tiltak som er satt inn for å nå målene.

Tverrfaglighet og samarbeid

Tverrfaglighet og samarbeid er forankret gjennom kommuneplanen som et sentralt prinsipp for hvordan det skal jobbes innenfor Oppvekst. Tidlig innsats skal være en rød tråd gjennom alle tjenestene. Det er nå etablert et tverrfaglig team innen oppvekst og helse & omsorg som kan gå inn i saker som gjelder skolevegring. Teamets funksjon er å løse skolene videre når retningslinjene i skolens handlingsplan for skolenærvær er fulgt og problematikken fortsatt er vedvarende. Det er også utarbeidet en «flyer» med informasjon til hjemmet.

Kostraanalyse

Grunnskole

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal 2017	Vestby	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08
Prioritet									
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger	10 201,9	10 387,7	10 500,2	12 570,6	9 643,2	10 024,4	12 664,5	12 052,9	11 224,5
Netto driftsutgifter til skolefritidstilbud (215), per innbygger	115,8	126,7	64,8	247,6	72,3	225,4	266,4	76,4	151,2
Netto driftsutgifter til skoleskyss (223), per innbygger	361,0	372,9	377,5	360,3	293,1	138,4	483,6	408,1	270,9
Netto driftsutgifter til voksenopplæring (213), per innbygger	699,5	371,2	645,1	354,2	258,6	427,9	767,4	219,3	247,5
Produktivitet									
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn	24,2	24,2	24,9	18,9	18,8	21,1	15,0	19,3	19,4
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-4.årstrinn	15,3	15,5	16,3	13,0	12,1	14,5	9,7	14,6	13,0
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 5.-7.årstrinn	17,4	16,1	16,8	12,5	13,5	14,6	11,0	11,7	13,6
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.-10.årstrinn	15,8	16,3	17,6	14,6	13,4	15,8	13,3	15,3	14,9
Dekningsgrad									
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	6,2 %	7,1 %	6,9 %	7,2 %	5,1 %	6,9 %	13,5 %	8,2 %	7,8 %
Andel innbyggere 6-9 år i kommunal SFO	43,2 %	39,9 %	41,1 %	75,5 %	45,6 %	52,2 %	38,5 %	38,9 %	51,6 %
Kvalitet									
Andel lærere med universitets-/høgskoleutdanning og pedagogisk utdanning	84,4 %	84,1 %	87,4 %	77,8 %	84,7 %	91,4 %	90,7 %	94,6 %	88,5 %

Kostratallene viser at Mandal driver undervisning og skolefritidstilbud rimeligere enn kostragruppen mens utgifter til skyss og voksenopplæring ligger høyere. Kostnadene er her korrigert for ulikt behov, altså andelen barn som er i målgruppen for tjenestene.

Utgiftene til voksenopplæring ligger betydelig høyere enn snittet for kommunegruppen. Helårseffekt av økt husleie for Kvalifiseringsenheten og mindre statstilskudd er sterkt medvirkende årsaker.

Barnehage

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal 2017	Vestby	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08
Prioritet									
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager	140 406	137 410	148 583	131 379	159 361	137 595	133 420	135 171	144 162
Produktivitet									
Korrigerte brutto driftsutgifter f201 per korrigert oppholdstime i kommunale barnehager (kr)	52	53	54	46	53	48	49	50	50
Korrigerte oppholdstimer per årsverk i kommunale barnehager	12 893	12 624	13 129	14 129	13 213	13 702	12 791	13 159	13 137
Dekningsgrad									
Andel barn 1-5 år i barnehage, i forhold til innbyggere 1-5 år (prosent)	91,8 %	91,6 %	91,1 %	93,0 %	92,8 %	90,8 %	81,6 %	91,8 %	91,3 %
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage	24,1 %	24,0 %	25,3 %	51,8 %	43,7 %	36,1 %	96,5 %	48,3 %	46,9 %

I Mandal har en større andel av barnehagebarna plass i en privat barnehage enn gjennomsnittet for kommunegruppen. Korrigerte oppholdstimer pr årsverk og andel barn som går i barnehage ligger rundt gjennomsnittet i kommunegruppen. Utgifter pr. innbygger og pr. oppholdstime ligger noe over gjennomsnittet.

Oppfølging av kostraanalyse og arbeid mot ny kommune

Innenfor Oppvekst er arbeidet med å forberede nye Lindesnes kommet godt i gang. Mot slutten av 2017 ble det etablert følgende delprosjektgrupper på tvers av de tre kommunene:

- Tidlig innsats
- Kvalitet
- Sentrale retningslinjer innen Oppvekst

Tidlig innsats gruppen har som hovedmål for ny kommune å sikre at alle elever gjennomfører grunnskolen ut ifra sine forutsetninger, og at alle får et godt grunnlag for videregående opplæring og deltagelse i arbeidslivet. Målsettingen skal sikres gjennom tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid slik at alle barn og unge får en god tilrettelagt oppfølging på alle arenaer.

Prosjektet arbeider med å finne tiltak som er rettet mot alle barn og unge, tiltak som retter seg mot grupper med kjent/forhøyet risiko og tiltak rettet mot barn og unge med utviklede problemer. Det arbeides også med å skape en bedre tverrfaglig samhandlingsmodell for den nye kommunen. Innsatsområdene er språk, lesing og skriving, Livsmestring og bedre tverrfaglig samarbeid.

I delprosjekt «Kvalitet og pedagogikk» arbeides det med samordning fra barnehage til voksenopplæring. I arbeidsgruppen barnehage er betalingsregulativ og vedtekter i fokus nå. Arbeidsgruppe skole ser på SFO vedtekter og satser og skolens organisering og bruk av pedagogiske verktøy, som bruk av læringsbrett. En gruppe ser på kvalitetsutvikling i barnehage og skole og finne felles satsingsområder for den nye kommunen.

Sentrale retningslinjer innen oppvekst arbeider frem saker som skal behandles politisk. Eksempler på dette er bla. skolekretser og skoleskys, retningslinjer for skolebytte, og antall skoledager i den nye kommunen.

Vedtatt driftsbudsjett *)Endringer markert BE - budsjettvedtaket, BA- budsjettavtalen sentralt

(alle tall i hele 1000 kr)	2018 *)	2019	2020	2021	2022
Oppvekst, netto budsjetttramme 2018	301 887	301 887	301 887	301 887	301 887
Statsbudsjettet 2019, sum korreksjoner gratis kjernetid, økt maksimalsats 2018/2019		0	0	0	0
Statsbud2019, frie midler begrunnet i tidlig innsats grunnskole		652	652	652	652
BA Statsbud2019, reversert i BA frie midler begrunnet i tidlig innsats grunnskole		-652	-652	-652	-652
BE Reduksjon, brukerbetaling SFO		300	300	300	300
L&P vekst private barnehager 2018 til 2019 (90 mill. kr prisjustert 2,8%)		2 500	2 500	2 500	2 500
BS 118/ bortfall lokal kontantstøtte, inne -250' bud 2018, øker til -500 fra 2019		-250	-250	-250	-250
Læringsplan, netto 160' (inne 4 X160' i bud 18 og økning 3 opp til 7 flere læringer)		160	480	480	480
Eff. vekst antall læringer og redusert vikarbruk (inne 4X80' bud18 og opp til 7)		-80	-240	-240	-240
Besparelse SFO, (bemanningsnorm og vedtekter) inne -300 bud 18 økning		-35	-35	-35	-35
NY Overført momskompensasjon områder og enheter fra 2019		-3 400	-3 400	-3 400	-3 400
NY Trekk budsjetttramme v/overføring av skole/barnehagefaglig system til DDV, helårseff.		-318	-318	-318	-318
Lønnsvekst 2018, helårseffekt 2019		4 421	4 421	4 421	4 421
Oppvekst, netto budsjetttramme	301 887	305 185	305 345	305 345	305 345
Netto rammen er foreløpig fordelt slik:					
(Hele 1000 kr) 2019-kr for perioden 2019-2022	2018*)	2019	2020	2021	2022
Barnehager	124 305	126 746	126 746	126 746	126 746
Grunnskoler	148 514	149 985	149 985	149 985	149 985
Skole felles	21 455	20 090	20 250	20 250	20 250
PPT	4 677	5 217	5 217	5 217	5 217
Kvalifiseringsenhet	2 936	3 148	3 148	3 148	3 148
Sum netto ramme Oppvekst	301 887	305 185	305 345	305 345	305 345

*) Budsjettvedtaket 14.des. sak 118/17

Budsjettvedtaket 13.des. bstyresak 107/18

Tiltak som ikke er innarbeidet

Flere skoler har tatt til orde for å ansette miljøarbeidere/miljøterapeuter. Målsettingen vil bla. være å forebygge mobbing og redusere antall elever som uteblir fra undervisningen gjennom tilrettelegging av læringsmiljø og utviklings støttende tiltak.

Innspillet til Furulunden skole om å ansette en miljøarbeider fikk flest stemmer under avstemningen i bystyrets dialogseminar. Det er dessverre ikke funnet rom for å innarbeide tiltaket i rådmannens budsjett.

13 Stab

Mål for virksomhetsområde

Samfunn

En forvaltning preget av mangfold, inkludering og åpenhet	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Universelt utformet rådhus og bystyresal	Ikke utført	Utført/ikke utført		
De globale utslippene av klimagasser reduseres	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Antall km jobbreiser kjørt med bil av ansatte i stab	25 469	26 000	23 000	
Energiforbruk i rådhuset	497 807	500 000	480 000	
Andel søppel som blir sortert i rådhuset	58%	58 %	65 %	
Rådhuset re-sertifiseres som miljøfyrtårn		Utført/ikke utført		

Økonomi

Effektiv drift og ressursbruk	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Andel inngående faktura som er elektronisk	51%	50%	70%	
Oppgradering av ny versjon Agresso lønn (M7)	Nytt mål	Utført/ikke utført		
Digitalisering av inntekstopplysninger, sykemeldinger og refusjon av sykepenger til NAV	Nytt mål	Utført/ikke utført		
Kritiske regnskapsfunksjoner skal fungere fra 1.1.2020 for den nye kommunen				

Medarbeidere

Godt arbeidsmiljø med tilfredse medarbeidere	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Gjennomført tiltak for mer samarbeid på tvers av avdelinger	Utført 2017	Utført/ikke utført		
Det er nok læreplasser	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Antall lærlingeplasser i stab	2	0	2	

Brukere

Gode tjenester med fokus på kvalitet, tilgjengelighet og brukermedvirkning	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Intern brukerundersøkelse stab	5,1	4,0	5,0	
Anskaffet nytt sak/arkivsystem	Nytt mål	Utført/ikke utført		

Kvalitet

God kvalitet på saksbehandlingen	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Andel politiske vedtak som er iverksatt	97%	80%	90%	
Avholdt årlig kurs for kvalitet i saksbehandlingen	Utført 2017	Utført/ikke utført		
Drifte og utvikle kommunens styringssystem	Resultat	Ikke godkjent	Mål	
Anskaffe nytt system for virksomhetsstyring/økonomiplanlegging	Nytt mål	Utført/ikke utført		

Vi planlegger ikke større utviklingsprosjekter i 2019. Stabens ressurser fremover må benyttes til å sikre stabil drift, samtidig som ressurser trekkes inn i planleggingen av den nye kommunen.

Om virksomhetsområdet

Virksomhetsområde Stab består av avdelingene Personalkontoret, Økonomikontoret og Tjenestetorget. I tillegg er kommunens sentrale innkjøpsfunksjon, politisk sekretariat og rådmannsnivået (rådmann og kommunalsjefer) en del av staben.

Fra kommuneplan til handling

Staben har ikke egne fokusområder i kommuneplanen, men har en viktig rolle for at kommunen skal nå flere av de felles målsettingene. Eksempler på dette er:

- Bidra med lærlingeplasser og være en samfunnsaktør i egenskap av å være regionen største arbeidsgiver.
- Legge til rette for innsyn og åpenhet.
- Bidra til inkludering gjennom å praktiskere «klart språk».

Kostraaanalyse

Adm, styring og fellesutgifter

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Prioritet									
Brutto driftsutgifter til funksjon 130 Administrasjonslokaler, i kr. pr. innb	230	227	292	322	263	465	484	652	379
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb	3 136	2 992	2 950	3 317	4 051	3 060	5 164	4 316	3 531

Mandal har over tid brukt lite midler på administrasjon, styring og administrasjonslokaler. En konsekvens av dette er begrensede ressurser til utviklingsarbeid og oppfølging av enhetene. Enkelte av kommunens administrative bygg er også av en standard noe som vil kreve tiltak i årene som kommer.

Brann og ulykkesvern

	Mandal 2015	Mandal 2016	Mandal Vestby 2017	Kongsvinger	Kristiansand	Songdalen	Søgne	Kostragruppe 08	
Prioritet									
Netto driftsutgifter pr. innbygger til Brann og ulykkesvern	766	804	803	489	969	626	542	630	739

Mandal har noe høyere utgifter til brann- og ulykkesvern enn kommunene det her sammenliknes med. Tallene ble gått gjennom i 2017. Hovedårsaken til høyere kostnader var da flere regnskapstekniske forhold knyttet til at Mandal er vertskommune for Brannvesen Sør og dermed mottar og utbetaler særskilt fordelt tilskudd til utdanningsreformen for brannmannskaper. Ordningen ble avvirket fra 2018 ved at midlene ble innlemmet i det ordinære rammetilskuddet i statsbudsjettet.

Oppfølging av kostraanalyse og arbeid mot ny kommune

Høsten 2018 er mye av ressursene i staben engasjert i arbeidet med kommunesammenslåing. Samtidig er staben en organisasjon som skal serve innbyggere og enheter i kommunen på en tilfredsstillende måte. For å imøtekomme begge disse hensynene er nå en del utviklingsarbeid satt på vent eller blir gjennomført som en del av sammenslåingsprosjektet.

Ansatte innen personal/HR/lønn, økonomi, innkjøp og servicetjenester er engasjert i ulike arbeidsgrupper som jobber med å forberede overgangen til ny kommune. Bare innen delprosjekt personal/HR er det etablert over tjue arbeidsgrupper som skal utarbeide ulike rutiner og reglementer, saker til politisk behandling og håndtering av ca. 2000 ansatte inn i ny kommune. Innen økonomi og regnskap er det kritisk å ha alle systemer klare for å håndtere inn- og utbetalinger fra den nye kommunen fra 1.1.2020.

Forslag til driftsbudsjett

(alle tall i hele 1000 kr)	2018*)	2019	2020	2021	2022
Stab, netto budsjett 2018	84 291	84 291	84 291	84 291	84 291
Folkevalgtopplæring, inne 0 i 2018		300			
Økning valgutgifter, div. bla 16-års forsøk, inne 0 i 2018		100			
iPad til "nye" politikere, inne 0 i 2018		90			
Valg, inne 70' bud 16/18, 630' B 17/19		560		560	
Lønnsvekst folkevalgte 2018, helårseffekt 2019		86	86	86	86
Kommunerevisjonen Vest IKS (1040' bud 2018)		24	24	24	24
Agder Sekretariat og kontrollutvalg (146' bud 2018)		4	4	4	4
BS 118/17 prosjektstilling heltidskultur videreføres ut 2019		0	-500	-500	-500
Risøbank IKS, inne 300' bud 2018 + 200' engangs 2017-2019		0	-200	-200	-200
Lønnsvekst 2018, helårseffekt 2019		801	801	801	801
Lønnsvekst kirka 2018, helårseffekt 2019		220	220	220	220
Kirkelig fellesråd - tilskudd lærling/ekstra lønnsm 18/19 125'			-125	-125	-125
Lindesnesregionen/Lindesnesfondet, inne 324' bud18					
Kompensasjon pris&lønnsvekst øvrige samarbeider etter liste					
KS' finansieringsordning digitaliseringsprosjekter (20 kr/innbygger) tiltakB18		-312	-312	-312	-312
Frivilligsentralen, innlemmet øremerket statstilskudd i kommunerammen (404' inneB18)		10	10	10	10
DDV IKS, prisvekst og økte kapitalkostnader investeringer 2018-2019 (B2018 9 316')		940	940	940	940
Brannvesenet Sør IKS, vekst inkl. investeringsplan (inne bud2018; 12080' inkl oljevern 109)		667	686	707	727
Prisvekst annet iflg selskapsoversikt		897	897	897	897
NY Tilskudd til Villakssenter Laudal		500			
NY Overført momskompensasjon områder og enheter fra 2019		-1 550	-1 550	-1 550	-1 550
Stab, netto budsjettramme	84 291	87 628	85 272	85 853	85 313

Netto rammen er foreløpig fordelt slik:

(Hele 1000 kr) 2019-kr for perioden 2019-2022	2018	2019	2020	2021	2022
Tjenestetorget	10 053	10 141	10 141	10 141	10 141
IKT	12 884	13 324	13 324	13 324	13 324
Politiske styrings- og kontrollorg A1700/1710	6 121	7 235	6 185	6 745	6 185
Sentraladministrasjon	20 539	20 843	20 343	20 343	20 343
Ansvar 1600/1650, Tilskudd KFR, KF, IKS mv	34 693	36 085	35 279	35 300	35 320
STAB	84 291	87 628	85 272	85 853	85 313

*) Budsjettvedtaket 14.des. sak 118/17

En vesentlig andel av budsjettet til staben er overføringer/utbetalinger til ulike samarbeid og eksterne aktører. I tabellen under oppsummeres de mest vesentlige av disse.

<i>Formål</i>	<i>Budsjett 2018</i>	<i>Budsjett 2019</i>	<i>Økning fra 2018</i>
Agder Sekretariat	126	130	4
Arbeidsgiverkontroll - interkom.samarbeid (vertskommune Kvinesdal)	804	798	-6
BHT- Bedriftshelsetjenesten, stipulert 2018	373	393	20
Brannvesenet Sør (beredskap og forebyggende brann, inkl. oljevern)	12 072	12 742	670
DDV (Interkommunalt selskap- besparelse lisenser og kapitalkostnader)	9 316	10 256	940
Fellesrådet/kirker/kirkegårder (helårseffekt lønnsvekst 2018 til 2019)	7 575	7 795	220
Friluftsrådet (FLIR)	230	236	6
Frivilligsentralen 300' + (særskilt fordeling over rammetilskuddet, 2018: 404', 2019: 414)	682	714	32
Halse eiendom AS - (tilleggsbevilgning 2018: 564' opp til 0,8 mill. kr)	236	236	0
IKAVA (interkommunal arkiv)	650	673	23
Kommunerevisjonen Vest	1 040	1 064	24
KS-medlemskontingent	704	727	23
KS, OU-midler - (beregnet arbeidsgivers andel)	665	683	19
Landbrukskontoret (vertskom.Marnardal) + LNR-kont.	1 291	1 331	40
Lindesnesregionen B 2018/2019: kun Lindesnesfondet	324	333	9
Region Kristiansand, medlemsskap 2019 BS-sak 82/18		297	297
Lindesnesregionen næringshage	648	667	18
Lærlingeordning/kontor	219	225	6
MANKALK Mandalvass./(Agder Energi) flerbruksplan	242	249	7
Nordsjøvegen	60	60	0
OFA (off. fellesinnkjøp Agder)	142	146	4
Risøbank IKS, vedtatt 50' økning fra 2017 -300' + engangstilskudd 200' 2017 - 2019	500	500	0
Tilskudd andre trossamfunn	750	1 100	350
Turistkontoret	1 406	1 457	51
Vigeland Hus AS	254	263	9
Budsjettvedtaket 114/17 - Tilskudd Haydom 2018-2021 50'	50	50	0
Sum tilskudd, kontingenter og driftsavtaler Stabsområdet	40 359	43 125	2 766

Tiltak som ikke er innarbeidet

Mandal Handel og Service Forening(MHSF) søkte 21.5.18 om økonomisk støtte fra Mandal kommune på kr 400.000 pr år. Bystyret behandlet søknaden 21.9.2018 og fattet da følgende vedtak: «Bystyret mener det er opp til politikerne i budsjettprosessen for 2019 å eventuelt finne rom for midler det søkes om.»

CoWorx har søkt Mandal kommune om et tilskudd på kr 180 000 til etablering av et gründer- og innovasjonshus lokalisert i Mandal sentrum. Grunnet behovet for en stram økonomistyring er et slikt tilskudd ikke innarbeidet i rådmannens forslag. Bystyret kan vurdere søknaden tilsvarende som for søknaden fra MHSF ved behandling av budsjettet.

